

**Türk Kardiyoloji Derneği
Yayınları**

KARDİYOLOJİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ

**Genişletilmiş ve Açıklamalı
İKİNCİ BASKI**

**TÜRK KARDİYOLOJİ DERNEĞİ
NOMENKLATÜR KURULU**

**Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. GÜNGÖR ERTEM**

**İSTANBUL
1 9 9 8**

ISBN: 975-6863-00-5

KARDİYOLOJİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ
İKİNCİ BASKISI

PFIZER İlaçları A.Ş. nin
Türk Kardiyoloji Derneği
Üyelerine Armağanıdır.

YENİLİK BASIMEVİ
SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ
TEL : 243 55 72 - 245 32 48
İSTANBUL - 1998

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ (İkinci Baskı için) Prof. Dr. Altan Onat	5
ÖNSÖZ (Birinci Baskı için) Prof. Dr. Altan Onat	7
SUNU (İkinci Baskı için) Prof. Dr. Güngör Ertem	9
SUNU (Birinci Baskı için) Prof. Dr. Güngör Ertem	12
Sözcük ve Terim Seçiminde Öncelik:	
En İyi İletişim	13
Çalışmada Başvurulan Kaynaklar	13
Bazı Türkçe Sözlük ve Terimlerde Ortak Kullanımın sağlanması	15
Yabancı Kaynaklı Terimlerin Okunup Yazılması	21
Önek Alan Yabancı Kaynaklı Terimlerin Dilimizde Kullanılışı	21
Sonek Alan Yabancı Kaynaklı Terimlerin Dilimizde Kullanılışı	25
Yabancı Kökenli Terimlerde Sözcükiçi Seslemlerin Okunup Yazılışı	28
Yabancı Kökenli Sözcük ve Terimlerin Dilimizde Kullanılışı	30
Yabancı Kökenli Bileşik Sözcüklü Terimler	32
Yabancı Kökenli Sözcük ve Terimlerde Ad ve Sıfat tamlamaları	32
Kısaltmalar ve Uçadlar (Akronimler)	34
Sonsöz	37
Dil ve Bilim Dili Üstüne Prof. Dr. Güngör Ertem	39
KARDİYOLOJİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ	53

İkinci Baskı için

NOMENKLATÜR KURULU

Prof. Dr. Güngör Ertem

Nomenklatür Kurulu Başkanı
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Emekli  ğretim  yesi

Prof. Dr. Altan Onat

Türk Kardiyoloji Derneği Başkanı
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Emekli  ğretim  yesi

Prof. Dr. Kâmil Adalet

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Öğretim  yesi

Prof. Dr.  etin Erol

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Öğretim  yesi

Prof. Dr. Deniz Güzelsoy

İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü
Öğretim  yesi

Prof. Dr. Hüsniye Yüksel

İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü
Öğretim  yesi

Haberleşme:

Telefon: (212) 265 2295

Faks: (212) 257 0380

e-mail: nertem@atlas.net.tr

Ö N S Ö Z

Türk Kardiyoloji Derneği'nin Nomenklatür Kurulu dört yıl önce *Kardiyoloji Terimler Sözlüğü* çıkarmış ve bu, kardiyolojik yayınlarda önemli bir referans belgesi ve rehberi olmuştu. O zaman da birçok terimin eksikliği hissedilmiş, bunun yeni bir aşamada geliştirileceği düşünülmüştü. Teknoloji ve bilim dallarının hızla derinleşmesi sonucu, son yıllarda birçok kardiyoloji terimi kullanım alanına girmiştir. Bunların, üniform biçimde kullanılacak Türkçe karşılıklarına ihtiyaç büyüktür.

Bu ihtiyacı hisseden Dernek Yönetim Kurulu yılbaşında Prof. G. Ertem sorumluluğunda yeni Nomenklatür Kurulunu Terimler Sözlüğünü genişletmek ve yeniden baskıya hazırlamakla görevlendirdi. XIV. Ulusal Kardiyoloji Kongresi'ne yetiştirilmesi temennisiyle işleve başlayan sözlük kurulu, son derece takdirle karşılanacak sorumluluk, ahenk ve uzlaşma anlayışıyla çalışmalarını vukuf, fakat hızla ilerletti. Sonuçta bir önceki sözlükten iki kattan fazla - 2600 kadar - terimin yer aldığı, birçoğunda kullanılması önerilen türkçe terim(ler)in yanısıra, açıklamasının da sunulduğu, daha sofistike bir kardiyolojik sözlük geliştirildi.

Başta koordinasyon ve başkanlık görevini vukuf ve titizlikle yürüten değerli Prof. Güngör Ertem olmak üzere, bu önemli işlevi gönülden üstlenen Nomenklatür Kurulu üyelerinin her birine, Dernek Yönetim Kurulu adına şükranlarımızı içtenlikle sunarım. Hekimlerimiz için eğitici fonksiyonlu hizmeti en ön planda tutan Türk Kardiyoloji Derneği, nasıl çeşitli seminer ve simpozyum, ulusal kongre, uygulama kılavuzları hazırlamaktan gurur duyuyorsa, bu sözlüğü hekimlerimizin yararına sunmaktan aynı şekilde gurur ve kıvanç duymaktadır. Ama asıl kıvanç hissi, sözlü ve yazılı ifade dilinde sözlükten yararlanma oranına bağlı olacaktır.

Kardiyoloji Terimler Sözlüğü İkinci Baskısını değerli meslektaşlarımıza sunarken değerli katkıları için Pfizer İlaçları A.Ş.ne, Sözlük'ün olabildiğince kusursuz basılması için her türlü özen ve titizliği gösteren Yenilik Basımevi sahibi Sayın Yavuz Aksel ve çalışma arkadaşlarına şükranlarımızı sunuyoruz.

En iyi dileklerle,

Temmuz 1998, İstanbul

Prof. Dr. Altan Onat

Türk Kardiyoloji Derneği Başkanı

Ö N S Ö Z

Dil, onu kullanan toplum gibi canlıdır, değişkendir. Hukuk ve ekonomiden teknolojiye kadar yayılan çeşitli alanlarda yeni usul, kavram ve icadlar dilin zenginleştirilmesini gerektiriyor. Kardiyoloji gibi büyük hızla gelişen bir tıp alanında ise, bu ihtiyaç daha derindir. Yeni teknik terimlerin kullanıma girmesinde doğal olarak önce yabancı terim - günümüzde genelde İngilizce'den alınarak - ilgili az sayıda uzman tarafından kullanılmaktadır. Bu safhada en uygunu, yabancı terimi imlâsı ile olduğu gibi almaktır. Terimi veya kavramı kullananların sayısı arttıkça buna uygun bir Türkçe terim gereksinimi artar ki, bunu gerçekleştirmek de, kavram veya uygulamaya ilişkin terimin yayılmasını kolaylaştırır.

Bilim ve teknikte terimin Türkçe karşılığı zorlamadan yerine oturtulabilirse, ne âlâ.. Bunun örnekleri çoktur. Aksi takdirde, kısa ya da uzun bir sürece, Türkçeleştirilmiş yabancı terimin (yazım ve telâffuzu ile) üniform biçimde ilgililerin tümü tarafından anlaşılır tarzda kullanılması, o bilim dalının gelişmesine dilin zemin yaratması bakımından yeterlidir.

Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi dergisinin uzun yıllardır editörlüğünü yapmam hasebiyle, kardiyolojide yer alan yeni ve hattâ eski terimler konusunda kargaşadan öte, kaos'un hüküm sürdüğünü algılamamak kabil değil. Çünkü yeni kuşak unutmaz ki, dilimize yarım yüzyıldan fazladır Fransızcadan girip Türkçeleşmiş sayısız terim yerleşmiştir.

İçinde çalıştığımız alanda terminolojiyi düzenleme çabasını Derneğimiz önce 1980 yılında (12 Eylül döneminde izin verilen ilk ulusal kongrede) İstanbul Sheraton Otelinde toplanan II. Ulusal Kardiyoloji Kongresi'ne sunulan bir raporla gösterdi. Bu önemli rapor, dar bir vokabüler çerçevesi içinde kalmış ta olsa, anatomi ve fizyoloji alanlarını örnek almak ve bazı genel kurallar getirmek suretiyle, dil birliğinde yararlar sağladı, yolgösterici oldu. Daha genişçe benimsenmemiş

olması, belki kısmen öztürkçeye verilen ağırlığın izafi fazlalığındandı.

Aradan geçen 14 yılda, sırf birkaç örnek alan sayılırsa, ekokardiyografi, elektrofizyoloji, invazif kardiyoloji dallarında nomenklatürle ilgili o denli büyük yenilikler yaşandı ki, bazı üyelerimizin de itici gücüyle, bilim alanımızda dil birliğini ve anlayışını sağlamak amacıyla Derneğimizin yine öncülük etmesi zamanının - eğer geçmediyse - gelip çatmış hissedildi.

Bu düşünceyle, Dernek Yönetim Kurulu 1993 Temmuzunda dil alanında deneyimlerini büyük saydığı yedi uzmandan yeni bir nomenklatür raporu hazırlamasını rica etti. Böyle bir raporun kapsam ve derinliğinin uçsuz, bucaksız olabilmesi dikkate alındıysa da, pratik bir sözlüğe ihtiyacın bir an önce duyulmasından hareketle, raporun İzmir’de düzenlenecek X. Kongremize sunulması istendi.

Bu görevi seve seve üstlenen Nomenklatür Kurulu üyelerine, başta emeği ve katkısı en büyük olan başkanı değerli meslekdaşım Prof. Güngör Ertem olmak üzere, TKD Yönetim Kurulu’nun içten şükranlarını sunarım. Bu dilde birlik sağlama girişiminin eksik tarafları ya da bazı yanları eleştirilebilir. Bence bu girişim, herşeye rağmen, çok anlamlı bir katkı ifade eder.

Bir yandan meslekdaşlarımızı bu Sözlük’e riayet ederek dilde birliğe yönelik çabayı desteklemeleri, öte yandan çeşitli dergilerin editör ve yayın kurulu üyelerinin bu konuda duyarlı ve titiz davranmaları için çağrıda bulunmak istiyorum.

En iyi dilek ve saygılarımla,

Prof. Dr. Altan Onat

Türk Kardiyoloji Derneği Başkanı

S U N U

Türk Kardiyoloji Derneği, ilk baskısı 1994 yılında yayınlanmış olan “Kardiyoloji Terimler Sözlüğü”nün genişletilerek yeniden basılmasını 1997 nin son günlerinde kararlaştırdı ve yine Prof. Güngör Ertem’in başkanlığında yeni bir Nomenklatür Kurulu oluşturdu. İlk baskının hazırlanmasında da birlikte çalıştığım Dernek Başkanımız Prof. Altan Onat ve değerli meslektaşlarım Prof. Kâmil Adalet, Prof. Çetin Erol, Prof. Deniz Güzelsoy, ve Prof. Hüsnüye Yüksel Kurul’da görev aldılar.

Kurul, kardiyolojinin çeşitli alanlarındaki İngilizce terimleri tarayarak ve dilimize geçmiş kimi Fransızca terimleri de kapsam içine alarak ilk baskının hacmini önemli ölçüde genişletti. Birinci baskının 1300 dolayındaki girişi yeni baskıda bu sayının iki katına ulaştı. Sözcük ve terimlerin yazılış ve okunuşları ile ilgili olarak birinci baskıdaki Sunu’da yer alan ilkeler Kurul’ca aynen benimsendi.

Aramada kolaylık sağlayacağı düşüncesiyle bazı maddeler birden fazla giriş olarak verildi. Örnek olarak, “murmur” maddesinde sistolik, diyastolik bütün üfürümler, “syncope” maddesinde bütün senkop türleri yer almakla birlikte bu üfürümlerin ve senkop türlerinin herbiri kendi alfabetik sırasında da belirtildi.

Ayrıca birçok girişte ayrıntılı sayılabilecek tanımlama ve açıklamalar yer aldı. Latince ve Yunanca’dan gelen pek çok terim için etimolojik notlar eklendi. Fransızca, Latince ve Yunanca girişlerde sırasıyla (F), (L) ve (Y) işaretleriyle bu durum belirtildi. İngilizce terimlerde böyle bir işaret kullanılmadı.

Sözlük’ün kardiyoloji terimlerinin tümünü kapsadığı şüphesiz söylenemez; ancak ilk baskıda belirtilen ilkeler, Sözlük’te bulunmayan yabancı kökenli sözcük ve terimlerin nasıl okunup nasıl yazılması gerektiği konusunda rehberlik edebilir.

Yeni baskıların daha geniş ve kapsamlı olacağını, daha çok sayıda giriş için tanımlama ve açıklamanın bulunabileceğini umuyoruz.

Sözlük'te kardiyoloji ile doğrudan ilgili sayılmayabilecek olan sözcük ve terimler de bulunuyor. "Achyia", "diabetes", "pharyngitis" gibi.. Bunlar, bizim bu ve benzeri genel tıp terimlerinin dilimizdeki karşılıkları, nasıl yazılıp okunmaları gerektiği hakkındaki düşünce ve telkinlerimizi gösteriyor; geniş bir tıp terimleri sözlüğünün ilk küçük adımını oluşturuyor.

İtiraf etmeliyiz ki, Sözlük'te yer alan karşılıklardan bir bölümü ve önerdiğimiz yazım biçimlerinden bazıları üstünde ciddi tereddütlerimiz oldu. Bir örnek vermek gerekirse, invazif kardiyolojide sıkça kullanılan terimlerden biri olan "recoil" sözünü tanımlamak çok güç olmasa da bu terimin dilimizde ilgili herkesin kabulünü kazanabilecek uygun bir karşılığını bulmak mümkün olmadı. Karşılığı bulununcaya kadar bunu "rekoyl" olarak söylemeyi teklif etmek zorunda kalmak ise bizi de rahatsız ediyor. Zamanla bu terimlerin de uygun karşılıklarının bulunacağına inanıyoruz.

Bu ve benzeri güçlüklerle karşın bu ikinci baskının Türk hekimlerinin ve bu alanla ilgilenenlerin yararlanabilecekleri bir kaynak olabileceğini düşünüyor, böyle olmasını diliyoruz. Sözlük ile ilgili düşüncelerini, eleştirilerini, telkin ve önerilerini bildirmek isteyebilecek meslektaşlarımızın aşağıdaki erişim yollarından bizi aramalarını rica ediyoruz.

İlk baskıda da belirttiğimiz gibi bu Sözlük, yabancı kökenli sözcük ve terimlere "Öztürkçe" karşılıklar yaratmayı değil, hekimlerin sözlü ve yazılı iletişimlerinde aynı dili kullanarak birbirleriyle anlaşabilmelerine katkıda bulunmayı amaçlıyor; Türk hekimlerinin, bir süredenberi yazılışını ve söylenişini bazen belirli bir biçimde değiştirerek, kullanageldikleri ve böylece "Hekimlik Türkçesi"ne girmiş olan terimleri Türkçe sayıyor.

Bu noktaları belirterek "Kardiyoloji Terimler Sözlüğü"nın ikinci baskısını meslektaşlarımıza sunarken yoğun emekleri, bilgi ve deneyime dayalı katkıları için ve yorucu olabilecek bir çalışmayı, devamı özlenecek bir beraberlik zevki haline

dönüştürdükleri için başta Sayın Dernek Başkanımız olmak üzere Nomenklatür Kurulu'nun değerli üyeleri arkadaşlarımın herbirine yürekten teşekkür ediyorum

Ve okuyucularımızın, gösterdiğimiz bütün özene rağmen dikkatimizden kaçmış olabilecek yanlışlar varsa bunları bağışlamalarını diliyorum.

Temmuz 1998, İstanbul
Prof. Dr. Güngör Ertem
Nomenklatür Kurulu Başkanı

Telefon: (212) 265 2295
Faks: (212) 257 0380
e-mail: nertem@atlas.net.tr

S U N U

Türk Kardiyoloji Derneği (TKD) Yönetim Kurulu, 30 Haziran 1993 tarihinde yaptığı toplantıda, “Dilimizde tıbbi nomenklatür konusunda süregelen kargaşanın bir ölçüde olsun giderilmesini arzulayan birçok üyesinin düşüncesini paylaşarak” Türk Kardiyoloji Derneği Nomenklatür Kurulu adı altında bir kurul oluşturmuş; Prof. Dr. Aydın Aytaç, Prof. Dr. Kenan Binak, Prof. Dr. Güngör Ertem, Prof. Dr. Aydın Karamehmetoğlu, Prof. Dr. Altan Onat, Prof. Dr. Teoman Onat, ve Prof. Dr. Dinçer Uçak’tan oluşan bu kurulu 1994 yılı sonundan önce bir rapor hazırlamakla görevlendirmiştir.

Bilindiği gibi, TKD bu amaçla 1980 yılında da bir Nomenklatür Komitesi teşkil etmiş ve bu Komite’nin dokuz sayfa tutan raporu, II. Ulusal Kardiyoloji Kongresi’nin Ağustos 1980 de yayınlanan Bildiri Özet Kitabı’nda yer almıştır. Yönetim Kurulu’nun yeniden bir Kurul oluşturmasının gerekçesi, “aradan geçen 13 yıl içinde, kardiyoloji teknolojisinin de çok genişlemesiyle birçok teknik terime daha ihtiyaç duyulması” olarak bildirilmiştir.

TKD Nomenklatür Kurulu, üyeler çalışmalarla ilgili ön hazırlıklarını tamamladıktan sonra, ilk toplantısını 17 Kasım 1993 tarihinde yaparak başkanlığa Prof. Dr. Güngör Ertem’i, raportörlüğe Prof. Dr. Dinçer Uçak’ı getirmiştir. Bu ilk toplantıya Prof. Dr. Aydın Aytaç dışında bütün üyeler katılmışlar, Prof. Aytaç’ın yerine toplantıda Prof. Dr. Tayyar Sarıoğlu hazır bulunmuştur.¹

Kurul, ilk toplantısından başlayarak, Yönetim Kurulunun direktifi doğrultusunda görevini tanımlamaya, görev

¹ Kurulun raportörü Prof. Dr. Dinçer Uçak, çalışmaların ilk aşamasında Kuruldan çekilmiş, yerine bir iki toplantı için Prof. Dr. Sedat Tavşanoğlu çalışmalara katılmış; ancak daha sonra Kurul, sadece Prof. Binak, Prof. Ertem ve Prof. A. Onat’ın düzenli toplantılarıyla çalışmalarını sürdürmüştür.

hudutlarını belirlemeye çalışmış; **kardiyoloji alanındaki bilimsel yazılarda ve sözlü sunularda kullanılan tıp dilinin bu konuda çalışan büyük çoğunluk tarafından benimsenmiş veya benimsenebilecek ortak ilkelere dayalı bir dil olması** amacına yardımcı olabilecek öneriler hazırlamayı kararlaştırmıştır. Kurul'un çalışmalarına egemen olan düşünceler ve bu düşünceler ışığında belirlenen ilkeler şöyle özetlenebilir:

1. Sözcük ve Terim Seçiminde Öncelik: En İyi İletişim

Dil, bir iletişim aracıdır, ve ilk ve en önemli işlevi, kişilerin sözlü veya yazılı **anlatım** aracılığıyla birbirlerinin düşüncelerini, bilgilerini, deneyimlerini paylaşabilmelerini sağlamaktır. Bu, genel konuşma ve yazı dilinde olduğu gibi bilimsel iletişimde de böyledir. **Anlatım** sürecinin en küçük taşıyıcısı olan **sözcükler, kavramlar ve terimler**, bir iletişim ağının bütün terminallerinde, başka bir deyimle herkes tarafından, onlara **aynı anlamların yüklenmesi halinde ve aynı anlamların yüklenmesi ölçüsünde**, “anlatan” ile “dinleyen” arasında kendilerinden beklenen işi görmüş olurlar. Bu bağlamda sözcük ve terimlerin, belirli bir “anlam”ı, “anlatan”ın kafasında beliren bütün nitelikleriyle “dinleyen”e (veya “okuyan”a) ulaştırıp ulaştıramadığı, yani belirli bir sözcük veya terime, iki taraf tarafından da **aynı anlamın yüklenip yüklenmediği hususu, bu sözcük ve terimlerin hangi dilden geliyor oldukları olgusundan daha önemlidir.**

Bu saptamanın doğal sonucu olarak Kurul, yabancı kökenli sözcük ve terimlere Türkçe karşılıklar bulmayı yararlı bir çaba saymakla birlikte hepsine ille de Türkçe karşılıklar bulmayı hem görev hudutları içinde saymamış, hem de kendisini bu konuda yetkili bulmamıştır.

2. Çalışmada Başvurulan Kaynaklar

Kurul, kardiyoloji ile ilgili Türkçe ve yabancı dillerdeki yayınları ve az sayıda da olsa daha önce aynı konuda yapılan çalışmaları incelemiştir. Bunlar arasında Türk Dil Kurumu tarafından 1978 yılında yayınlanan “Hekimlik Terimleri

Kılavuzu’’nu² ve yine Türk Dil Kurumu tarafından 1988 yılında yayınlanan ‘‘Türkçe Sözlük’’ü³ taramış, derlemelerinde bu kaynaklardan yararlanmaya çalışmıştır. ‘‘Türkçe Sözlük’’te benimsenmiş yazım kurallarının bazıları, tıp dilinde uzun yıllardanberi yaygın olarak kabul edilmiş yazım biçiminden farklı oldukları (ve kanaatimce doğru olmadıkları) için Kurul tarafından benimsenmemiştir. Özellikle bileşik sözcüklerle ilgili olarak *Türkçe Sözlük* te benimsenen **bileşik sözcüğü oluşturan iki sözcüğün ayrı yazılması** ilkesi, ne hekimlik dilinde ne de genel dilde uygulanacağına benzemektedir: Ne gazetelerimiz basımevi yerine basım evi, **bilirkişi** yerine **bilir kişi**, **dışışleri** yerine **dış işleri**, **dışsatım** yerine **dış satım**, **eşgüdüm** yerine **eş güdüm** biçimini tercih etmektedirler, ne de hekimler **akyuvar** yerine **ak yuvar**, **karaciğer** yerine **kara ciğer**, **içgüdü** yerine **iç güdü** yazacaklardır.

‘‘Türkçe Sözlük’’te (TS) yer alan ve Kurul tarafından benimsenmemiş olan sözcüklere bazı örnekler şunlardır (Sol sütündeki ilk sözcükler ‘‘Türkçe Sözlük’’te yer alan, sağ kolondaki ikinciler ise Kurulca benimsenen yazılışlarıyla verilmişlerdir):

ak ciğer	(TS s. 33)	yerine	akciğer
aldehit	(TS s. 48)	yerine	aldehid
amboli	(TS s. 62)	yerine	emboli
asit	(TS s. 93)	yerine	asid
bağırsak	(TS s. 128)	yerine	barsak
elektrot	(TS s. 450)	yerine	elektrod
emoroit	(TS s. 455)	yerine	hemoroid
enfarktüs	(TS s. 457)	yerine	infarktüs
enfeksiyon	(TS s. 457)	yerine	infeksiyon
kara ciğer	(TS s. 791)	yerine	karaciğer
miyokart	(TS s. 1031)	yerine	miyokard
oksit	(TS s. 1102)	yerine	oksid

² *Hekimlik Terimleri Kılavuzu I*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1978

³ *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları 549, Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları: I, Türk Tarih Kurumu Basım Evi - Ankara, 1988

ve daha birçokları...

“Hekimlik Terimleri Kılavuzu”nda önerilen terimlerin büyük çoğunluğunun yayınlanmasından bu yana çok istisnâî birkaç yayın dışında genel bir kabul bulmamış olmaları sebebiyle bunlara Kurulun önerileri arasında yer verilmemiştir. *Kılavuz* da yabancı terimler için Türkçe karşılık olarak önerilen ve Kurulun benimseyerek meslektaşlarına sözlü ve yazılı bildiri ve makalelerinde kullanmalarını **telkin etmeye hazır olmadığı** bazı örnekler de aşağıda verilmiştir.⁴

<i>asthme (F)</i>	(K s. 24)	yelpik
<i>cardiac output (İ)</i>	(K s. 25)	yürek verdisi
<i>carditis (Y, İ)</i>	(K s. 26)	yürek yangısı
<i>cathéter (F)</i>	(K s. 26)	daldıraç
<i>choc (F)</i>	(K s. 26)	çarpılum
<i>coma (F)</i>	(K s. 27)	baygı
<i>diaphragma (Y)</i>	(K s. 30)	böleç
<i>hasta (Ar)</i> ⁵	(K s. 32)	sayrı
<i>hastalık (Ar)</i> ⁵	(K s. 32)	sayrılık
<i>merkezi (Ar)</i>	(K s. 5)	özeksel
<i>péricarde (F)</i>	(K s. 36)	yürek zarı
<i>volume (F)</i>	(K s. 40)	oylum

3. Bazı Türkçe Sözcük ve Terimlerde Ortak Kullanımın Sağlanması

Hekimlik dilimizde yazım kurallarına özen göstermekte zaman zaman düşülen kayıtsızlık yanında aynı anlam için farklı sözcükler kullanılması da sık rastlanılan bir durumdur. Bunun en iyi örneği **yetmezlik** ve **yetersizlik** sözcükleridir.

Bu sözcüklerin dilbilgisi kuralları açısından incelenmesine geçmeden önce bir kullanım biçimine değinmeliyim. Bazı

⁴ “Hekimlik Terimleri Kılavuzu”nu hazırlamış olan Türk Dil Kurumu Yarkurulu da Önsöz’de şunları belirtmiştir: “...yabancı terimlere önerilen Türkçe karşılıkların büyük bir çoğunluğu da öneri niteliğindedir. Dilde tutunması, yaşarlık kazanması dilin çevrimine girmesine bağlıdır. Kaldı ki bunların tam, eksiksiz olduğu da söylenemez.”

⁵ “Hekimlik Terimleri Kılavuzu”nda *Hasta* ve *hastalık* sözlerinin yanında Arapça’dan geldiklerini anlatan (Ar) işareti bulunuyor. Halbuki, bilindiği gibi, *hasta* sözcüğü, Farsça *haste* sözünün dilimize girmiş, Türkçeleşmiş biçimidir.

meslektaşlarımızın yetmezlik ve yetersizlik sözcüklerine farklı anlamlar yüklemek istedikleri bilinmektedir. Bunlara göre **yetmezlik** sözü, bir azalışın, bir “gereği gibi olmayışın” daha ağır bir derecesini, **yetersizlik** sözü ise daha hafif bir durumu anlatmaktadır. Bunu savunanlar şöyle bir örnek veriyorlar: Diyelim ki kanında kortizol konsantrasyonu neredeyse yok denecek kadar azalmış olan bir kimsede **kortizol yetmezliğinden**, daha hafif durumda ise bir **kortizol yetersizliğinden** söz edilmelidir. Ya da solunum fonksiyonunu hafif derecede bozmuş olan bir hastalık halinde **akciğer yetersizliği**, akciğerlerin iflâs derecesinde ağır fonksiyon bozukluğunda **akciğer yetmezliği** söz konusudur.

Ancak bu derecelendirme herkes için böyle bir anlam taşımadığı gibi, bu derecelendirmeyi kantitatif olarak yapmak ta mümkün görünmemektedir. Ayrıca kalp yetmezliği ile kalp yetersizliğini, böbrek yetmezliği ile böbrek yetersizliğini, akciğer yetmezliği ile akciğer yetersizliğini ağırlık derecesi farklı durumları anlatan terimler olarak anlamaya çalışmak, zaten var olan kavram kargaşasını arttırmaktan başka bir sonuç vermeyecektir.

Eski dilimizdeki *kıfayetsizlik*, İngilizcedeki *failure* , *insufficiency* ve *incompetency* , Fransızcadaki *insuffisance* sözcüklerinin karşılığı olarak **yetmezlik** ve **yetersizlik** sözcüklerinin ikisi de genellikle eşanlamlı olarak kullanılmaktadırlar ve dilbilgisi açısından her ikisi de doğru sayılabilir; her ikisi için de benzer türetim kurallarına göre türetilmiş örnekler gösterilebilir.

Şimdi bu iki sözcüğün, onlara kaynaklık eden eylem kökeni (fiil kökü) **yet(mek)** ten nasıl türetildiklerini biraz daha ayrıntılı olarak inceleyelim. Bilindiği gibi eylemlerden (fiillerden) belirli eklerle türetilmiş sıfat ve adlara (isimlere) **ortaç** (eski dilimizde *fer-i fiil*, İngilizce *participle*, Fransızca *participe*) adı verilmektedir.⁶

Tablo I, **yetmek** eyleminden **yeterlilik** ve **yetersizlik** sözcüklerinin türetim zincirini gösteriyor. Bu yolla türetilmiş olan daha bazı sözcükler de vardır: Duymak eyleminden duyarlı sıfat **ortacı** ve duyarlılık ad **ortacı**, bunların olumsuzları olarak

⁶ Berke Vardar ve arkadaşları, Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sevinç Basımevi, Ankara, 1980, s. 115

duyarsız sıfat ortacı ve **duyarsızlık** ad ortacı; geçmek eyleminden geçerli ve geçerlilik - geçersiz ve **geçersizlik**; uymak eyleminden uyarlı ve uyarlılık - uyarsız ve **uyarsızlık** ve tutmak eyleminden tutarlı ve tutarlılık - tutarsız ve **tutarsızlık** gibi.. Bu eylemlerin herhangi birinden geniş zaman olumsuz eki -mez kullanılarak türetililecek duymaz - duymazlık,⁷ geçmez - geçmezlik, uymaz - uymazlık, tutmaz - tutmazlık gibi sıfat ve adlar yazı ve konuşma dilimizde kullanılmamaktadır.

Tablo II ise yine **yetmek** eyleminden **yetmezlik** ad ortacının elde edildiği türetim zincirini göstermektedir. Bu yolla elde edilen daha bazı sözcükler de vardır: **Aldırmazlık, saldırmazlık, utanmazlık** gibi.. Bu adlardan birçoğu, bir önceki türetim basamağı olan sıfat ortaclarından türetilmişlerdir. Ancak Tablo II de de görüleceği gibi **yetmezlik** ad ortacının kendisinden oluşacağı bir sıfat ortaç (yetmez) bulunmamakta, daha doğrusu yetmez ortacı sıfat olarak kullanılmamaktadır.

Hekimlik konuşma ve yazı dilinde tutarlılık önemli olduğu için, ikisi de doğru sayılsa da, bu terimlerden biri üzerinde anlaşmaya varılması ve bunun kullanılması gereklidir. Herhalde aynı sayfada, bazan aynı paragrafta bir yerde **kalp yetersizliğinden**, birkaç satır sonra **kalp yetmezliğinden** söz etmenin savunulabilir bir yanı yoktur. TKD Nomenklatür Kurulu, yukarıda değinilen tutarlı, tutarlılık, tutarsız, tutarsızlık (tutmazlık değil); geçerli, geçerlilik, geçersiz, geçersizlik (geçmezlik değil); uyarlı, uyarlılık, uyarsız, uyarsızlık (uymazlık değil)] gibi örnekleri de dikkate alarak **yetersizlik sözünün tercih edilmesinin daha uygun olacağını** düşünmekte ve meslektaşlarına şimdiye kadar alışkanlıkları farklı olmuş bulunsa da **yetersizlik sözünde birleşmeyi önermektedir.**

Aynı şekilde kalp sözünün yazılışında farklılıklar vardır: **Kalp** veya **kalb** yazmak gibi.. Türkçenin kurallarına göre **b, c, d, v** gibi “yumuşak” harfler yalın sözcüklerin sonuna geldiği zaman,

⁷ Gerçi duymak eyleminin içinde bulunduğu bir bileşik sözcük-deyim, **vurdumduymaz** sıfatı ve **vurdumduymazlık** adı hatıra gelebilir ama bu, örneklerimizden farklı bir yapıdır.

bu sözcüklerden bir bölümünde, sona gelen “yumuşak” harfler, “sert”leriyle, yani yukarıdaki sıraya göre **p, ç, t, f** harfleriyle değişmek gerekir. (Bu duruma daha çok yabancı kökenli sözcüklerde rastlanır.) Dolayısıyla klüb klüp olur; mizac, mizaç olur; Ahmed, Ahmet olur; aktiv, aktif olur. Ve kalb sözcüğü de kalp olur.

Bu sözcükler, bir sessiz harfle başlayan ek ve takılar aldıkları zaman da sert harfle sonlanan durumlarını korurlar, fakat sesli harfle başlayan ek ve takılar aldıklarında yine asıl yazılışlarına, yani yumuşak harfle biten durumlarına dönerler: Kalp, kalpte, kalbe gibi; mizaç, mizaçta, mizacı gibi, Ahmet, Ahmetten, Ahmede gibi.. Sözcüklerin mümkün olduğu kadar orijinal yapılarını değiştirmemeyi savunmuş olan Kurul Başkanı da içinde olmak üzere birçok meslektaşımız **kalb** yazılışını benimseyegelmiş olsalar da kurala uymak ihtiyacı, hepimizi **kalp** yazılışında birleştirmelidir.

Tablo I. Yetmek eyleminden yeterlilik ve yetersizlik ad ortaalarının türetim zinciri

Eylem Kökeni,	Eylem		Eylemsi		Eylemsi Geniş Zaman Ad Ortacı
	Geniş Zaman 3 üncü Kişi Tekil, Olumlu	Eylemsi Geniş Zaman Sıfat Ortacı	Eylemsi (<i>Attribut</i>) Sıfat-Eylem Ortacı		
yet (mek)	yet er	yet er yet er li (Olumsuz) yet er siz	yet er li (Olumsuz sıfat eki ile) yet er siz	yet er li lik § (Olumsuz sıfat eki ile) yet er siz lik §	
	Örnek:	Örnek :	Örnek :	Örnek :	
	Bu kadar açıklama yeter.	Yeter sayıya erişildi Yeterli açıklam yapıldı Yetersiz bir rapor verildi.	Bu açıklama yeterlidir. Yapılanlar yetersizdir.	Yeterlilik sınavı yapılamadı. Yetersizlik memurda değil, âmirinde..	

§ Geniş zaman olumlu eylem kökeninde türetilmiş olumlu ve olumsuz sıfat ve ad ortaalarına daha birçok örnekler verilebilir.
Duyar lı - duy ar lı lık, duy ar siz - duy ar siz lık gibi. Tut ar lı - tut ar lı lık, tut ar siz lık gibi.

Tablo II. Yetmek eyleminden yetmezlik ad ortacının türetim zinciri

Eylem Geniş Zaman 3 üncü Kişi	Eylemsi Geniş Zaman <u>Sıfat Ortacı</u>	Eylemsi (<i>Attribut</i>) <u>Sıfat-Eylem Ortacı</u>	Eylemsi Geniş Zaman <u>Ad Ortacı</u>
<u>Eylem</u> <u>Kökeni,</u>	<u>Tekil, Olumsuz</u>		
yet (mek)	yet mez	yet mez	yet mez ik §
Örnek :	Örnek :	Örnek :	Örnek :
Bu kadar açıklama yetmez.	Kullanılmıyor §§ ("Yetmez bir rapor" demiyoruz.)	Kullanılmıyor §§ ("Bu rapor yetmezdir." demiyoruz.)	Yetmezlik belirtileri ortaya çıktı.

§§ Geniş zaman olumsuz eylem kökeninden türetilmiş ad ortaclarına daha başka örnekler de verilebilir. **Bil mez lik** (ten gelme) gi.i, er iş il mez lik gibi, **umur sa maz lık** gibi.

§§ Yetmek eyleminin geniş zaman olumsuz eylem kökeninden türetilmiş sıfat ortacı ve sıfat-eylem ortacı kullanılmamakla birlikte benzer yapıdaki başka eylem kökenlerinden geniş zaman olumsuz eylemle türetilmiş ve kullanılmakta olan sıfat ortacları ("Utan maz adam" gibi, "yara maz çocuk" gibi.) ve sıfat-eylem ortacları vardır. ("Bu çocuk yara mazdır." gibi.)

4. Yabancı Kaynaklı Terimlerin Okunup Yazılışı

Yukarıda belirtilen düşüncelerle yabancı kökenli sözcük ve terimlerin genel kabul bulmuş, yaygın kullanım kazanmış Türkçe karşılıkları varsa şüphesiz bunlar benimsenmiştir; fakat bu tanıma uyan Türkçe karşılıkların bulunmadığı hallerde uzun zamandan beri belirli bir şekilde yazılıp söylenerek dilimize yerleşmiş yabancı sözcük ve terimlerin kullanılmasında bir sakınca bulunmadığı kanısına varılmıştır.

Yabancı sözcük ve terimlerin de **Türkçe okunuşa uygun şekilde yazılması** ilkesi benimsenmiştir. Esasen son yirmi yirmibeş yıl içinde bu ilkeye uygun yazım gittikçe yaygınlaşmış; bütün terimleri, geldikleri yabancı dilde yazıldığı şekilde yazmak, artık oldukça seyrek bir uygulama haline gelmiştir. Yabancı dilden gelen terimleri orijinal dildeki şekliyle yazmak tercih edildiğinde bu terimler ya *italik* harflerle veya “tırnak içinde” yazılmalıdır.

Ancak **Türkçe okunuşa uygun şekilde yazmak** ilkesi de daha açık ve ayrıntılı tanımlar gerektirmektedir. Kurulun bu konuda benimsediği ilkeler, yabancı sözcük ve terimlerin türetilmesinde kullanılan önekler (*prefix*), son ekler (*suffix*) ve sözcükiçi seslemeler (*hece, syllable*) ile ilgili olarak benimsenen ilke kararları aşağıda verilmiştir.

5. Önek Alan Yabancı Kökenli Terimlerin Dilimizde Kullanılışı

Bilindiği gibi, özellikle batı dillerinde sözcük türetme yollarından biri - Türkçemizde yok denecek kadar seyrek olan - öneklerin (*prefix*) kullanılışıdır. Bunlardan dilimizde de en çok kullanılan bazıları Tablo III te gösterilmiş ve okunup yazılmaları orijinalinden farklı olması gerektiği düşünülenler için yanlarında önerilerimiz yer almıştır.

Daha önce çalışmış olan Nomenklatür Komitesi, bunlardan hiç olmazsa bazılarını Türkçe karşılıklar önermiş ve *supraventricular rhythm* için **ventrikülüstü ritm**, *intraventricular block* için **ventrikül içi blok** terimlerini telkin etmiştir.

Tablo III: Yabancı kökenli sözcük ve terimlerde kullanılan örneklerden (perfix) dilimizde de sık kullanılan bazıları §

<i>a-</i>	<i>di-</i>	<i>im-</i>	<i>para-</i>
<i>ant-</i>	<i>dis-</i>	<i>in-</i>	<i>per-</i>
<i>ante-</i>	<i>dys-</i> (dis-)	<i>infra-</i>	<i>peri-</i>
<i>anti-</i>	<i>e-</i>	<i>inter-</i>	<i>poly-</i> (poli-)
<i>ap-</i>	<i>ef-</i>	<i>intra-</i>	<i>post-</i>
<i>apo-</i>	<i>en-</i>	<i>iso-</i> (izo-)	<i>pre-</i>
<i>auto-</i> (oto-)	<i>equi-</i> (equi-), (eki-)	<i>mal-</i>	<i>pro-</i>
<i>bi-</i>	<i>ex-</i> (eks)	<i>maxi-</i> (maksı-)	<i>proto-</i>
<i>bis-</i>	<i>extra-</i> (ekstra-)	<i>meta-</i>	<i>re-</i>
<i>chromo-</i> (kromo-)	<i>hemi-</i>	<i>micro-</i> (mikro-)	<i>retro-</i>
<i>chrono-</i> (krono)	<i>heter-</i> veya	<i>mini-</i>	<i>semi-</i> (sömi-)
<i>com-</i> (kom-)	<i>hetero-</i>	<i>mis-</i>	<i>sub-</i>
<i>con-</i> (kon-)	<i>holo-</i>	<i>non-</i>	<i>subra-</i> (sübra-)
<i>conti-</i> (kontr-)	<i>homo-</i>	<i>ob-</i>	<i>sur-</i> (sür-)
<i>contra-</i> (kontra-)	<i>hyper-</i> (hiper-) <i>hypo-</i>	<i>ortho-</i> (orto-)	<i>tele-</i>
<i>couter-</i> (kontr-)	(hipo-)	<i>pan-</i>	<i>trans-</i>
<i>de-</i>	<i>idio-</i> (idyo)	<i>par-</i>	<i>ultra-</i> (ültra-)

§ Türkçede okunuş ve yazılışı farklı olanlar okunup yazılması önerilen şekilleriyle belirtilmiştir.

Nomenklatür Kurulu, öneki izleyen yabancı kökenli terimin benimsenmesi halinde örnek ile türetilen şeklinin de kullanılmasında bir sakınca bulunmadığı kanısındadır (Tablo III).

Ancak yabancı kökenli bir örnek ile Türkçe bir terimin türetilmesi farklı bir durumdur. *Antiheart* veya *anti-heart antibodies* karşılığı **antikalp** veya **anti-kalp anti-korlar(ı)** terimi, *millisecond* karşılığı **milisaniye**, *microwave* karşılığı **mikrodalga** ve benzerleri tıp dilimizde geniş şekilde kullanılmaktadır. Bunlar için nasıl bir ilke izlenmesi gerektiği, üzerinde tartışılabilir bir konudur ve Kurulumuz bu konuda şimdilik uygulamadakinden farklı bir telkinde bulunmamaktadır.

Sık kullanılan ve okunup yazılmasında tereddütler bulunan bazı örneklerle ilgili olarak Kurulca benimsenen ilkeler şunlardır:

em- ile başlayan veya içinde **-em-** bulunan terimler.
Bilindiği gibi ilk seslemi **-em-** olan ve bir sessizle devam eden Fransızca terimlerde bu seslem **an-** ile **am-** arasında bir sesle okunmak gerekir. *Embolie* için **amboli**, *embryo* için **ambriyon** gibi.. Nitekim *emphysème* için **amfizem**, *empyème* için **ampiyem** sözleri kullanılmaktadır. Bununla beraber çeşitli sebeplerle **amboli** yerine **emboli**, **ambriyon** yerine **embriyo** gibi yazış ve söyleyiş artık hemen tüm hekimlerimiz tarafından benimsenmiştir. Ve bu terimlerin “Türkçe”si artık bu sözcükler olmuştur. Öte yandan içinde **-em-** harflerinin yer aldığı sözcükler, yine **-em-** olarak söylenmelidir: *Mambran* değil **membran**, *tamporal* değil **temporal** gibi..

en- ile başlayan veya içinde **-en-** bulunan terimler.
Bilindiği gibi ilk seslemi **en-** olan ve bir sessizle devam eden Fransızca terimlerde bu seslem **an-** olarak okunmak gerekir. *Enzyme* için **anzim**, *ventricule* için **vantrikül** gibi.. Nitekim *encéphalopathie* için **ansefalopati**, *encyclopédie* için **ansiklopedi**, *entracte* için **antrakt** sözleri kullanılmaktadır. Bununla beraber çeşitli sebeplerle **anzim** yerine **enzim**, **vantrikül** yerine **ventrikül** gibi yazış ve söyleyiş artık hemen tüm hekim-

lerimiz tarafından benimsenmiştir. Ve bu terimlerin “Türkçe”si artık bu sözcükler olmuştur. Öte yandan **-en-** harflerinin içinde yer aldığı sözcükler orijinal okunuşuna uygun şekilde söylenmelidir: **Presentasyon** değil **prezantasyon** gibi..

im- ile başlayan veya içinde **-im-** bulunan terimler. Bilindiği gibi ilk seslemi **in-** olan ve bir sessizle devam eden Fransızca terimlerde bu seslem **en-** ile **em-** arası bir sesle okunmak gerekir. *Implantation* için **emplantasyon**, *impulsif* için **empülsif** gibi.. Nitekim *impotence* için **empotans**, *impression* için **empresyon**, *imbalance* için **embalans** sözleri kullanılmaktadır. Bununla beraber çeşitli sebeplerle **emplantasyon** yerine **implantasyon**, **empuls** yerine **impuls** gibi yazış ve söyleyiş artık hemen tüm hekimlerimiz tarafından benimsenmiştir. Ve bu terimlerin “Türkçe”si artık bu sözcükler olmuştur. Öte yandan **-im-** harflerinin içinde yer aldığı sözcükler, yine **-im-** olarak söylenmelidir: **Tempan** değil **timpan** kemiği gibi..

in- ile başlayan veya içinde **-in-** bulunan terimler. Bilindiği gibi ilk seslemi **in-** olan ve bir sessizle devam eden Fransızca terimlerde bu seslem **en-** olarak okunmak gerekir. *Infarctus* için **enfarktüs**, *infection* için **enfeksiyon**, *insuffisant* için **ensüfizan**, *intrinsèque* için **entrensek** gibi.. Nitekim *Information* için **enformasyon**, *intoxication* için **entoksikasyon** sözleri kullanılmaktadır. Bununla beraber çeşitli sebeplerle **enfarktüs** yerine **infarktüs**, **enfeksiyon** yerine **infeksiyon** gibi yazış ve söyleyiş artık hemen tüm hekimler tarafından benimsenmiştir.

io- ile başlayan sözcük ve terimler **io-** olarak okunup yazılmalıdır. *Iode* için **iyod**, *ionisation* için **iyonizasyon** gibi..

Türkçede yaygın olarak kullanılmakta olan yabancı sözcük ve terimlerin önek (*prefix*) leri için Tablo III e bakınız.

6. Sonek Alan Yabancı Kökenli Terimlerin Dilimizde Kullanılışı

Batı dillerinde sözcük türetme yollarından biri, - Türkçemizde de olduğu gibi - soneklerin (*suffix*) kullanılışıdır. Bunlardan tıp dilinde en çok kullanılan bazıları Tablo IV de gösterilmişlerdir.

Sık kullanılan soneklerle ilgili olarak Kurulca benimsenen ilkeler şunlardır:

-**er** ile biten İngilizce kökenli terimler, kendi dilinde -**ır** olarak bitiyormuş gibi okunduğu halde biz bu terimleri -**er** diye bitirerek okuyoruz: *Beta blocker* için **beta bloker** (blokir değil), *flutter* için **flutter** (flattır değil), *transducer* için **transduser** (transdusır değil) okunmuş ve yazılışını benimsiyoruz.

-**ia** ile biten terimler, (istisnalar dışında) -**i** olarak okunup yazılmalıdır. *Neoplasia* sözü **neoplazi**, *leucopenia* sözü **lökopeni** gibi.. Öte yandan *malaria* gibi bazı sözcükler dilimize -**ya** olarak (**malarya** gibi) yerleşmiştir.

-**ism** (İ) veya -**isme** (F) ile biten sözcük ve terimler (istisnalar dışında) -**izm** olarak okunup yazılmalıdır. *Hyperthyroidism* için **hipertiroidizm**, *inotropisme* için **inotropizm** gibi.. Ancak öteden beri -**izma** olarak söylenegelen kimi terimlerin bu alışılmış okunuşlarını korumak gerektiği düşünülmektedir: Anabolizm değil **anabolizma**, anevrizm değil **anevrizma**, metabolizm değil **metabolizma** gibi..

-**itis** ile biten terimler -**it** ile bitirilerek yazılmalıdır. *Peritonitis* için **peritonit**, *carditis* için **kardit** gibi.. Bununla birlikte bu terimleri -**itis** olarak bitirmek te yanlış sayılmamalıdır.

-**ive** ile biten terimler -**if** ile bitirilerek okunmalı ve yazılmalıdır. *Active* için **aktif**, *hypertensive* için **hipertansif** (hipertensif değil), *infective* için **infektif** gibi..

-**oid** veya -**oide** (Yunanca *eidos* = biçim, biçiminde) ile biten terimler, Türkçede -**oid** ile bitirilmelidir.

Carcinoid için **karsinoid**, *xiphoide* için **ksifoid** gibi..
Yukarıda da açıklandığı gibi -oid ile veya -id ile
(aldehid, asid, oksid gibi) veya sadece -d ile biten
(endokard, miyokard, perikard gibi) sözcüklerde
Türkçe kurallar son harf olan “yumuşak” d nin, “sert”i
olan t ile değiştirilmesini gerektirmekle birlikte Kurul,
bu sözcüklerin d ile bitirilmesinin daha uygun olduğu
kanısını taşımaktadır. Daha önce çalışmış olan
Nomenklatür Komitesi de bu konuda aynı öneride
bulunmuştur.

-oma ile biten terimler -om olarak okunup
yazılabilecekleri gibi -oma diye de kullanılabilirler.
Myxoma için **miksom** veya **miksoma**, *rhabdomyoma*
için **rabdomiyom** veya **rabdomiyoma**, *lymphoma* için
lenfoma gibi..

-osis ile biten ad terimler, Türkçede (istisnalar dışında) -oz
ile bitirilmelidir. *Tuberculosis* için **tüberküloz**,
amyloidosis için **amiloidoz**, *osteoporosis* için
osteoporoz gibi.. Bazı terimleri -osis ile bitirmek te
yanlış sayılmamalıdır: *Carcinomatosis* için
karsinomatozis gibi..

-osus ile biten sıfat terimler, Türkçede (istisnalar dışında)
-ozus ile bitirilmelidir. *Lupus erythematosus* için **lupus**
eritematozus gibi..

-ous (İ) veya -eux, -euse, (F) ile biten sıfat terimler -öz ile
bitirilerek okunup yazılmalıdır. *Granulomatous* (İ) için
granülomatöz, *infectious* (İ) veya *infectieux (masculin)*
veya *infectieuse (féminin F)* için (eril veya dişil olarak mı
kullanıldığına bakılmaksızın) **infeksiyöz**, *tuberculeux*
(F) için **tüberkülöz** gibi..

Tablo IV: Yabancı kökenli sözcük ve terimlerin sonекlerinden (suffix) dilimizde de sık kullanılan bazıları §

-able (-eybıl) <i>unstable</i> (ansteybıl okunarak)	-oma (-oma) <i>carcinoma</i> (karsinoma)
-able (F) (-abl) <i>stable</i> (stabl)	-orium (-oryum) <i>sensorium</i> (sensoryum)
-cule (-kül) <i>fascicule</i> (fasikül)	-osis (-oz veya -ozis) <i>fibrosis</i> (fibroz veya fibrozis)
-de (-d) <i>acide</i> (asid)	-osus (-ozus) <i>erythematous</i> (eritematozus)
-er (-er) <i>blocker</i> (bloker)	-ous (-öz) <i>granulomatous</i> (granülomatöz)
-eux, -euse (F) (-öz) <i>tuberculeux</i> (tüberkülöz)	-phile (-fil) <i>chromophile</i> (kromofil)
-gen (-jen) <i>allergen</i> (allerjen)	-phobe (-fob) <i>chromophobe</i> (kromofob)
-ia (-i veya -ya) <i>aphasia</i> (afazi), <i>malaria</i> (malarya)	-phobia (-fobi) <i>chromophobia</i> (kromofobi)
-ible (-ibl) <i>reversible</i> (reverzibl)	-phonia (-foni) <i>aphonia</i> (afoni)
-ism(e) (-izm) <i>inotropism</i> (e) (inotropizm)	-scope (-skop) <i>fluoroscope</i> (fluoroskop)
-ism(e) (-izma) <i>anabolism</i> (e) (anabolizma)	-sion (-siyon) <i>extension</i> (ekstansiyon)
-itis (-it veya itis) <i>endocarditis</i> (endokardit veya endokarditis)	-sion (-zyon) <i>explosion</i> (eksplozyon)
-ive (-if) <i>invasive</i> (invazif)	-stion (-stiyon) <i>congestion</i> (konjestiyon)
-lysis (-lizi) <i>paralysis</i> (paralizi)	-tion (-siyon) <i>hypertensino</i> (hipertansiyon)
-lyze (-lize) <i>paralyze</i> [(paralize olmak)]	-tor (-tör) <i>receptor</i> (reseptör)
-cid (e) (-oid) <i>amyloid</i> (amiloid)	-type (-tip) <i>prototype</i> (prototip)
-oma (-om) <i>carcinoma</i> (karsinom) veya	-ule (-ül) <i>granule</i> (granül)
	-ulum (L) (-ulum) <i>reticulum</i> (retikulum)

§ Türkçede okunuş ve yazılışı farklı olanlar okunup yazılması önerilen şekliyle belirtilmiş, her sonек için örnek verilmiştir.

7.Yabancı Kökenli Terimlerde Sözlükiçi Seslemlerin Okunup Yazılışı

Dilimize girmiş olan yabancı kökenli terimlerde bulunan sözlükiçi seslemlerin okunuş ve yazılışlarında da bir birlik sağlamak gerekmektedir. Bunlardan bazılarına örneklerle ilgili bölümde yer verilmiştir. Sık kullanılan diğer bazı seslemlerle ilgili olarak Kurulca benimsenen ilkeler şunlardır:

-chy- veya **-chi-** seslemlerini içeren sözcük ve terimlerin büyük çoğunluğu Yunanca veya Latince asıllı sözcüklerdir ve orijinal dilinde Türkçedeki **-k-** sesi ile okunurlar. Bunlardan bir bölümü dilimize Fransızcadan girmiş oldukları için bu seslemler, Fransızcada olduğu gibi, **-ş-** sesi ile okunagelmışlerdir. Bilindiği gibi, *tachycardie* terimi, Yunanca “çabuk” anlamındaki *tachys* veya *tachys* sözcüğü ile türetilmiştir. Dilimize Fransızcadan girdiği için bu terimi hekimlerimizin büyük çoğunluğu **taşikardi** olarak okuyup yazmaktadır. Aynı şekilde Fransızca yoluyla gelen “yağ” anlamındaki Yunanca *chylos* veya Latince *chylus* sözünü Türkçede **şilus** olarak kullanmak ve Fransızcada bundan türetilmiş olan *chylomicronémie* terimini **şilomikronemi** olarak okuyup yazmak yaygınlaşmıştır. *Chylo-* ile yapılan başka bileşik sözcüklerde de bu eki **şilo-** olarak okuyup yazmaya devam etmenin doğru olduğunu düşünüyoruz: *Chyloperikardium* için **şiloperikard**, *chylorrhea* için **şilore** veya **şilorea** gibi..

Öte yandan aynı seslemi içeren, fakat Türkçeye İngilizce veya başka dillerden geçmiş olan sözcük ve terimler ise orijinal dilinde olduğu gibi **-k-** sesi ile okunmaktadırlar. “Midedeki sindirimden sonra barsak sistemine geçen madde” için Yunanca *chymos*, Latince *chymus* sözünü dilimizde **şimus** değil **kimus** olarak kullanagelmışizdir. Bunun için bu sözcükten türetilen terimleri de **-k-** sesi ile okumaktayız: *Chymotrypsin* için **kimotripsin**, *chymous* için **kimöz** gibi..

Bütün bu tesbitlerle sonuçta şu yol benimsenebilir: Eskiden beri dilimizde Fransızca okunuşları ile kullanılmış olan terimleri (taşikardi gibi) bu şekilde kullanmaya devam

etmek, ikinci gruptaki sözcük ve terimleri ise **-k-** sesi ile okuyup yazmak uygun olacaktır. Bu terimlerin bir bölümü Sözlük'te yer almıştır.

- ia-** içeren terimler, **-iya-** olarak okunup yazılmalıdır:
Diabet değil **diyabet**, diagnoz değil **diyagnoz**, dializ değil **diyaliz**, pediatri değil **pediyatri**, psikiatri değil **psikiyatri** gibi..
- io-** içeren terimler, iki grupta incelenebilir: Bunlardan birinci grupta bulunanlar **-i-** harfinin bir örnek'in son harfi, **-o-** harfininse örnek almış bir sözcüğün ilk harfi olduğu durumlardır. *Dioxyde* sözü Yunanca **dis** (*çift, iki*) sözü ile *oxyde* (oksid) sözünden oluşmaktadır. Bu durumda *dioxyde* sözünün Türkçede **dioksid** olarak (diyoksid değil) okunup yazılması gerekir.
- io-** içeren terimlerde ikinci grup, **-i-** ve **-o-** harflerinin birlikte bir bütünün parçaları olduğu durumlardır. *Biology, cardiology* gibi.. Bu grumdaki terimlerde **-io-** harfleri **-yo-** veya **-iyo-** olarak okunup yazılmalıdır: Anion değil **anyon**, bioloji değil **biyoloji**, kardioloji değil **kardiyoloji**, kation değil **katyon** gibi.. (*Radiology* sözü şüphesiz kullanılageldiği şekilde **rad-yoloji** olarak okunup yazılmalıdır.)
- iu-** içeren terimler, iki grupta incelenebilir: Bunlardan birinci grupta bulunanlar **-i-** harfinin bir örnek'in son harfi, **-u-** harfininse örnek almış bir sözcüğün ilk harfi olduğu durumlardır. *Diuresis* sözü Yunanca **dia** (*through, l*) sözü ile yine Yunanca *ourein* (işemek) sözünden oluşmaktadır. *Diurnal* sözü Latince *dies* (gün) öneki ile yapılmıştır. Bu örneklerdeki durumlarda **-iu-** içeren terimlerin, **-iu-** veya **-iü-** olarak okunup yazılması benimsenmiştir: **Diürez** (diyürez veya diyurez değil), **diüretik**, **diurnal**, **diurat**, **diuriya** (*diuria* karşılığı), **natriüretik** gibi..
- iu-** içeren veya **-ium** ile biten terimlerde ikinci grup, **-i-** ve **-u-** harflerinin birlikte bir bütünün parçaları olduğu durumlardır. *Atrium, calcium* gibi.. Bu durumlarda bu harfler **-iyu-** veya **-iyum** olarak yazılmalıdır. *Atrium* değil **atriyum**, *kalsium* değil **kalsiyum**, *thallium* için

talyum gibi.. Ancak **-ium** ile biten birçok terimde bu ekin Türkçeye de taşınması mümkün olabileceği gibi düşmesi de uygun olabilir: *Myocardium* yerine **miyokard**, *endothelium* yerine **endotel** gibi.. (Miyokardiyum veya endotelyum olarak kullanmak ta yanlış sayılmamalıdır.) Bazı terimlerde Türkçede de **-iyum** ile bitirmek tercih edilebilir: *Mitochondrium* için mitokondr yerine **mitokondriyum** gibi..

-oi- içeren Fransızca asıllı terimlerde bu seslem, **-uva-** değil, **-ua-** olarak okunup yazılmalıdır: *Laboratoire* için laboratuvar değil **laboratuar**, *goutte* için guvatr değil **guatr** demek gibi.. **-oi-** sesleminin **-n-** harfi ile devam etmesi halinde (*point* veya *pointe* sözcüğünde olduğu gibi) seslem, **-oi-** ve **-n-** den değil, **-o-** ve **-in-** den oluştuğu için Fransızcada olduğu gibi Türkçede de **-oen-** olarak yazılıp okunmalıdır: *Point* için puan yerine **poen** ve *pointe* için **poent** gibi.. Bununla birlikte **puan** okunuşu genel dilimizde de o kadar yaygın olarak kullanılmaktadır ki *point* sözünü bu şekilde okuyup yazmak yanlış sayılmamalıdır. Buna karşılık “uçların dönüşü” olarak dilimize aktarabileceğimiz ventriküler aritmi türü için kullanılan Fransızca *Torsade de pointes* terimi, anglo-amerikan literatürüne de, italik yazılarak, orijinal dilindeki yazılışı ile geçmiştir. Bunu biz de italik yazarak aslı gibi alabiliriz veya okuduğumuz gibi **torsad dö poent** olarak kullanabiliriz.

8.Yabancı Kökenli Sözcük ve Terimlerin Dilimizde Kullanılışı

Belki yurdumuzda sistematik eğitim yapan ilk tıp okulunun eğitime Fransızca kullanarak başlamış olmasından kalan bir etkiyle, belki tıp eğitimi dışında da batılılaşma hareketlerinde “batı”yı Fransa’nın temsil etmiş olmasından dolayı, belki de bu yüzden 1950 lere kadar ülkemiz aydınları arasında en yaygın olarak öğrenilmiş yabancı dilin Fransızca olması sebebiyle birçok bilim terimi, hattâ günlük konuşma ve yazışmalarda kullanılan birçok sözcük Fransızcadan dilimize girmiştir. Bu sözlerin birçoğu Fransızcadaki söyleniş biçimini korumuş, fakat bir bölümü zamanla dilimizin kurallarına uydurulmuşlardır. Bu arada “okunmayan h harfi (*h muet*) “ ile başlayan kimi

sözcükler zaman içinde **h** harfi okunarak söylenir olmuşlardır: *Hypertension* Fransızcada **ipertansiyon** diye okunurken dilimizde **hipertansiyon** olarak söylenip yazılagelmiştir. Bunun gibi birçok söz artık Türkçeleşmiş ve bizim kullanişımızla dilimize mal olmuştur.

ikinci Dünya Savaşından sonra hemen hemen bütün dünyada olduğu gibi yurdumuzda da İngilizcenin etkisi artmış ve bu dilden sözcük ve terimler giderek artan bir hızla Türkçeye girmeye başlamıştır. Ancak bu terimlerin, karşılığı Fransızcada aynı sözcükle karşılanmış olmayanları da dahil, büyük bir bölümü İngilizcedeki okunuşları ile değil, Fransızca sözcüklermiş gibi okunup yazılmışlardır.

Fransız diline âşinâ olanların sayısı giderek azaldığından İngilizce bir terimi Fransızca gibi okumak, kaçınılmaz yanlışlıklara ve hattâ tuhaflıklara yol açmıştır. Bir örnek olarak İngilizce *presentation* sözünü alalım. Bilindiği gibi sunu, takdim anlamına gelen bu sözcük kendi dilinde **prizenteysın** olarak okunur. Fransızcada da aynı sözcük *presentation* olarak bulunur ve **prezantasyon** olarak okunur. Konuşurken ve yazarken **prizenteysın** olarak kullanmayı “yabancı sözcükler kullanmanın yarattığı rahatsızlık sebebiyle” uygun bulmayan birçok kimse, herhalde daha “bizden” görünüyor olmalı ki **presentasyon** veya **prezentasyon** diye söyleyip yazmaktadırlar. Bu sözcük mutlaka kullanılacaksa **prezantasyon** olarak kullanılmalıdır.

Tıp terimleri içinde bunun başka örnekleri de vardır. Bunlardan biri İngilizcede duyarlılık anlamına gelen *sensitivity* sözcüğüdür. **Sensitiviti** olarak söylemek ve yazmak uygun bulunmayınca sözcüğe “daha az yabancı” sayılacağı bir “Fransızca” okuyuş verilerek “**sensitivite**”, bazan da “**sansitivite**” denilmektedir. Halbuki bu sözün Fransızcası *sensibilité* dir (sensitivite değil) ve duyarlılık yerine mutlaka bu sözün kullanılması isteniyorsa **sansibilite** olarak okunup yazılmalıdır.

Bir başka örnek Fransızcada tıkmak anlamına gelen *oblitérer* sözünün sıfat-eylem ortacı olan *oblitéré* yerine *occlusion* sözcüğünden benzeterek Fransızcada mevcut olmayan **oklüze** sıfat-eyleminin yaratılmasıdır: “Sağ koroner arter % 80 oklüze..” gibi..

Buna benzer örnekler arttırılabilir. Bütün bunlar bir yandan da dil konusunda ne kadar özenli ve duyarlı olmamız gerektiğini anlatan örneklerdir.

9.Yabancı Kökenli Bileşik Sözcüklü Terimler

Bazı yabancı kökenli terimler, birden fazla terimin veya sözcüğün kaynaşması ile yapılmışlardır. Bileşik sözcüğü oluşturan iki terim arasına genellikle -o- birleştirme harfi konur. Bazen bu birleştirme harfinden sonra bir kesme işareti (-) konur, bazan da buna gerek görülmeyerek bileşik terim kesme işaretsiz yazılır: Atriyum ve ventrikül sözlerinin birleşmesinden *atrio-ventricular* ya da *atrioventricular* (veya Fransızca *auriculo-ventriculaire*) terimi gibi.. Bu bileşik terimlere pek çok örnek verilebilir.

Daha önce çalışmış olan Komite bu konudaki önerisinde, sıfat tamlamaları ile ilgili olarak aşağıda açıklanmış olan tutumunun doğal gereği olarak, *atrio-ventricular* sıfatı ile bir tamlama yapmamak için *atrioventricular rhythm* yerine **atriyum - ventrikül ritmi** demeyi telkin etmiştir. Kurulumuz, yine sıfat tamlamaları ile ilgili ve aşağıda açıklanmış olan yaklaşımının bir gereği olarak yaygın şekilde kullanılan sıfat tamlamasını benimsemekte, bileşik terimin arada kesme işareti bulunmadan (**atriyoventriküler** gibi) yazılmasını tercih etmekle birlikte kesme işaretli olarak (**atriyo-ventriküler** gibi) yazmanın da yanlış sayılmaması gerektiğini düşünmektedir. Bileşik terimler için şu birkaç örnek hatırlatılabilir: Sinoatriyal blok, arteriyovenöz fistül, pnömoperikard, aortopulmoner şant gibi..

10. Yabancı Kökenli Sözcük ve Terimlerde Ad ve Sıfat Tamlamaları

Yabancı dillerden gelen sözcük ve terimler sadece yalın halleriyle değil, bazan ad tamlaması, bazan sıfat tamlaması ve bazan da zincirleme tamlama şeklinde kalıp olarak dilimize girmektedir. Daha önce çalışmış olan Nomenklatür Komitesi, yabancı kökenli terimlerin yalın adlar halinde dilimize girmesini kabul etmiş, hattâ ad tamlamalarına da izin vermiştir: “Karıncık” yerine “ventrikül”ü, “kulakçık” yerine “atriyum”u kabul etmiş; hattâ “ventrikül septumu açıklığı”na, “atriyum septumu açıklığı”na; “pulmoner arter intiması fibrozu”na izin vermiştir. Böylece sıfat tamlamalarını, ancak ad tamlaması

haline getirerek kabul etmiştir. Böyle olunca “atriyum septumu” denilebilecek, sıfat tamlaması olduğu gerekçesiyle “atriyal septum” denilemeyecektir; “intima fibrozu” denilebilecek, “intimal fibroz” kullanılamayacaktır. Bu kural kabul edilse bile uygulamada buna tamamen sâdik kalınamıyacağı Komite’nin önerileri arasındaki örneklerde de görülmektedir. Nitekim “pulmoner arter” sözcük demeti de bir sıfat tamlamasıdır.

Nomenklatür Kurulu, Komite’nin telkinlerinin üzerinden 13 yıl geçtikten sonra genel kullanım eğilimlerini de dikkate almış ve ad tamlamaları kullanılabileceği gibi bir seçenek olarak sıfat tamlamalarının da kullanılabilmesi düşüncesini benimsemiştir. Buna göre “**ventrikül septumu açıklığı**”, “**atriyum septumu açıklığı veya defekti**”, “**pulmoner arter intiması fibrozu**” denilebileceği gibi “**ventriküler septal defekt**”, “**atriyal septal defekt**”, “**pulmoner arter intimal fibrozu**” kalıpları da kullanılabilecektir.

Ancak yukarıdaki sıfat tamlamaları, Türkçe sıfat tamlaması kurallarına aykırı olmadığı için, başka bir deyimle tamlamada sıfat önce, tamlanan ad ise ondan sonra geldiği için kural açısından bir sorun yoktur. İngilizce sıfat tamlamalarında da durum hemen dâimâ böyledir. Ancak Fransızca’da sıfat tamlamalarının çoğunluğunda önce ad, sonra sıfat gelir: *Arythmie complète*, *tachycardie nodale* gibi.. Bu durumda yapılması gereken, yabancı kökenli sıfat tamlamalı terimlerin kullanılması kaçınılmaz olan durumlarda sıfat tamlamalarını Türkçe kurallara göre yapmaktır: *Arythmie complète* yerine **komplet aritmi**, *tachycardie nodale* yerine **nodal taşikardi** veya **kavşak taşikardisi**, *anesthésie locale* yerine **lokal anestezi** gibi.. Esasen yazılı metinlerin büyük çoğunluğunda benimsenen de budur.

Yabancı kökenli kalıp terimlerin orijinal dildeki yazılışı ile Türkçe metinler içinde kullanılması da gerekebilir: *Torsade de pointes* gibi.. Bu durumda kalıbı *italik* harflerle, bu mümkün değilse tırnak içinde yazmaya özen gösterilmelidir: “*Torsade de pointes*” gibi.. Herhalde Türkçe metin içinde (Türkçedekinden farklı olan) kendi orijinal yazılışlarını koruyan sözcükler aynı puntolarla dizilmiş olarak bulunmamalıdır.

11. Kısaltmalar ve Uçadlar (Akronimler)

Gerek sözlü ifadelerde, gerekse yazılı metinlerde kısaltmalar ve birkaç sözcükten oluşan adlar için genellikle ilk harflerden meydana gelen uçadlar (akronimler) son yıllarda gittikçe artan bir sıklıkla kullanılır olmuştur. Önceleri özellikle Amerikan yayınlarında görülen yoğun uçad kullanımı zamanla diğer dillere, bu arada Türkçemize de girmiştir.

Kısaltma ve uçadlar belirli sözcüklerin defalarca tekrarlanmasını önledikleri için şüphesiz yararlıdırlar. Ancak tıp terim ve sözcüklerinin kısaltma ve uçadlarının kullanılması bazan o boyutlara ulaşmaktadır ki, bazı abartılı örneklerde bir sayfalık yazının önemli bir bölümünün kapital harflerin yan yana dizilmesinden oluştuğu görülmekte ve zaman zaman bundan şikâyet eden yorumlara rastlanmaktadır.

Belirli bir dildeki uçadlar, daha kısa ve kolay hatırdaki kalır nitelikte olduklarından onları oluşturan sözcüklerden çok daha kolay olarak başka dillere geçmektedir. NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) gibi, BBC (*British Broadcasting Corporation*) gibi, EC (*European Community*) gibi..

Uçadlar birçok defa yukarıdaki örneklerde olduğu gibi İngilizcedeki şekliyle kullanılmakta, birçok defa da Türkçeleştirilmiş adın ilk harflerinden oluşan Türkçe uçadlar türetilmektedir: AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) gibi, AGiK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) gibi, AT (Avrupa Topluluğu) gibi..

Türkçe tıp nomenklatüründe de yabancı bir dilden girmiş veya dilimizde yaratılmış geniş şekilde kullanılan pek çok kısaltma ve uçad vardır: AIDS (*acquired immunodeficiency syndrome*) gibi, KOAH (kronik obstrüktif akciğer hastalığı) gibi..

Bunların kullanılışı ile ilgili olarak şu noktalar önem taşımaktadır:

Uzun zamandanberi kullanılagelen ve bu yüzden anlamını ilgili herkesin şüpheye yer bırakmayan bir kesinlikle bildiği (EKG gibi, Ca gibi) kısaltma ve uçadlar dışında bütün kısaltma ve uçadlar bir metinde ilk geçtikleri yerde önce tam, açık haliyle yazılarak kısaltma veya uçadı parantez içinde gösterilmeli, ancak bundan sonra sürekli olarak kısaltma veya uçad

kullanılmalıdır. Metin içinde kısaltma veya uçadın birçok kullanılışından sonra açık yazılışın yeniden tercih edilmesi gereken durumlarla çok seyrek olarak karşılaşılabilir. Herhalde bir metin içinde kısaltma veya uçad kullanılıyorsa açık yazılışın ilk kullanılışından sonra düzenli olarak kısaltma ve uçadlara yer verilmelidir.

Türkçede yaratılmış kısaltma ve uçadların okunuşunda genellikle bir sorun yoktur: Kafa içi basıncının artması sendromu yerine KİBAS diyorsak bunu **kibas** olarak okuruz. Ancak yabancı bir dilden Türkçeye girmiş kısaltma ve uçadlarda durum biraz farklıdır: *Cancer* veya *carcinoma* yerine bunların kısaltması olan *Ca* nasıl okunacaktır? Türkçe okunuşu ile **ca** mı denilecektir, yoksa uzun yıllardan beri hekimlerimizin kullandıkları şekilde **sea** mı tercih edilecektir? Bu örnek için birinci okunuşu teklif edeceklerin sayısı, eğer varsa, pek fazla olmasa gerektir.

Ancak bütün kısaltma ve uçadlarda durum bu kadar açık değildir. Bir başka örnek alalım: AIDS uçadı nasıl okunacaktır? Bunu **aide**se gibi okuyunca neden konuşulduğunu farketmek çok kişi için zor olacaktır. Kullanıla kullanıla artık herkes tarafından benimsenmiş görünen **eydz** okunuşunu tercih etmek bu yüzden kaçınılmaz gözükmemektedir. Dünyaca tanınmış BBC radyo-televizyon kuruluşunu herkes gibi biz de **bebece** değil, **bibisi** olarak, bir başka kuruluş olan CNN i **cenene** değil, **siyenen** diye okuyoruz. Bu örnekleri kardiyolojide sık kullanılan ve orijinal okunuşları ile söylenmesi yaygın bir pratik olmuş sözcük ve terimlere uygulayabiliriz: *Angiotensin converting enzyme* karşılığı ACE sözünü pek çok hekim **ace** değil, **ey**s olarak okuyor. Buna karşılık *blood urea nitrogen* karşılığı BUN uçadını orijinal dilindeki gibi **biyuen** olarak okuyanımız herhalde pek azdır, herkes bunu dilimizdeki şekliyle **bun** olarak okuyor.

Bütün bunlar kısaltma ve uçadların okunuşunda belirli bir ilke ve tutarlı bir uygulama olmadığını gösteriyor. Ancak bunun sadece Türkçede böyle olmadığını, bu sözcüklerin orijinal dillerinde de farklı kullanımlar olduğunu görüyoruz. LAD [*Left anterior descending (artery)*] de harfleri tek tek okuyarak **eleydi** diyen Amerikalı, LIMA yı (*left internal mammary artery*) **lima** diye okuyor.

Türkçe yazılışı ile dilimize girmiş olan terimlerin uçadlarını ve dilimize girmediği için gerektiğinde *italik* harflerle metin içine alınabilecek olan terimlerin uçadlarını -farklı bir tercih için zorunluluk olmadıkça - Türkçe okunuşa göre söylemek uygundur: ASD (atriyal septal defekt) için **eyesdi** yerine **asede**, LDL (*low density lipoprotein*) için **eldiyel** yerine **ledele** gibi..

Sözlük bölümünde dilimize girmiş yabancı kökenli kısaltma ve uçadlardan bazılarında okunuşa ilişkin Kurul telkinlerini bulacaksınız.

Uçadlarla ilgili son bir notla bu konuyu bitiriyorum. Genel dilimizde de, tıp dilinde de karşılaşılan bir yanlışlık, uçadın son harfinin temsil ettiği sözcüğün uçaddan sonra gereksiz olarak tekrarlanmasıdır: GAP projesi gibi.. GAP Güneydoğu Anadolu Projesi demek olduğuna göre GAP tan sonra yeniden bir “proje” sözüne gerek olmamalıdır. Tababet Uzmanlık Sınavı’nın uçadını kullanırken “TUS sınavı” demek, *human immunodeficiency virus* uçadı için “HIV virusu” demek te bundan farksızdır. Ancak bu yanlış kullanım bize özgü değil: Birkaç yıl önce hipertansiyon alanındaki büyük otoritelerden Dr. Harriet Duston, *Hypertension* adlı dergideki bir başyazısında İngilizcede *spontaneously hypertensive rats* karşılığı kullanılan SHR akronimini birçok yazarın metin içinde “SHR rats” olarak yazdıklarından ve editörlerin de çok defa bu yanlışlığı farketmediklerinden şikâyet ediyordu.

Kısaltma ve uçadları dilimize alırken veya bunları Türkçede yaratırken belirli ilkelere özen gösterilmesi gerekiyor.

Sonsöz

TKD Nomenklatür Kurulu, yukarıda özetlenen ilkeleri dikkate alarak, çoğu en yaygın olarak kullanılan İngilizce olmak üzere yabancı kökenli bazı terimlerin Türkçe karşılıklarını belirlemeye çalışmış, kullanılabilirliği olan karşılıklarını şimdilik bulamadığı terimler için orijinal terimleri Türkçe kurallarına en yakın biçimiyle almayı kaçınılmaz bulmuştur.

Bu kısa *Kardiyoloji Terimler Sözlüğü* şüphesiz tam olmaktan çok uzaktır. Fakat içermediği terimlerin çoğu için bir yönelim telkin eden temsili terimleri oldukça geniş ölçüde içine almaktadır. Burada önerilen karşılıklardan daha iyi karşılıklar bulunabilecek pek çok sözcük ve terim olabilir.

Bütün bu çalışmalar ilgili herkesin aynı sözcük ve terimlerle konuştuğu, belirli sözcük ve terimlerle aynı anlamı ifade etmeyi başardığı, ortak yazım kurallarına oturmuş bir bilim diline kavuşma çabalarıdır. İnancımız odur ki, Türkçe bilim dilinin bu sayılan niteliklere sahip olması, sözlüğündeki bütün sözcük ve terimlerin “Öztürkçe” olup olmadığı kaygısından daha önemlidir. Bu anlayışla Kurul, bir Öztürkçeleştirme göreviyle değil, ortak ve bütün ilgililer tarafından aynı şekilde anlaşılan, aynı şekilde söylenip aynı şekilde yazılan terimlerden oluşmuş bir dile yaklaşma göreviyle çalışmıştır. Bu amaç için herkesin çaba göstermesine ihtiyaç vardır.

Bu düşüncelerle Türk Kardiyoloji Derneği Nomenklatür Kurulunun hazırladığı bu Kardiyoloji Terimler Sözlüğü’nü değerli meslektaşlarımızın incelemesine, eleştirilerine ve ilgilerine sunuyoruz. Eleştirilerin, değişiklik önerilerinin, eklemelerin kendilerine ulaştırılması Kurul üyelerini memnun edecek, çalışmalarına devamda onlara cesaret verecektir.

Paylaşmadığımız bazı telkinlerini belirttiğim Nomenklatür Komitesi Raporu’nun çalışmalarımızda yararlandığımız değerli bir emek ürünü olduğunu, bu Komitenin pek çok tesbitini Nomenklatür Kurulunun da benimsemiş olduğunu ifade ile Komitede çalışmış olan değerli meslektaşlarımıza, ayrıca kardiyolojinin ekokardiyografi gibi, nukleer kardiyoloji gibi yan uzmanlık alanlarındaki terimlerin Türkçe karşılıkları hakkında değerli önerilerini aldığımız meslektaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Son olarak, uzun çalışma saatlerinde, esin kaynağı halinde geçen sıcak tartışmalarımızda kendilerinden pek çok şey öğrenmek fırsatını bulduğum, yıllar boyu alışageldiğim kimi yazım özelliklerinden, haklı bulduğum telkinleri yönünde vazgeçerek yeni bir şekli kabulden zevk aldığım bütün Kurul üyesi arkadaşlarıma ve özellikle bütün çalışmaları kendileriyle paylaştığım Derneğimizin Başkanı Sayın Prof. Dr. Altan Onat'a ve sevgili sınıf arkadaşım Sayın Prof. Dr. Kenan Binak'a derin şükranlarımı sunuyorum.

Ağustos 1994, İstanbul
Prof. Dr. Güngör Ertem
Türk Kardiyoloji Derneği
Nomenklatür Kurulu Başkanı

DİL VE BİLİM DİLİ ÜSTÜNE

Dil, ulusal hayatımızda belki de en sık ve en uzun zamandan beri tartışılan konulardan biri olmuştur. Daha gerilere gitmesek bile, İmparatorluğun son elli yılı içinde dilde sadeleşme çabaları başlamış, gerek sözcük seçiminde gerekse anlatım özelliklerinde değişiklikler yer almıştır. Gene de bu çabalar sınırlı kalmış, İmparatorluğu Cumhuriyete bağlayan dönemin edebiyatı olan Servetifünun ve onu izleyen Fecriâti okullarının yazar ve şairleri, belki önceki dönemleri bile aratacak ağıdalı bir dili tercih etmişlerdir.

Uluslaşma bilincinin yoğunlaştığı Cumhuriyet dönemi, toplum hayatının her alanında olduğu gibi dil konusunda da yeni bir bakış açısı getirmiş, Büyük Atatürk'ün işaret ve öncülüğüyle 1932 yılından itibaren Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarıyla Türkçe'de devrim niteliğindeki değişim başlamış ve dilimize yeni sözcük ve terimler kazandırılmaya girişilmiştir. Türk Dil Kurumu'nun ve dilimizi etkilemesi kaçınılmaz olan kişi ve kuruluşların, yazarların, şairlerin, yazılı ve görsel yayın organlarının çalışmalarıyla Türk dili geçen 66 yıl içinde çok büyük bir değişikliğe uğramış, denilebilir ki yeni bir dil doğmuştur.

Dilin İşlevleri

Dilin işlevi konusunda pek çok şey söylenebilir. Fakat bunları birkaç noktada özetlemek mümkündür. Dil, herşeyden önce, "düşünme" aracıdır. Dil olmadan, dili oluşturan kavram ve sözcükler olmadan düşünmek mümkün değildir. Antropoloji uzmanları, insanoğlunun düşünebilmeye başlamasıyla kavramların, sözcük öncüsü ses demetlerinin oluşmaya başlaması arasında zaman yakınlığı olduğuna inanırlar.

Dilin önemli ve en çok bilinen işlevi, şüphesiz, iletişim (veya bildirişim) aracı olmaktır; kişilerin sözlü ve yazılı anlatım

yoluyla birbirlerinin düşüncelerini, bilgilerini, deneyimlerini, duygularını paylaşabilmelerini sağlamaktır. Düşünce ve duygu paylaşımının sanatı olan edebiyatın ve şiirin olmazsa olmaz ögesi dil değil midir ?

Bir insan topluluğunu millet yapan çeşitli ortak değerler içinde belki de en önemlisi dildir; dil en vazgeçilmez uluslaşma araçlarından biridir. Gerçek bir dil birliğinden yoksun toplulukları, ne paylaşılan bir tarih ve coğrafya, ne ortak ümit ve beklemler ulus olma ülküsünde dil kadar etkili bir şekilde birleştirebilir.

Dil, belirli bir zaman dilimi içinde "halk"ı birleştirmekle kalmaz, geçmiş ile şimdi ve gelecek arasında da sağlam köprüler kurarak onu "ulus"laştırır; ulusun ve ulusal kültürün devamlılığını sağlar.

Dil, Sözcük ve Terim

Dil sözcüklerden oluşur. Sözcükler, dilin anlam taşıyan en küçük birimleridir. Terimler ise bilim ve sanat alanlarında veya herhangi bir uzmanlık dalında kullanılan, sınırları iyice belirlenmiş, dolayısıyla çokanlamlılık taşımayan, özel sözcüklerdir. Anlatım sürecinin en küçük taşıyıcısı olan sözcüklerin, kavramların ve terimlerin "anlatan" ile "dinleyen" veya "okuyan", başka bir deyişle bildirişim ekseninin kaynak ve hedef uçları arasında ne kadar "aynı anlam" verilerek algılanıyor olduğu, anlatımın başarısını belirler. Bu, hemen hemen hiçbir zaman "tam" olarak gerçekleşemez. Bunun içindir ki, düşüncelerle sözcükler arasındaki ilişkileri incelemesiyle ünlü Fransız yazarı Jean Paulhan "Kimse kimseyi tam olarak anlamaz." diyor. Fakat dil ile ve terimlerle uğraşanların baş kaygısı, "anlatan"ın anlatmak istediği şeyin "dinleyen" tarafından mümkün olduğu kadar fire vermeden, aynen algılanmasını sağlamak olmalıdır.

Dilde Değişim: Evrim ve Devrim

Yaşayan her dil, dinamik bir toplumsal olgudur, sürekli olarak değişir. Türkçemiz de tarih boyunca konuşulduğu coğrafyalarda devamlı olarak değişikliklere uğramış, başkalaşmıştır. Türkçemizin gelişimi sırasında uğradığı değişiklikleri önyargılara düşmeden, objektif bir şekilde

değerlendirebilmek ve bir bilim dili olarak taşıması gerekli ve mümkün nitelikleri belirleyebilmek için batı dillerinden bazılarının geçirdiği değişiklikleri kısaca hatırlayalım.

Bir dilin değişikliğe uğraması iki türlü olabilir. Bunlardan biri dilin doğal gelişmesi, evrimidir. Yavaş bir süreç olan evrimsel değişme, kuşaklar boyu süren, toplumdaki bireylerin, çoğu zaman farkına varmadıkları bir olaydır. Batı dillerinin gelişmesi, bazı dönemlerde hız kazanan kimi değişimler dışında, genellikle evrim şeklinde olmuş, bu durum kültür birikiminin kuşaktan kuşağa taşınmasını mümkün kılmıştır.

Fransızcanın gelişmesi evrimsel değişikliğe örnek olarak gösterilebilir. Bilindiği gibi Fransızca, Latince'den kaynaklanmış bir dildir. İsadan Önceki yedi yüzyıl boyunca İtalya'nın Latium bölgesinde konuşulan Latince, Roma İmparatorluğunun bütün Akdeniz ve çevresine yayılması sırasında İspanyadan Romanyaya kadar olan ülkelerde ve bu arada yerli halkın Keltçe konuştuğu Gallia'da (bugünkü Fransa'da) yerel dilleri silmiş ve, birbirinden farklı ağızlarla konuşulur olsa da, hâkim dil haline gelmiştir. Roma İmparatorluğunun parçalandığı beşinci yüzyıldan itibaren Frankların eline geçen Gallia'da ülkenin adı Frankların ülkesi demek olan Francia, daha sonra France haline gelmiş, fakat Frankların dili yerli halk tarafından benimsenmemiş, Roma kültürünün ve yaygınlaşan Hristiyan dininin dili olan Kilise Latincesinin etkisinde gelişen Fransızcaya Keltçeden ve Franklardan sadece 500 dolayında sözcük girmiştir.⁸ Dil tarihçileri iki bin yıl boyunca Fransızcanın çeşitli etkenlerle uğradığı değişiklikleri araştırırken belirli dönemler ayırır ve bugünkü dilin Latince ile olan ilişkisini ortaya koyarlar. Fransızlar "yabancı" kökenli sözcüklerin dillerine girmesine son derece duyarlıdır; ancak Fransızca'dan Latin kökenli sözcükler çıkarılsa herhalde geriye çok küçük bir "Fransızca" sözlük kalırdı.

⁸ Berke Vardar, Fransız Dili, Tıp Öncesi Dönemi, Türkçe-Kültür Dersleri Eki, Batı Dil ve Kültürleri, S. 12, İstanbul Tıp Fakültesi Basımevi, 1978

İngiliz dilinin gelişmesi de belirli evrelerden geçmiş, Britanya Adaları halkının eski dili değişikliğe uğramıştır.⁹ Adaların ilk yerlileri olan Keltler, İ. Ö. altıncı yüzyılda buraya yerleşmeye başlamışlardır. Halk yüzyıllar boyu Keltçe konuşmuş, fakat İ. Ö. 55-54 yıllarında Roma İmparatoru Jül Sezar'ın orduları Adaları alıp İmparatorluğa katınca kırsal nitelikli yerel yaşam biçimi her yönden değişmeye, Roma yönetiminde ve sonrasında Hristiyanlık yayılmaya, bu yolla Latincenin etkisi yerel dili yavaş yavaş silmeye başlamıştır. Romalıların Adalardan ayrıldıkları 410 yılından sonra Germen soyundan gelen Angle, Saxon, Jute gibi kuzeyli boylar İskandinavya'dan Britanya Adalarına inmişler ve Roma-Kelt karışımı kültürü derinden etkileyerek yerli halka kendi kültürlerini ve dillerini benimsetmeyi bilmişler ve bugünkü İngilizcenin doğmasını sağlamışlardır. Bugün zengin İngiliz dili sözlüğünde ilk yerliler olan Keltlerin dilinden, İskandinav boylarının dillerinden ve Latineden sözcükler vardır. Adalıların diyelim ki Latince kökenli veya Anglo-Sakson kökenli sözcükleri dillerinden çıkarmaları halinde İngiliz dili sözlüğünün ne boyda ineceğini kestirmek güç olmasa gerektir.

Fransızca ve İngilizce gibi diğer Latin kökenli diller, İspanyolca, İtalyanca ve Portekizce de evrim sayılabilecek bir gelişme çizgisi izleyerek bugünkü durumlarına gelmişler, yüzyıllar boyunca dil ve düşüncelerinin, yazılı kültürlerinin kaynağını oluşturan Latince kökenli sözcüklerden dillerini "arındırmayı" düşünmemişlerdir.

Alman dili ise farklı bir gelişme çizgisi izlemiştir. Kavimler göçü sırasında bugünkü Orta Avrupa topraklarına yerleşen Germen boyları, efsaneden kaynaklanan kahramanlık destanları yaratmışlar; yazılı bir kültüre dayanmayan bu destanlar, şarkı ve masallar halinde ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçmiş ve Alman dilinin en erken örneklerini oluşturmuşlardır. Bu topraklardaki Germen kavimlerinin de Roma İmparatorluğunun ve sonraları Hristiyanlığın etkisi altına düşmesiyle Roma kültürü ve Latin dili egemen olmuş, eski Almanca unutulmaya yüz tutmuştur. Germen

⁹ Akşit Göktürk, İngiliz Dil ve Kültürü, a.g.e. S. 22

kavimlerinin bir devlet yönetiminde toplanması ve dağılan Roma İmparatorluğunun yerini Şarلمان'ın başında bulunduğu Kutsal Roma-Germen İmparatorluğuna bırakmasıyla Latince konuşmayan halkın dili, "halka özgü" anlamına gelen "deutsch" adını alarak yeniden canlanmıştır.¹⁰

Reformasyon döneminde Luther'in İncil'i Latince'den bir iki sözcük dışında bütünüyle o günün Almancasına çevirmesi Almanca'nın ikinci dirilişi olmuş,¹¹ fakat sonraki yıllarda Alman dili bu defa Fransızca'nın istilâsına uğramış, Fransızca'nın üstün durumu 18 inci yüzyılın sonlarına kadar sürmüştür. Alman ulusal kimlik bilincinin uyanması, Alman dilini yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmaya çalışan dil derneklerinin çalışmaları ve disiplinli çabalar sonucu yaratılan yeni dilde bir Alman edebiyatının doğması ile Alman dili, devrim niteliğinde bir değişim sürecine girmiş ve yabancı kökenli sözcükler büyük ölçüde dilden atılmıştır. Öteki Avrupa dillerinden farklı olarak Alman dilinde yaşanan bu "özleştirme" hareketinde, "Alman ulusunu özleştirme" hareketinin kaynaklarını ve ne kadar liberal olursa olsun her Alman'ın kafasının bir köşeciğinde saklı olan nasyonal sosyalizmi çağrıştıran bakış açısını görmemek mümkün değildir.

Öte yandan büyük batı dillerinin kendisinden kaynaklandığı Latince de, bütün kültürünü tevarüs ettiği Eski Yunan kültüründen ve Grek dilinden, başta alfabe olmak üzere, pek çok kavram, sözcük, örnek ve sonekler almıştır. Türkçemizin de içinde bulunduğu, farklı ailelerden gelen çok sayıda dil bu Grekoromen dilinin etkilerini taşımaktadır.

Bu kısa gözden geçirme gösteriyor ki, Latince'nin Avrupa dilleri üzerindeki etkisi, sadece Roma'nın, egemen olduğu topraklar üzerindeki siyasal etkisinden ve kültür üstünlüğünden değil, Hristiyan dininin ve onun kutsal kitabının yüzyıllar boyunca Latince'den başka bir dile,

¹⁰ Şâra Sayın, Alman Dil ve Kültürü, a.g.e. S. 1

¹¹ Macit Gökberk, Leibniz'in Alman Dili Üzerine Görüşleri, Değişen Dünya, Değişen Dil, Yapı Kredi Yayınları, İkinci Baskı, 1997

halkların diline izin vermemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

İslam dünyasının Arapça konuşmayan kavimleri için de Arap dili benzer bir etki yaratmıştır. İslamiyeti kabul ettikten sonra Türk boylarının diline hızla Arapça sözcükler girmiş, şiir ve edebiyat dili ise Arapça yanında Farsçadan da borçlanmış, Arap ve Fars kültürleri Türk dilini ve düşüncesini, Türk yaşam biçimini derinden etkilemişlerdir. Sadece İslam dünyasının değil, çağların en güçlü devletlerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu ise, biraz da çok uluslu imparatorluk karakterinin bir sonucu olarak ve devletin resmi dili her zaman Türkçe olmuş olmasına rağmen, Türkçe yanında Arapça ve Farsça sözcüklerin oluşturduğu mozaik görünümünde, fakat zengin bir dil olarak “Osmanlıca”yı geliştirmiş; Osmanlı diliyle, özellikle şiir alanında, anıtsal eserler yaratılmıştır.

Dilde Değişim İhtiyacı ve Türk Dil Devrimi

Yıkılan İmparatorluğun külleri içinden yeni ve çağdaş bir ulus devleti olarak Türkiye Cumhuriyeti kurulunca teokratik, şeriata dayalı, “inancın” rehberliğindeki bir devletin kurumları yerine “aklın” kılavuzluğuna öncelik veren bir yaşam biçiminin gerektirdiği kurumlara ve düzenlemelere ihtiyaç doğmuştur. Atatürk Devrimleri adı verilen atılımlar ve Türk Devrimi denen süreç, ümmeti millet, padişahın tebaası sayılan fertleri, millet egemenliğinin kendisinden kaynaklandığı Cumhuriyet vatandaşları haline getiriyordu. İmparatorluğun kültür tabanı olan İslam kültürü ve İslami yaşam biçimi, Arap kültürü ve Arap hayat tarzı ile özdeşleşmiş olduğundan Cumhuriyetin yeni yaşam biçimi, laiklik ilkesiyle kişileri inançlarında özgür bıraksa da, toplum hayatının birden fazla kişiyi ilgilendiren düzenlemelerinde dinin ve onunla o kadar iç içe olan Arap kültürünün etkilerini silmek zorunda idi. Kaynağını kutsal kitaptan alan mecelle hukuku yerine çağdaş düşüncenin ürünü olan medeni hukuk düzenlemesi, kadınların erkeklerle eş haklara sahip olmaları yolundaki çalışmalar, öğretimin birleştirilmesi (ve laikleştirilmesi), Arap harfleri yerine Latin harflerinin kabulü, okullarda

Arapça ve Farsça derslerinin kaldırılması ve benzeri devrimler, bu büyük değişimin en temel göstergeleri idi.

İslamî kuralları bir toplum yönetim kodu olmaktan çıkarıp kişisel bir inanç manzumesine dönüştürmeyi amaçlayan çabalar, gerekli her değişiklik ihtiyacının konusu olarak karşısında "Arap" olanı ve bu arada kaçınılmaz olarak "Arapça" olanı buluyordu. Bunlar değişmeden toplum yenilenemezdi. Sonraları Dil Devriminin sloganlarından biri olmuş olan "yabancı dillerin boyunduruğundan kurtulmak" söylemi, aslında, bizi çağlar gerisine bağlı tutacak bir engel olarak dilin karakteristiklerinden daha çok, "eski yaşam biçiminin, genel olarak kültürün çağdışılığından kurtulmak" olarak anlaşılmalıydı. Bu indirgeme, dil devriminin amaçlarından biri olarak sürekli vurgulanmış olan "yabancı kökenli sözcüklerden arındırma" operasyonunun sonuçlarını tartışılır kılan önemli bir noktadır ve mâsum gözükken amacını aşmış olan büyük bir yanıltır. Bunu aşağıda açıklamaya çalışacağım.

Türk Dil Devriminin Amaçları

Genç yaşında aramızdan ayrılışı büyük bir kayıp olan dilbilim profesörü değerli dostum Berke Vardar, dil devrimimizi şöyle tanımlıyordu: " Türk Dil Devrimi bir yandan dilimizin yabancı sözcüklerden arınması, bir yandan da Türkçenin, öz kaynaklarından yararlanılarak türetme, bileştirme, derleme ve tarama yollarıyla zenginleştirilmesi sürecine verilen addır. Hem *toplumsal* zorunluklarla, hem de *dilsel* nedenlerle başlayan ve gelişen, dil düzenlemesi çalışmalarıyla amacına daha dolaysız biçimde ulaşmasına yardımcı olunan bu büyük yenileniş salt bir arıtma, özleştirme çabası değil, var olmayanı da yaratma girişimidir."¹²

Başka birçok dilcinin de paylaştığı bu tanımlamada iki öge, iki amaç vardır. Bunlardan biri Türkçenin zenginleştirilmesi, diğeri de yabancı kökenli sözcüklerden arındırılmasıdır. Dilin zenginleşmesi için eski metinler taranacak, artık

¹² Berke Vardar,,*Tıp Öncesi Dönemi, Türkçe-Kültür Dersleri, Dilbilim Açısından Türk Dil Devrimi*, S. 53, İstanbul Tıp Fakültesi Basımevi, 1978

kullanılmaz olmuş sözcükler derlenerek onlara yeniden hayat verilecektir. Türkçenin dilbilgisi kurallarına göre yeni sözcükler yaratılacaktır. Dilin zenginleşmesi için bir yolun da belirli ölçüde “yabancı” sözcüklere yer verilmesi olduğu kabul edilmektedir. Fakat bu konuda Dil Kurumunun benimsediği “yabancı” tanımı, “Türkçe ile aynı aileden olmak kaydıyla” koşulunu içermektedir.¹³ Başka bir ifade ile Türkçe, kendisi gibi Çuvaşça ile aynı dil ailesinden olan meselâ Bulgarcadan sözcük alabilecek, fakat Hind-Avrupa dil ailesinden olduğu için örneğin Farsça sözcüklerin dilde kalması sakıncalı sayılacaktır.

Dilin bu şekilde çeşitli yollardan zenginleşmesi evrim sayılabilecek bir değişim sağlayabilirdi. Değişimi devrim boyutlarına ulaştıran, ikinci ögedir: Dilin yabancı kökenli sözcüklerden “arındırılması” amacıdır. Bu, aslında Arapça ve Farsça kökenli olup Osmanlıca içinde yer almış olan sözcüklerin karşılıkları bulunmuş olsa da olmasa da dilden atılması, yetişen kuşaklara bu sözcüklerin öğretilmemesi demektir. Yukarıda belirttiğim gibi, Büyük Devrim’in tümüyle yaşamımızı değiştirmesi sırasında “eski”nin temsileisi olan kurumlardan “kurtulmak” zorunluluğu, bu kurumlar arasında dili de değişimin konusu saymıştır ve bunu anlamak mümkündür. Ve bunun sonucunda varılan noktaya bakınca “Ne kadar başarılı bir dil değişimi geçirdik, eskiden dilimizde yabancı sözcüklerin oranı % 65 e varıyordu. üçte ikisi yeni terimler olmak üzere 3000 i aşan Öztürkçe sözcük kazandık. Osmanlıca sözcükleri de dilimizden çıkardık. Artık yabancı sözcükler, sözlüğümüzün % 35 ine düştü.” demek te mümkündür. Fakat yarattığımız ve yaratmaya devam ettiğimiz bu yeni dilin “zenginleşmiş” bir dil olduğunu söyleyebilmek mümkün müdür ? Bunu söylesek te haklı ve inandırıcı olabilir miyiz ?

Bu soruların cevabını kısır sağcı-solcu, ilerici-tutucu, devrimden yana-devrim karşıtı gibi toptancı etiketlerden uzak, bilgiye dayalı, objektif bir biçimde ararsak Türk dilinin ve dolayısıyla Türk düşünce hayatının, dilimizin “arındırılması” veya “özleştirilmesi” çabalarının sonunda

¹³ Ömer Asım Aksoy, Önsöz, Ali Puskulluoğlu, Öz Türkçe Sözcükler ve Terimler Sözlüğü, Nokta Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1966

nasıl fakirleştigini, çoraklaştığını, anlatım gücünü yitirdiğini teslim etmek zorunda kalırız. “Halkın anlamadığı”, “yapay” bir dil olarak nitelediğimiz, Arabın ve İranlının olmayan, bizim olan bir dilin sözcüklerinden kurtulmak Araplara ve İranlılara birşey kaybettirmemiştir. Zaten, Osmanlıca diye artık benimsemediğimiz sözcükleri ne Araplar, ne de İranlılar anlarlar. “Halkın anlamasını” sağlamak için biz, pek fazla bir eğitim verememiş olduğumuz kitleleri daha geniş bir sözlüğe kavuşturacak yerde, “okumuş”umuzu, lise ve üniversite mezunlarımızı “halk”ın bildiği kadarına indirgeyen bir yolu seçmişiz: Halkın kullandığı sözcük sayısı ortalama 300 ü geçmiyorsa üniversite mezununun dil dağarcığı da 500 kelimeyi aşmıyor. Birinci Dil Kurultayı’nın tutanaklarını okuyanlar, çarpışan iki tezden, günün siyasi şartlarının da etkisiyle, kabul bulmamış olan uyarıların ne kadar haklılık taşıdığını 66 yıl sonra bugün gelinen noktada teslim ederler.

Özleştirme, arındırma hareketi, başka yüksek kültür toplumlarına göre zaten çok zengin sayılamıyacak olan Türk kültür birikiminin yeni kuşaklara taşınmasını büyük ölçüde engellemiş, bu birikimi “bizim” olmaktan çıkarmıştır. Bırakınız pek çok üniversite mezununun “yapay” denilen dilde yaratılmış, Şeyh Galip’in o nefis

Bir şûlesi var ki şem-i cânın
Fânûsuna sığmaz âsümânın !

mısralarından hiçbir şey anlamadığını, bırakınız Ahmet Hâşim’in

Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz.

veya Yahya Kemal’in

Sandım bu biten gün beni râmettiği gündü..

mısralarından bir şey anlamadığını; eğer lise ve üniversite bitirmişlerimiz Ömer Seyfettin’in, Reşat Nuri’nin, Falih Rıfkı, Yakup Kadri ve Ahmet Hamdi Tanpınar’ın güzelim Türkçelerini bile anlayamıyorlarsa ve “Çalıkuşu”nu “Bugünün Türkçesi (!)”ne çevirmek zorunda kalıyorsak, en anlaşılır bir Türkçe konusunda o kadar titiz olmuş bir Azra Erhat’ın 15-20 yıl önce dilimize kazandırdığı Yunan klasiklerini yeniden çeviriyor, ve artık ne “halk”ın, ne de

okur yazarların pek anlamadığı bir hale getiriyorsak bu sonucu övünülesi bir erişim saymak, karaya beyaz (affedersiniz, ak) demekten başka birşey değildir.

Fransızca ve İngilizce, hâkim kültür, din ve kutsal kitap yoluyla bu dillere girmiş “yabancı” sözcüklerden “arındırılsaydı” ne olacak idiyse Türkçenin başına da o gelmiş, sözlüğü daralmış, düşünce hayatı sığlaşmıştır. Tekrar belirtmeliyim ki, bu tesbit, bizi çağa taşımak üzere girişilmiş olan Atatürk Devrimlerini sorgulama konusu değildir. Vurgulanmak istenen, Atatürk Devrimleri ile Dil Devriminin ayıklamacı, tasfiyeci operasyonunun, hiç te haklı olmayarak, özdeşleştirilmiş olmasının yanlışlığı ve bunun sebep olduğu onarılamaz tahriptir; neyin “Türkçe” olduğunun yeniden tanımlanması ihtiyacıdır.

“Öztürkçe” Nedir, “Türkçe” Nedir ?

Bilindiği gibi, “Öztürkçe” denilince anlatılmak istenen, Türk boylarının dillerinden bize ulaşan veya bu kaynaklardan gelen örneklerle, takılarla, bileştirme ve benzeri yollarla türetilen, yeniden yaratılan ve başka bir dil ailesinden gelmeyen sözcüklerden oluşan bir dildir. “Türkçe” için de, sözcüklerin kökenini ön plana çıkarmadan, kısaca Türklerin konuştuğu, yazdığı dildir, diyebiliriz.

Bu noktada kime Türk dediğimizi ve Büyük Atatürk’ün bize öğrettiği Türk milliyetçiliğini hatırlayalım. Etnik kimliğine, ırk niteliklerine, inançlarına bakmaksızın bu ülkede yaşayan, bu ülkenin yurttaşı olan, onun bayrağını, ülkülerini, beklemlerini, kıvanç ve tasalarını paylaşan insanların oluşturduğu, dünü ve yarını olan topluluğa Türk Ulusu diyoruz. İsterse Ortaasyadan gelmiş olsun, isterse Rumeliden; ister Tatar olsun, ister Çerkez; ister Kürt olsun, ister Arap; ister Rum olsun, ister Ermeni; ister Laz, ister İnguş, ister Boşnak, ister Pomak, ister Yahudi, ister Arnavut, yukarıdaki tanıma giriyorsa, “Ben Türküm.” diyorsa o kimse, etnik kökenine, dini inancına, siyah mı beyaz mı olduğuna bakılmaksızın hem yasa önünde, hem de ulusun başka bireyleri gözünde Türktür ve eşit haklarla donanmış bir yurttaştır. Nasıl laiklik Anadolu’nun inanç mozaikini barışta birleştirici ise Atatürk milliyetçiliği de ulusu birleştirici, ulusal kültürü zenginleştiricidir.

Böylece çok çeşitli etnik kaynaklardan gelen Türklerin konuştuğu dil Türkçedir ve bu dil, birçok değişik dilden gelmiş, halkın çok defa kökenini bilmediği, bilmek ihtiyacını bile duymadığı ama istediğini anlatmak için kullandığı bir dildir. Bu dilde “masa” vardır, “sandalye” vardır, “salon”, “mutfak”, “pencere” vardır; “sigara” ve “tablası” vardır; “iskele” vardır, “radyo” ve “televizyon” vardır, “gaza basmak”, “fren yapmak” vardır; “karbüratör”, “direksiyon” ve “şoför” vardır. Bu dilde “tren”, “vapur”, “ekspres”, “posta”, “faiz”, “kredi”, “kilo”, “hektar” ve daha binlerce ve binlerce, herkesin kullanıp anladığı, ama “yabancı” kökenli, sözcük vardır. Bunların varlığı kimseyi rahatsız etmemelidir, bunlar artık Türkçe olmuş sözcüklerdir. Nasıl ulusun bireylerini, onların nesebine, kökenine bakarak kafatasçı bir milliyetçilikle değerlendirmek yanlış ise, kimbilir kaç yüz yıldanberi kullandığımız sözcükleri, bir “elem”i, “keder”i, bir “haz”, “hüzün” ve “yeis”i, bir “telkin”i, bir “belâgat”, “cesaret” ve “sükûnet”i, bir “tavsiye”yi, hattâ bir “zengin”i, bir “kadar”ı Öztürkçe olmadıkları gerekçesiyle dilden atmak gerektiğini düşünmek te aynı derecede yanlıştır. Bu kısıtlayıcı tutum, belki de, Türkçenin niçin hâlâ bir “eş ve yakın anlamlı ve karşıt anlamlı sözcükler sözlüğü”ne, bir “sinonim ve antonimler sözlüğü”ne, bir thesaurus’a sahip olmadığının sebeplerinden biridir.

Kardiyoloji Terimler Sözlüğü, terimler alanında da bu özetlenen ilke çerçevesinde, Türk hekimlerinin uzun zamandanberi kullanageldikleri terim ve sözcükleri, kökenlerine bakılmaksızın, Türkçe sayan bir düşüncenin ürünüdür. Çünkü özel bir dil olan bilim dilini Öztürkçe terimlerle donatmak, ne kadar istenirse istensin, tam olarak başılamayacak bir amaçtır. Şimdi bunu inceleyelim.

Bilim Dili ve Türkçe

Genel konuşma ve yazı dilinde sözcükler nasıl belirli “şey”leri, belirli kavramları anlatmak ihtiyacından doğuyorsa, bilim alanında belirli kavramları açık, anlaşılır, birden fazla anlama gelmeyen bir şekilde adlandırmak gereksinimi de terimleri doğuruyor. “Lûtfen” sözü nasıl bir isteği nezaketle bildirmek ihtiyacının yarattığı bir söz ise

“üçgen” terimi de üç noktanın çevrelediği bir yüzey parçasına ad vermek gerekince benimsenen terimdir.

Bilim dilinin oluşması ve gelişmesi ile bilimsel bilginin genişleyip zenginleşmesi arasında iki yönlü işleyen sıkı bir ilişki vardır. Bilimsel terimlerin ve sonuçta bilim dilinin üreticileri bilginin üreticileridir. Bir örnek vermek gerekirse, kalp kasının bir bölümünün yeterince kanlanamayınca öldüğünü tesbit edenler, bu bilgiyi bulanlar bu olayı adlandırmak isteyince “infarctus” demişlerse bilgiyi üreten, terimini de belirlemiş demektir. Hangi dilin sahipleri bilgi üretiyorsa genel olarak terimler o dilden gelir. Bununla birlikte, çoğu zaman yeni terimler eski Yunanca ve Latince sözcük kaynaklarından ya aynen veya belirli bir değişiklik yapılarak yaratılır. Bilim dünyasına katkıları çok olan uluslar, bulunmasına öncülük ettikleri bilgiler için gerekli terimleri de kendileri yaratırlar. Bu ulusların dilleri de bilim dili sayılır.

Demek ki bir bilim diline sahip olmak için şartlardan biri, belirli bir bilim düzeyine, yeni bilgiler üretebilme yetisine sahip olmaktır. Bilim alanında pek te üretken olamayan uluslar ise herşeyden önce başkalarının ortaya koyduğu yeni bilgileri, bunlar için yaratılan terimleri, bu terimlerin anlattığı “şey”leri veya süreçleri öğrenmek durumundadırlar. Bu “şey”lere veya süreçlere kendi dillerinde karşılık olacak terimler bulmak, bu terimlerin belirli bir bilim alanının üyeleri arasında yaygın olarak benimsenip kullanılmasını sağlamak ancak bundan sonra gelir.

Bilgi artışının ve yeni terimlerin kullanım alanına girişinin başdöndürücü hızı dikkate alındığında bir ulusun kendi dilinin ağırlık taşıdığı bir bilim diline sahip olması, imkânsız denecek kadar güçtür. Bugün artık denilebilir ki, ulusal dilde bilim dili oluşturmak, bilim üretmekten daha kolay değildir.

Tıp bilimleri ise dayandığı fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi pek çok temel bilim dalının hızlı gelişmelerinin yansıdığı çok geniş bir alandır. Tıp bilimlerinde “Öztürkçe terimlerden oluşan bir bilim dili” yaratmak kuramsal olarak belki mümkündür; fakat bu “dil”i yaşayan, kullanılan, işlevi olan bir dil haline getirmek mümkün değildir.

Öyleyse ne yapmalıdır ? Burada genel dil için yaptığımız “Türkçe” tanımlamasını “Türkçe bilim dili” için de hatırlayabiliriz. Nasıl Türkçe, Türk halkının kullandığı, insanların birbiriyle anlaşmayı başardığı, ama pek çok farklı dillerden gelmiş sözcüklerin de içinde bulunduğu bir dil ise Türkçe bilim dili de, uygun ve geniş şekilde benimsenebilen karşılıkları bulunamamışsa, yabancı kökenli olmaları sakınca sayılmayarak o bilim alanının üyelerinin birbirleriyle kolayca iletişim kurdukları, aynı anlamı yükledikleri yabancı kökenli terimlerin de içinde bulunabildiği, yaşayan, iş gören bir dildir; ve bu dilin sözcükleri artık Türkçe sayılmak gerekir. Bunu bazı örneklerle açıklayayım.

Türkiyedeki 50000 kadar hekimden her biri, **hipertansiyon** denilince yüksek kan basıncını anlar ve mesleki iletişimde bu terimi kullanır. Yazılı metinde tekrarlardan kaçınmak için yer yer “yüksek kan basıncı” sözlerini veya “yüksek tansiyon” deyişini de kullanabilir. Kan basıncının yüksek oluşuna, Fransızlar, “ipertansiyon” olarak okumak üzere *hypertension* derler. İngilizce konuşanlar da *hypertension* yazar ve “haypörtensın” olarak söylerler. İtalyanlar, *ipertensione* yazar ve yazdıkları gibi okurlar. Bu örnekler daha pek çok dile yaygınlaştırılabilir. Biz Türkiyenin doktorları, yazılışı ve söylenişini de belli bir biçimde dilimize uyarlayarak hipertansiyon diyorsak bu terim artık Türkçedir, tıp bilim dilinin bir sözcüğüdür. Öte yandan, bir terimin Türkçeleşmiş sayılması için bütün tıp ailesinin onu biliyor ve kullanıyor olması da gerekmez; o terimle ilgili insanların terime aynı anlamı vererek aralarındaki iletişim için kullanıyor olmaları yeterlidir.

Bu örnekler çoğaltılabilir. Kalp damarının tıkanması sonucu gelişen kas ölümü için hekimlerimiz “tıkanca” önerisini benimsememiş ve buna hemen hemen bütün öbür ulusların hekimleri gibi **infarktüs** diyorlarsa bu, artık Türkçeleşmiş bir terimdir. “İyi ama halk infarktüsten ne anlar ?” itirazının hiçbir anlamı yoktur. Çünkü olayın ne olduğu ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan birine “tıkanca” deyince ne anlayacaktır ? Zaten yukarıda da belirtmeye çalıştığım gibi, amaç halkın şimdiki bilgi düzeyiyle anlaması mümkün olana inmek değil, halkın bilgi düzeyini yükseltmek ve sözcük hazinesini

zenginleştirmek olmalıdır. (Sözcük gömüsünü diyemeyişimi umarım anlayışla karşılırsınız.)

Sonuç ve Özet

Dil Devrimi çalışmaları ile dilimiz, çoğu terim olmak üzere birçok yeni sözcük kazanmıştır. Dili zenginleştirici bu kazanımlar yanında, bütün yaşam biçimimizi çağdaşlaştırmanın gereği sayılarak ve Alman dil devriminin dar milliyetçilik anlayışına benzer bir tutumun sonucu olarak girişilen “dili özleştirme ve arındırma” uygulamaları, yerlerine herkesin anlayıp aynı anlamı vererek kullandığı karşılıklarını da bulamadan, yabancı kökenli oldukları gerekçesiyle eski dilimizin sözcüklerini ve beraberinde temsil ettikleri kavramları, dilimizden ve düşüncemizden çıkarmıştır. Genel konuşma ve yazı dilinin Öztürkçe olmasında, dilin gerçek işlevlerini gözardı etmek bahasına ısrar etmek nasıl yanlış ise bilim ve teknoloji dilinde Öztürkçe terimlerden oluşan, ama yapay ve kullanılmayan bir sözlükte ısrar etmek de aynı şekilde yanlıştır.

Bundan dolayıdır ki tekrar tekrar belirtiyoruz: Türkçe bilim dilinin, ilgili herkesin aynı sözcük ve terimlerle konuşup yazdığı, belirli sözcük ve terimlerle aynı anlamı ifade etmeyi başardığı, ortak yazım kurallarına oturmuş bir bilim dili olması, sözlüğündeki bütün sözcük ve terimlerin Öztürkçe olup olmadığı kaygısından daha önemlidir.

Ağustos 1994, İstanbul
Prof. Dr. Güngör Ertem

**KARDİYOLOJİ
TERİMLER
SÖZLÜĞÜ**

KISALTMALAR

bkz: bakınız
ef: elektrofizyoloji
ekg: elektrokardiyografi
eko: ekokardiyografi
f: farmakoloji
F: Fransızca
g: genetik
ik: invazif kardiyoloji
km: kardiyak mekanikler
L: Latince
nk: nükleer kardiyoloji
r: radyoloji
Y: Yunanca

A

a- (L): olumsuzluk öneki, -siz, bkz **amorphous**

A₂: A₂, ikinci kalp sesinin aort kapaklarının kapanmasından kaynaklanan birinci komponenti için kısaltma

ab- (L): önek, -den, - dışı, bkz **abnormal**

abdominocardiac reflex: karın-kalp refleksi,
abdominokardiyak refleks

aberrant: sapmış, hatâli, aberran, anormal

aberrant conduction: (ekg) aberran ileti, bir ileti yolunun geçici olarak refrakterlikten tam çıkamamış olması sonucu meydana gelen ileti gecikmesi; genellikle sağ dal henüz refrakter dönemde iken oluşan sağ dal bloku örneği gösteren vurular

aberration: sapınç, sapıklık, aberrasyon

abetalipoproteinemia: abetalipoproteinemi

abiogenesis: kendiliğinden oluşum, abiyogenez ¹⁴

ablate (ablatus, L): keserek çıkarma

ablation: ayırma, bir kesimin çıkarılması, ablasyon

abnormal: normal dışı, anormal

ABPM, ambulatory blood pressure monitoring: ayaktan tansiyon kontrolü, ambulatuvar kan basıncı izlemi

abs- (L): önek, -den, - dışı, bkz **abstinence**

abscess: apse

absorption: emilim, absorpsiyon

abstinence: -den kaçınma

ac- (L): önek, dış, dıştan gelen, -ye, -ye doğru

AC, alternating current: alternatif akım, dalgalı akım

acalcerosis: kalsiyum eksikliği

acapnia: kanda karbondioksit yokluğu (azlığı), akapni

acardia: doğumsal olarak kalbin bulunmaması hali, akardiya

acaryote: çekirdeksiz (hücre), akaryot

accelerated hypertension: habis hipertansiyon, bkz **malignant hypertension**

acceleration: hızlanma, hızlanım

¹⁴ -genesis soneki ile biten terimleri dilimize aktarırken "-genez" olarak almayı tercih ediyoruz: Patogenez, aterogenez, karsinogenez gibi.. Bununla birlikte "-genezis" olarak bitirmenin de yanlış sayılmaması gerektiğini düşünüyoruz.

acceleration time: (eko) hızlanım zamanı. Doppler ekokardiyografide valvülün açılmasından maksimal transvalvüler akım hızına ulaşıncaya kadar geçen süre

accessory, (accessorius, L), (accessoire, F): ek, yardımcı, aksesuar

accessory bundle: (ef) ek demet, aksesuar demet

accessory pathways: (ef) ek yollar, aksesuar yollar

accretio cordis, accretio pericardii (L): akresyo kordis, akresyo perikardii; perikard yapraklarının birbirine ve dış çevresine, plevraya, diyafragma veya göğüs duvarına yapışması ile nitelenen bir tür adezif perikardit; bkz **accretion, accroissement, accretio**

accretion: dokunun aşırı beslenme sonucu büyümesi, akresyon

accretion, [accroissement (F), accretio (L)]: normal olarak birbirinden ayrı bulunan parçaların yapışıp kaynaşması

accumulation: (eko) birikme, biriktirme, toplama, yığılma

ACE, angiotensin converting enzyme: anjiyotensin dönüştürücü (veya konverting) enzim, ACE (ACE uçadı eys olarak okunabilir ¹⁵)

ACEi, angiotensin converting enzyme inhibitors: anjiyotensin dönüştürücü (veya konverting) enzim inhibitörleri, ACEi

acephalism [acephalia (L)]: başın bulunmadığı doğumsal anomali, asefali

acephalocardia: asefalokardiya, doğumsal bir anomali olarak baş ve kalbin bulunmaması durumu

acetylcholine: asetilkolin

acheiria, [acheirie, achirie (F)]: aşeri, doğumsal bir anomali olarak bir veya her iki elin bulunmaması durumu

acholia: safra yokluğu, akoli

acholic [chole (Y): safra]: safrasız, içinde safra pigmenti bulunmadığı için açık renk almış, akolik (- dışkı)

acholuria: akoltüri, idrarın içinde safra pigmenti bulunmaması hali

achylia (L), achylos (Y): aşili, özsuyu bulunmamak hali

achylia gastrica (L): gastrik aşili, aşili, mide salgısının bulunmaması durumu

¹⁵ Birinci Bası için Önsöz’de “Kısaltmalar ve Uçadlar (Akronimler)” bölümüne bakınız.

achylia pancreatica (L): pankreatik aşili, pankreas salgısı eksikliği veya yokluğu

acid [acere (L): ekşi]: asid

acid-base imbalance: asid-baz dengesizliği

acoustic: akustik; ses ile, işitme ile ilgili

acoustic axis: (eko) akustik eksen, ses dalgasının dokuya gönderilmesinden sonra yankının alındığı yön, genellikle “yayın eksen” ile aynı yöndedir; bkz **transmitting axis**

acoustic imaging: (eko) akustik görüntüleme, ultrason kullanılarak elde edilen görüntüleme; ekokardiyografi bir akustik görüntüleme yöntemidir.

acoustic impedance: (eko) akustik impedans, bir ortam içinde ses dalgalarının yayılması olayı; akustik impedans Z sembolü ile gösterilir ve Ns/m^3 ünitesi ile ifade edilir.

acoustic power: (eko) akustik güç,

acoustic quantification: (eko) akustik niceleme, bkz **backscatter analysis**

acoustic shadow: (eko) akustik gölge, hava gibi, kireçlenme gibi güçlü ses yansıtıcılarının varlığında bunların arkasında kalan alanda ya hiç eko görülmemesi veya güçlü ekoların bile ancak zayıflamış olarak kaydedilebilmesi hali

acoustic window: (eko) akustik pencere, incelenmek istenen doku kesimi ile transduser arasında bulunan ve az ekojen olmaları yüzünden iyi bir ultrason görüntülemesine imkân veren anatomik yapılar

acquire: kazanmak, ele geçirmek

acquired immunodeficiency syndrome, AIDS: kazanılmış bağışıklık sendromu, AIDS

acquired, [acquis(e) (F)]: kazanılmış, edinsel, doğumsal olmayan, akkız

acquisition: kazanılan şey, birikim

acro- [akros (Y): uç]: önek, uç

acromegaly: akromegali

acromicria: akromikri, ekstremitelerin gelişme gecikmesi

acromyotonia: akromiyotoni, ekstremitelerin miyotonisi

acronym: uçad, akronim, sözcüklerin başharflerinden oluşan ad

actin: aktin, kas dokusu içinde yüksek oranda bulunan ve miyozin ile etkileşerek kasın kasılma ve gevşemesini sağlayan protein lifçikleri, bkz **myosin** ve **actomyosin**

actinic [aktis, aktinos (Y): ışın]: aktinik , spektrumda morötesi dalgaboyunda bulunan ve kimyasal etkileri olan ışınlarla ilişkili

actiniform: ışınslı, ışın biçiminde

actinium: aktinyum, uranyum cevheri içinde bulunan ve radyoaktif özellikleri olan bir element

actino-: önek, ışınlarla veya radyoaktif ışınlarla ilişkili, bkz **actinogram**

actinogenesis: (r) ışın oluşumu, radyogenez

actinogram: (r) röntgenogram

actinokymography: (r) kalp hareketlerinin radyolojik olarak kaydı yöntemi

action: eylem, faaliyet, etki, aksiyon

action potential: (ef) aksiyon potansiyeli

active: etkin, faal, aktif

actomyosin: (km) aktomiyozin, kas dokusu içinde, aktin lifçikleri ile miyozin partiküllerinin bir araya gelerek kasın kasılma ve gevşemesini yöneten sistem

acute [acutus (L): keskin]: akut, hâd; birden başlayan, kısa süreli ve çoğu zaman ağır gidişli

acute myocardial infarction, AMI: akut miyokard infarktüsü, AMİ

ad- (L): önek, ters yönde; bkz **adverse effect**

ad- (L): önek; dış, dıştan gelen, -ye, -ye yakın, -ye doğru; bkz **adventitia**

Adams-Stokes disease: bkz **Adams-Stokes syncope**

Adams-Stokes seizure: Adams-Stokes nöbeti

Adams-Stokes syncope: Adams-Stokes senkopu, tam kalp blokunda olduğu gibi kalp debisinin ileri derecede azaldığı durumlarda ortaya çıkan ve konvülsiyonların eşlik ettiği bayılma nöbeti

Adams-Stokes syndrome: Adams-Stokes senkopu nöbetleriyle giden klinik tablo

adenosine: adenosin

adenosine triphosphatase: adenosin trifosfataz

adenosine triphosphate: adenosin trifosfat

ADH: antidiüretik hormon, ADH

adhesion: adezyon; perikard yaprakları gibi yanyana, fakat birbirinden ayrı yapıların birbirine yapışması hali

adhesion molecules: adezyon (yapışım) molekülleri

adhesive: adeziv, yapıştırıcı; perikard yaprakları gibi yanyana, fakat ayrı ayrı parçaların birbirine yapışmasına yol açar nitelikte

adipose tissue: yağ dokusu

adipose tissue distribution: yağ dokusu dağılımı

adolescence: ergenlik, adolessans

adolescent: ergen, adolessan

adrenal: böbreküstü, sürrenal, adrenal

adrenalin (epinephrine): adrenalin, epinefrin

adrenergic: adrenerjik

adrenergic receptor: adrenerjik reseptör

adult respiratory distress syndrome, ARDS: erişkinde sıkıntılı solunum sendromu

adult: erişkin

adventitia: adventisya, damarın en dış tabakası

adverse effect: ters etki, istenmeyen etki

aequorin: ekörin, intrasellüler kalsiyum ölçülmesinde kullanılan fotosensitif bir protein

aeri-, aero- (Y): önek, hava -

aeriform: hava şeklinde, gaz halinde, gerçekdışı

aerobic work: aerobik iş, oksijen kullanarak yapılan kas işi

aeroembolism: hava embolizasyonu

aérophagie (F): hava yutma, aerofaji

af- (L): bkz ad-

AF: atriyal fibrilasyon, atriyum fibrilasyonu, AF

affectivity: etkilenim, affektivite

afterdepolarization: (ef) ard-depolarizasyon; membran aksiyon potansiyelinin repolarizasyon dönemi içinde (erken) ve sonrasında (geç) ortaya çıkan ve tetiklenmiş aktiviteye yol açabilen uyarılar; **delayed (late) a.:** geç ard-depolarizasyon, membran aksiyon potansiyelinin 4 üncü fazı (repolarizasyon dönemi) tamamlandıktan sonra ortaya çıkan uyarılar; **early a.:** erken ard-depolarizasyon, membran aksiyon potansiyelinin 2 ve 3 üncü fazı içinde ortaya çıkan uyarılar

afterload: (km) ardyük; sistolün başlamasıyla birlikte ventrikül duvarındaki kas liflerinin karşı karşıya kaldığı basınç, güç veya stres; sistol sonu basınç; ardyüğü belirleyen önemli faktör ventrikülün önündeki kan basıncıdır. Ardyük, ventrikül ejeksiyon hacminin belli başlı belirleyicisidir; **overload:** aşırı yüklenme

after-potential: (ef) ard-potansiyel, transmembran aksiyon potansiyeli eğrisini izleyen daha küçük boyutlu dalga

ag- (L): bkz **ad-**

agarose: agaroz

agarose gel: agar jel

age: yaş; **age-adjusted:** yaşa ayarlı, yaşa göre düzeltilmiş; **aged:** yaşlı; **aging:** yaşlanma, yaşlanan

agglutination: aglütinasyon, bir sıvı ortamda dağınık bir halde bulunan hücrelerin bir araya gelerek kümeler oluşturması olayı

agglutinin: aglütinin, aglütinasyona sebep olan antikor

aggregant: kümeleştirici

aggregate, [aggrégat (F)]: küme, agrega

aggregation: kümeleşme, agregasyon

agonist: benzer etkili, agonist; bkz **protagonist**

A-H interval: (ef) A-H aralığı, intrakardiyak His elektrogramında atriyal defleksiyon A dalgasının başlangıcı ile His demeti defleksiyonu H dalgasının başlangıcı arasındaki süre; atriyoventriküler nodal ileti zamanını temsil eder ve fizyolojik koşullarda 55-130 milisaniye kadardır.

A_I: anjiyotensin I

AIDS, acquired immunodeficiency syndrome: kazanılmış bağışıklıksızlık sendromu, AIDS

A_{II}: anjiyotensin II

akinesia [kinesis (Y): hareket]: (km) akinezi, ventrikül duvarında kalp kasının kasılabilirliğini kaybetmiş olması hali

akinetik: akinetik, normal hareket (kasılma) biçimini kaybetmiş

alcohol: alkol

alcoholic cardiomyopathy: alkolik kardiyomiyopati

aldolase: aldolaz

aldosterone: aldosteron

aldosteronism: aldosteronizm

algorithm: algoritm(a), belirli bir hesaplama ve değerlendirme yöntemi, akış şeması

aliasing: (eko) görüntü kayması veya kaydırması; Doppler sapması frekansının Nyquist limitini geçmesi halinde kan akımının tersine dönmüş gibi görünmesi

all-or-none law: hep veya hiç kanunu

allele: (g) alel, belirli bir lokustaki DNA dizisinde varyant

allergen: allerjen, allerji oluşturucu

allo-, allos (Y): önek; başka, -den farklı, yabancı

allograft: allogreft

allorhythmie (F), arythmie rythmée (F): düzenli aritmi, alloritmi (bigemine, trigemine ekstrasistoller gibi.)

alpha blockade: alfa blokajı

alpha blocker: (f) alfa bloker

alpha-adrenergic blockade: (f) alfa adrenerjik blokajı

alpha-adrenergic receptor agonists: (f) alfa adrenerjik reseptör agonistleri

alpha-adrenergic receptor antagonists: (f) alfa adrenerjik reseptör antagonistleri

alpha-adrenergic receptor blockers: (f) alfa adrenerjik reseptör blokerleri

alternating current, AC: alternan akım, dalgalı akım

ambulatory: ambulatuar, ayaktan

ambulatory blood pressure monitoring, ABPM: ayaktan tansiyon kontrolü, ambulatuar kan basıncı izlemi

ambulatory ECG monitoring: ambulatuar EKG izlemi, Holter izlemi

AMI: akut miyokard infarktüsü, AMİ

amiodarone: amiodaron

A-Mode echocardiography: (eko) A-mod ekokardiyografi; incelenmekte olan dokudan dönen ses dalgalarının şiddetlerine ve transit sürelerine göre bir ossilografıta meydana getirdiği sinyallerin incelenmesine dayanan ekokardiyografik tanı yöntemi

A-Mode imaging: A-mod görüntüleme yöntemi

amorphous: amorf, belirli bir biçimi bulunmayan

amplitude: (eko) ses dalgalarının ossilasyonu gibi değişken parametrelerin ossilasyon büyüklüğü, A sembolü ile temsil edilir.

amyloidosis: amiloidoz, çeşitli dokularda amiloid yerleşmesi hali

an- (Y): olumsuzluk öneki

ana- (Y): önek, yukarıya doğru, geriye doğru, fazla veya tekrar

anacrotic notch: anakrot çentik, anakrotik nabız dalgasının çıkan bacağında anakrotik dalgayı izleyen çukur

anacrotic pulse: anakrot nabız

anacrotism: nabız dalgasının çıkan bacağında ek bir küçük dalganın bulunması hali

analeptic: (f) merkezi sinir sistemi uyaranı, analeptik

analysis [lysis (Y): erime, çözülme]: çözümleme, analiz, tahlil;
bir maddeyi oluşturan parçaların belirlenmesi işi, bir bütünü
öğelerine ayırma işi
anaphylactic shock: anafilaktik şok
anaphylaxis: anafilaksi; yabancı bir proteine veya başka
maddelere karşı organizmanın aşırı reaksiyonu
anasarca: anazarka, ileri derecede ve yaygın ödem
anesthesia: duyusuzlaştırma, anestezi
aneurysm: anevrizma
aneurysmectomy: anevrizmanın çıkarılması, anevrizmektomi
angina (L): spazmlarla, boğulma duygusuyla birlikte duyulan
ağrı
angina at rest: istirahat halinde iken gelen angina
angina equivalent: angina eşdeğeri
angina pectoris: angina pektoris (anjina değil ¹⁶); **atypical a.**:
atipik angina, miyokard iskemisine bağlı olduğu halde
karakteristik angina pectoris niteliklerini taşımayan angina;
chronic stable a.: kronik, kararlı angina; kronik stabl angina;
decubitus a.: yatar durumda iken gelen angina, dekübitus
anginası; **exertional a.**: efor anginası; **fixed threshold a.**: sâbit
eşikli angina; **nocturnal a.**: geceleri gelen angina, noktümal
anjini; **postinfarction a.**: infarktüs sonrası angina, postinfarktüs
anjini; akut miyokard infarktüsünü izleyen ilk 10 gün içinde
görülen iskemik göğüs ağrısı; **Prinzmetal's a.**: Prinzmetal
anjini (veya varyant anjin); **progressive a.**: progressif anjin,
"unstable angina" ile eşanlamlı; **unstable a.**: kararsız angina;
variable threshold a.: değişken eşikli angina; **variant a.**:
varyant anjin (veya Prinzmetal anjini); **vasotonic a.**: vazotonik
anjin
angina sine dolore (L): ağrının duyulmadığı anjinal atak
anginal: anjinal, anginal, anginayla ilgili, anginaya özgü
angina-like pain: angina pektoris taklid eden göğüs ağrıları
anginiform: anginaya benzer şekilde, anjiniform
anginoid: anginaya benzer şekilde, anjinoid
angio-, angi- [angeion (Y): damar]: damarla ilgili bileşik
sözcüklerin öneki

¹⁶ Nomenklatur Kurulu, sık olarak kullanılan "anjina" okunuşu yerine doğru olan angina okunuşunun benimsenmesi gerektiğini telkin ediyor; angina sözü yerine anjin (anjina değil) veya angor sözcüklerinin de kullanılabileceğini hatırlatıyor.

angiocardiology: anjiyokardiyografi
angiogenesis: damar oluşumu, anjiyogenez
angiogram: anjiyogram
angiography: anjiyografi
angioscopy: anjiyoskopi
angiotensin converting enzyme inhibitor, ACEi: anjiyotensin dönüştürücü (veya konverting) enzim inhibitörü (ACEi)
angiotensin converting enzyme, ACE: anjiyotensin dönüştürücü (veya konverting) enzim
angiotensin I, hypertensinogen, A_I: anjiyotensin I, hipertensinojen, A_I
angiotensin II, hypertensin, A_{II}: anjiyotensin II, hipertensin, A_{II}
angor [angor (L): boğulma]: angor, angina
angor pectoris: angor pektoris, angina pektoris
angular velocity: açısal hız
ANH: atriyal natriüretik hormon
ankylosing spondilitis: spondilitis ankilopoetika , ankilozan spondilit
annular array transducer: (eko) bkz array
annular calcification: kapak halkası kireçlenmesi, annulus kalsifikasyonu
annuloaortic ectasia: annuloaortik genişleme
anomalous: anormal
anomalous pulmonary venous return: anormal pulmoner ven dönüşü
anomaly: anomali, anormal durum
anorexia: iştahsızlık, anoreksi
ANP: atriyal natriüretik peptid
ant- (L): önek, -ye karşı
antacid: antasid, asid giderici
antagonism: karşıtlık, antagonizm
antagonist: karşıt, zıt, antagonist
ante- (L), anté- (F): önek, -ye karşı, -den önceki, öne doğru
antécédent (F): özgeçmiş
antécédents commémoratifs (F): vaka hikâyesi, bkz case history
antegrade: antegrad, anterograd, öne doğru, ileri doğru hareket eden
antemortem: ölümden önce
ante partum: doğum öncesi

anterior intraatrial bundle: (ekg) ön intraatriyal demet; sinus düğümünün ön kenarından çıkıp bir demet meydana getirerek sağ atriyumun ön yüzüne yönelen ve bir yarısı atriyoventriküler düğüme, diğer yarısı (Bachmann demeti) sol atriyuma giden ileti yolu

anterior: ön, anterior

antero- (L): önek; önce, ön

antero-external: anteroeksternal, öne ve dışa doğru konumda

antero-inferior: anteroinferior, öne ve aşağı doğru konumda

antero-internal: anterointernal, öne ve içe doğru konumda

anterolateral: anterolateral, öne ve yana doğru konumda

anteromedian: anteromediyan, önde orta çizgi konumunda

anteroposterior: anteroposterior, ön - arka konumda

anterosuperior: anterosüperior, öne ve yukarı doğru konumda

anteroventral: anteroventral, öne ve ventral yüze doğru konumda

anteversion: bir organın öne doğru yer değiştirmesi

anti- (L): önek, -ye karşı, -yi önleyici

antiaggregant: antiagregan, kümeleşmeyi önleyici, trombüs oluşmasının başlangıcındaki trombosit kümeleşmesini önleyici

antianginal: antianjinal, antianginal ¹⁷

antiarrhythmic: antiaritmik

antibacterial: antibakteriyel

antibody, anticorps (F): antikor

anticoagulant: antikoagülan

anticoagulate: antikoagüle etmek

anticomplement: antikompleman

anticonvulsive: antikonvülsif

antidepressant: antidepressan

antidiuretic hormone, ADH: antidiüretik hormon, ADH

antigen: antijen

antihypertensive: antihipertansif

antimyosine antibodies: antimiyozin antikorları, miyozine karşı antikorlar; indium 111 veya teknesyum 99 a bağlanarak miyokard perfüzyonunun, özellikle miyokard infarktüsünün görüntülenmesini sağlayan maddeler

antioxidant: antioksidan

¹⁷ Antianjinal olarak kullanmak daha doğrudur. Çünkü burada sıfat olarak ve Fransızcadan aktarılan haliyle kullanılmaktadır. Bununla birlikte antianginal olarak söylemek de yanlış sayılmamalıdır.

anti-oxidized LDL antibody: oksitlenmiş LDL ye ¹⁸ karşı antikor
antiphospholipid antibodies: antifosfolipid antikorları
antiplatelet drugs: antitrombosit (antiagregan) ilâçlar
anxiety: anksiyete
anxiety neurosis: anksiyete nörozu
aorta: aort
aortic: aorta ait, aortik
aortic area: aort bölgesi; kalp dinleme bölgelerinden biri; aort semilüner kapaklarına ait seslerin en iyi işitildiği bölge; sağ ikinci interkostal aralığın sternumla birleştiği yer ve sol ikinci ve üçüncü aralıklarla boyun arterleri çevresi
aortic bodies: inferior mezanterik arter yakınlarında aortun her iki yanında kromofil hücre gruplarından oluşan küçük anatomik yapılar
aortic coarctation: aort koarktasyonu
aortic disease: aort hastalığı
aortic dissection: aort disseksiyonu, aort duvarı katmanlarının yırtılarak birbirinden ayrılmaları hali
aortic insufficiency: aort yetersizliği, AY
aortic knob: aort yayı, aort kavsi
aortic regurgitation, AR: aort kaçağı, aort yetersizliği veya regürjitasyonu
aortic root: aort kökü
aortic stenosis, AS: aort darlığı, aort stenozu
aortic valve: aort valvi veya valvülü, aort kapağı
aortic valve stenosis: valvüler aort darlığı (stenozu)
aortic wall motion: (eko) aort duvarı hareketi
aortocoronary bypass: aortokoroner baypas
ap- (L): bkz apo-
apical approach: (eko) apikal yaklaşım
aplasia, [plassein (Y): biçimleni,]: aplazi, dokunun tam olmayan veya kusurlu bir şekilde oluşması hali

¹⁸ Uçadlar takı veya ek alırken Türkçede okunuşları dikkate alınmalıdır. Kurulumuz, LDL kısaltmasını *ledele* olarak okumayı telkin etmekte, dolayısıyla adın "-e" hali için kısaltmayı "LDL ye" olarak yazmayı daha doğru bulmaktadır. LDL kısaltması *eldiel* okunsaydı "LDL e" yazılması gerekirdi.

apnea, [pnoia (Y): soluk, nefes]: apne; solunumun geçici olarak durması hali

apo- (Y): önek; -den ayrılmış, -den türemiş, -siz

apo-enzyme: apo-enzim, enzim haline gelmesi için bir ko-enzime ihtiyaç bulunan enzim parçası

apolipoprotein: apolipoprotein

apoplectic stroke: apoplektik inme, bkz **apoplexy**

apoplexy: apopleksi, kanama veya tromboz gibi akut bir serebrovasküler olay sonucu gelişen ve sık olarak felç ve koma ile beraber görülen klinik tablo

apoptosis [apo- (Y): -den ayrı, -den türemiş, **ptosis** (Y): düşme]: programlı hücre ölümü, apoptoz

appendage: apendiks

AR: aort regürjitasyonu, aort yetersizliği

arachidonic acid: arakidonik asid, araşidonik asid

arc scan: (eko) yaysı tarama, sâbit bir nokta etrafında transduserin bir yay çizer gibi kullanılarak kayıt yapılması tekniği

ARDS: bkz **adult respiratory distress syndrome**

area-length method: (eko) alan-uzunluk yöntemi, kesit yüzey alanları kullanılarak hacim hesabı yapılması yöntemi

arginine: arginin

array: (eko) sıralanma, dizi haline gelme; transduser sinyallerinin belirli bir şekilde sıralanması; çizgi halinde sıralanma (**linear array**), dikdörtgen biçiminde sıralanma (**rectangular array**), dairevi sıralanma (**circular array**) gibi..

arrhythmia, [arythmie (F)]: aritmi

arteria circumflexa (L), **Cx**: sirkumfleks arteri, Cx

arterial: arteryel

arteriol: arteriyol

arteriopathy: arter hastalığı, arteriyopati

arteriosclerosis: arteriyoskleroz

artery: atardamar, arter

artery implant: arter implantı

artifact: herhangi yapay şey, herhangi bir süreç sonucu doğal halin değişmesi durumu; kusur, artifakt

artificial heart: yapay (yapma veya suni) kalp

arythmie complète (F): komplet aritmi

AS: aort darlığı, aort stenozu, AS

ascending aorta, **aorte ascendant** (F): çıkan aort, assandan aort

Aschoff bodies: bkz **Aschoff nodules**

Aschoff nodules: Aschoff nodülleri, romatizmal miyokarditin ilk haftalarında gelişen ve romatizmal aktivite geçtikten sonra çoğu hastada yıllarca kalabilen, kalp kası içinde mononükleer iltihap hücrelerinin ve interstisyel lenfosit kümelerinin oluşturduğu, fibroz bandlarla çevrili mikroskopik yapılar

ASD: atriyal septal defekt, atriyum septumu defekti, ASD

Ashman phenomenon: (ekg) Ashman fenomeni, öncekilerden daha uzun bir kalp siklusu ile gelen vuruda sağ dal refrakterliğinin uzamış bulunmasına bağlı olarak gelişen (genellikle sağ) dal bloku (aberran ileti)

aspartate aminotransferase: aspartat aminotransferaz, serum glutamik okzalasetik transaminaz, SGOT

asplenia: aspleni, dalağın bulunmaması hali

assay: essey; bir maddenin, nitel veya nicel olarak analizi, onu oluşturan ögelerin belirlenmesi

assisted circulation: (km) destekli dolaşım

asthma: astım, astma

asthma bronchiale: bronşiyal astım, astma bronkiyale

asthma cardiale: kardiyak astım, astma kardiyale

asynchronous: asenkron, eşzamanlı olmayan

atherectomy: aterektomi, aterom plakının çıkarılması

atherogenesis: aterogenez, ateroskleroz oluşumu

atherogenic: aterojen, ateroskleroz oluşumunu kolaylaştırıcı

atherogenicity: aterojenlik, aterojen olma özelliği, aterojenisite

atheroma: ateroma, aterom plakı

atherosclerosis: ateroskleroz

atopic: atopik, yeri dışında bulunan

atopy: atopi, yeri dışında olma hali

atresia [tresis (Y): delik]: atrezi, organizmada normal

koşullarda bulunması gereken bir deliğin bulunmaması veya kapalı denilebilecek derecede daralmış olması hali

atrial (presystolic) gallop: atriyal (presistolik) galo; diyastol sonunda ventrikül içi basıncının normaldekinden daha artmış olduğu hallerde, atriyum, yüksek basınçlı bir oda içine kontraksiyon yaptığından fizyolojik koşullarda işitilemeyecek kadar hafif olan titreşimlerin sebep olduğu ses

atrial fibrillation, AF: atriyal fibrilasyon, atriyum fibrilasyonu, AF

atrial flutter: atriyal flutter, atriyum flutteri

atrial inversion: atriyal inversiyon, atriyum inversiyonu, bkz **inversion**

atrial isomerism: atriyal izomeri

atrial natriuretic hormone, ANH: atriyal natriüretik hormon, ANH

atrial natriuretic peptide, ANP: atriyal natriüretik peptid, ANP

atrial parasystole: atriyal parasistoli; bkz **parasystole**

atrial septal defect, ASD: atriyal septal defekt, atriyum septumu defekti, ASD

atrial situs: atriyal situs, atriyal duruş, atriyal konum

atrial tachycardia: atriyal takikardi, atriyal taşikardi, atriyum taşikardisi

atrioventricular , AV: atriyovenriküler

atrioventricular bundle: atriyovenriküler demet, His demeti

atrioventricular dissociation: (ekg) atriyovenriküler dissosiyasyon, atriyovenriküler ayrılma; atriyumlarla ventriküllerin, tam blokta olduğu gibi, birbirlerinden bağımsız çalışmaları hali; tam bloktan farklı olarak atriyovenriküler ileti bozukluğunun bulunmayışı, fakat ventrikül aktivitesinin atriyal aktiviteden daha hızlı oluşu

atrioventricular junction: (ekg) atriyovenriküler kavşak ya da kısaca kavşak; sağ atriyumun alt kesimleri, koroner sinus, atriyovenriküler düğüm, His demeti, sağ ve sol dalların ve fasiküllerin başlangıç bölümleri gibi birkaç anatomik yapıyı içine alan, anatomik bir bütünlük olmaktan çok fonksiyonel bir ünite oluşturan fizyolojik birim

atrioventricular node, AVN: atriyovenriküler düğüm

atrium: atriyum

atropine: atropin

attenuation: zayıflama, azalma, hafifleme, incelme; zayıflatma, azaltma, hafifletme, inceltme, maskeleye; (eko, nk) görüntü maskelenmesi; **breast a.:** meme maskeleyesi, nükleer inceleme kaydının meme dokusunun araya girmesiyle maskelenmesi hali

attenuator: hafifletici, azaltıcı

atypical angina: atipik angina, miyokard iskemisine bağlı olduğu halde karakteristik angina pectoris niteliklerini taşımayan angina

Austin-Flint murmur: Austin-Flint üfürümü; aort yetersizliği bulunan hastalarda tepede işitilen, yetersizlik sebebiyle diyastolde aorttan ventriküle dönen kanın mitral kapağının

aortla komşu olan ön yapracığını yukarı doğru iterek relatif bir darlık husule getirmesinden kaynaklanan ve mitral darlığının presistolik üfürümüne benzeyen bir üfürüm

auto- [autos (Y)]: önek, kendiliğinden, oto-

autologous pericardium: otolog perikard

automatic: otomatik

automatic arrhythmias: otomatik aritmiler, otomatizm

kazanmış bir veya birden fazla odaktan çıkan (ektopik) vuruların oluşturduğu ritm bozuklukları, bkz **ectopic arrhythmias**

automaticity: (ef) otomatisite, bir hücrede spontan olarak aksiyon potansiyeli (depolarizasyon) oluşabilmesi özelliği

automatism: (ef) otomatizm, miyofibrillerin kendiliğinden uyarı meydana getirebilmesi özelliği

autonomic: özerk, otonom

autonomic agents: (f) otonom (sinir sistemini etkileyen) ilâçlar

autonomic nervous system: otonom sinir sistemi

autonomous: özerk, bağımsız işlev görecekt şekilde, otonom

autosomal: (g) otozomal

autosomal recessive inheritance: (g) otozomal resessif kalıtım

autosome [soma (Y): vücut]: cinsiyet kromozomları dışındaki herhangi bir kromozom çifti

AV: atriyoventriküler

AVN: atriyoventriküler düğüm

axillary approach: (eko) koltukaltı yaklaşımı, aksiller yaklaşım

axis: eksen

axis deviation: (ekg) eksen sapması

B

b.i.d. [bis in di (L)]: günde iki defa

background subtraction: (nk) arkaplan subtraksiyonu

radyonüklid yöntemlerle elde edilmiş görüntülerin nicel değerlendirilmesi sırasında kalp dışında kalan bölgelerdeki (arka plandaki) aktivite sayımlarının çıkarılması

backscatter: (eko) geri saçılım, transdusere dönüp kaydedilen saçılmış bir haldeki sinyaller

backscatter analysis: (eko) incelenen dokudan yansıyan sinyaller ile transdusere dönüp kaydedilen saçılmış bir haldeki sinyallerin birbirinden ayrılarak incelenmesi

balloon angioplasty: balonla anjiyoplasti
balloon atrial septostomy: balonla atrial septostomi
baroreflex: barorefleks
baseline: temel, (ekg) temel çizgi, bazal çizgi
basement membrane: bazal membran, miyokard hücrelerinde hücre zarını (sarkolemmayı) oluşturan iki ögeden biri, plazmalemmanın dış yüzeyini kaplayan, glikokaliks bileşiminde tabaka, bkz **sarcolemma**
BATO: boronik asid teknesyum oksim, BATO
beam: (nk) ışın, huzme
beat: vuru, atım
beating heart: atan kalp
beating heart surgery: atan kalpte cerrahi girişim;
behaviour: davranış
behaviour modification: davranış değiştirimi
behaviour therapy: davranış tedavisi
Bernouilli equation: Bernouilli denklemi
beta blockade: beta blokajı
beta blocker: (f) beta bloker
beta-adrenergic blockade: (f) beta adrenerjik blokajı
beta-adrenergic receptor agonists: (f) beta adrenerjik reseptör agonistleri (uyarıcıları)
beta-adrenergic receptor antagonists: (f) beta adrenerjik reseptör antagonistleri
beta-adrenergic receptor blockers: (f) beta adrenerjik reseptör blokerleri
bi-, [bis- (L, Y)]: önek; iki, ikili, çift, çifte
bias: önyargı
biased: önyargılı; yan etkenlerden etkilenecek yapılan (değerlendirme)
big endothelin: büyük endotelin; 38-39 aminoasidli zayıf vazoaaktif peptid; plazma konsantrasyonu fizyolojik koşullarda 3.2-14 pg/ml iken miyokard infarktüsünde bu değerler iki katına yükselmiş bulunur; güçlü vazokonstriktör peptid endotelin-1, büyük endotelin'den proteoliz yoluyla, endotel tarafından ve "endotelin konverting enzim" aracılığıyla oluşturulur.
bigeminy: bigemine
bile acid sequestrants: safra asidi sekestranları
billiard ball effect: (nk) bilardo topu etkisi
binding sites: bağlanma yerleri

bioavailability: biyoyararlılık
bioprosthesis: biyoprotez
biplane: iki düzlemli, biplan
black-white interface technique: (eko) siyah-beyaz arabirim tekniği
block: blok
blockade: blokaj
blood: kan
blood cells: kan hücreleri
blood coagulation: kan pıhtılaşması
blood flow: kan akımı
blood pressure: kan basıncı
blood pressure determination: kan basıncı tayini, ölçülmesi veya ölçümü
blood supply: kan sunumu, kan arzı, kan gelimi
blood velocity: kan akım hızı
blood vessel: kan damarı
blood vessel prosthesis: yapma kan damarı, kan damarı protezi
blood volume: kan hacmi
blunt injury: künt yaralanma
B-Mode echocardiography: B-mod ekokardiyografi; yansıyan eko dalgalarının ekranda ışıklı noktalar (brightness:B) halinde görülmesi olayına dayanan ekokardiyografi türü
body: vücut, beden, organizma
body mass index: vücut (veya beden) kitle indeksi
body surface mapping: (ef) vücut yüzey haritalaması
boronic acid adduct of technetium oxime, BATO: boronik asid teknesyum oksim, BATO
bovine: sığırdan
bradycardia: bradikardi, yavaş nabız
breast attenuation: (eko, nk) meme maskeleymesi, nükleer inceleme kaydının meme dokusunun araya girmesiyle maskelenmesi hali
bruit: arterler üzerinde duyulabilen üfürüm, ses, gürültü, uğultu
bruit de canon: top sesi; tam bloklu hastalarda zaman zaman atriyum sistolü ile ventrikül sistolünün aynı zamana rastlamasından meydana gelen kuvvetli ses
bruit en echo: yankı sesi; tam bloklu hastalarda ventrikül sistolleri ile zaman ilişkisini kaybetmiş olan atriyal kontraksiyonun sebep olduğu, uzaktan ve hafif olarak duyulan dördüncü ses

bundle: demet, özel ileti liflerinden oluşan band;
atrioventricular b.: atriyoventriküler demet, His demeti; **b. of His, His' b.:** atriyoventriküler demet, His demeti; **b. branch:** dal; **right b. branch:** sağ dal; **left b. branch:** sol dal; **b. branch block:** dal bloku
bundle branch: dal
bundle branch block: dal bloku
bundle of Bachmann: (ekg) Bachmann demeti; ön intraatriyal demetin sol atriyuma giden kesimi
bundle of His, His' bundle: atriyoventriküler demet, His demeti
bypass, by-pass: baypas, köprü

C

cachexy, [cachexia (L)]: kaşeksi
CAD, coronary artery disease: koroner arter hastalığı
calcification: kireçlenme, kalsifikasyon
calcification of mitral annulus: mitral halka kireçlenmesi, kalsifikasyonu
calcinosis: kalsinoz
calcium: kalsiyum
calcium antagonists: kalsiyum antagonistleri
calcium channel blockers: kalsiyum kanal blokerleri
calcium-induced calcium release: kalsiyumla indüklenen kalsiyum serbestleşmesi; aksiyon potansiyeli eğrisinin platosuna uyan dönemde hücre içine geçen kalsiyum iyonlarının sarkoplazmik retikulum içinden kalsiyum salınmasına yol açması hali
camera (gamma camera): kamera, gama kamera; nükleer kardiyolojide görüntülerin kaydedilmesinde kullanılan cihaz; **multi-crystal c.:** çok kristalli kamera; **single-crystal c.:** tek kristalli kamera
canthus (L): gözkapağı köşesi, kantus
capacitance: yüklenim, kapasitans
capacitance vessels: kan yüklenim damarları, ven yatağı, postkapiller damar sistemi, kapasitans damarları; kapasitans damarlarından kalbe dönen kan miktarı önyükü belirleyen önemli bir etkidir.
capillary: kılcal damar, kapiller damar, kapiller

capillary permeability: kılcal damar geçirgenliği, kapiller permeabilite

capture: yakalama, zaptetme

carcinoid: karsinoid

cardia- (L): önek, kalp -

cardia: kardiya, mide girişi

cardiac: kalbe ait, kalple ilgili, kalp -, kardiyak

cardiac arrest: kalp durması

cardiac cachexy: kardiyak kaşeksi

cardiac cycle: kalp dönemi, kalp siklusu; sinus ritmindeki bir kalpte bir atriyal sistol başlangıcından ertesi atriyal sistol başlangıcına kadar olan dönem

cardiac glycosides: (f) kalp glikozidleri, bkz **glycosides**

cardiac index: kardiyak indeks; kalp dakika hacminin vücut yüzeyinin metrekaresi başına düşen bölümü; normal bir erişkinde dakikada ortalama 3.4 (2.8-4.2) L/m² kadardır.

cardiac output, débit cardiaque (F): kalp debisi, kalbin dakika atım hacmi, kalp dakika hacmi

cardiac reserve: kalp yedeği; istirahat halindeki kalbin egzersiz sırasında dakika hacmini beş, altı kat arttırabilmesi hali

cardiac standstill: kalp durması

cardiac tamponade: kalp tamponadı, kardiyak tamponad; perikard boşluğunda sıvı veya kan toplanması sonucu akut olarak kalbin baskı altında kalıp sıkışması hali

cardiac vector: (ekg) kardiyak vektör; sinus düğümünde doğup düğüm dışına, atriyalara ve ventriküllere yayılan depolarizasyon dalgasının, bir elektrik gücü olarak, diğer fizik güçler gibi, sahip olduğu büyüklüğü (magnitudü) ve yönü; sinus düğümünden tüm kalbe yayılan depolarizasyon dalgasının, suda yayılan dairelere benzeyen küçük küçük sayısız vektörü ve bunların toplamı olan ortalama vektör, kardiyak vektörü oluşturur ve bir ok ile temsil edilir; okun uzunluğu, temsil ettiği gücün büyüklüğünü, yönü ise etki yönünü gösterir.

cardiac volume: kalp hacmi

cardialgia: kalp ağrısı, kardiyalji

cardialgie: kalp ağrısı yapan, kardiyaljik

cardiasthma: astım kardiyale, kardiyak astma

cardiectasis (L): kalp genişlemesi, kardiyektazi

cardiectomy: kardiyektomi

cardio- (L): önek, kalp -

cardio-accelerator: kalp hızlandırıcı
cardio-active: kalp etkili, kardiyoaktif
cardio-angiography: kardiyoanjiyografi
cardiocentesis (kentesis: ponksiyon, Y): kalp ponksiyonu
cardiocirrhosis: kalp hastalığına bağlı siroz
cardioclasis: kalp yırtılması
cardiodynia: kalp ağrısı, kardiodyni
cardiogenesis: kalbin (embriyonik) oluşumu, kardiogenez
cardiogenic: kalp kaynaklı, kardiyojen, kardiyojenik
cardiogenic shock: kardiyojen şok, kardiyojenik şok ¹⁹
cardiogram: kardiyogram
cardiograph: kardiyograf
cardiographic: kardiyografik
cardiography: kardiyografi
cardio-inhibitory: kardiyo inhibitör
cardiokinetic: kardiyo kinetik
cardiolipin: kardiyo lipin
cardiolith: kalp taşı, kardiyo lit
cardiologist: kardiyo log
cardiology: kardiyo loji
cardiomalacia: kardiyo malasi
cardiomegaly: kalp büyümesi, kardiyo megali
cardiomotility: kalp hareketliliği, kalp motilitesi
cardiomyopathy: kardiyo miyopati
cardiomyoplasty: kardiyo miyoplasti
cardiomyotomy: kalp kesisi, kardiyo miyotomi
cardioneurosis: kardiyo nöroz
cardiopath: kalp hastası, kardiyo pat
cardiopathic: kalp hastalığına ilişkin, kardiyo patik
cardiopathy, cardiopathia (L): kalp hastalığı, kardiyo pati
cardioplegia: kardiyo pleji
cardioptosis: kalp sarkması, kardiyo ptöz
cardiopulmonary development: kalp-akciğer gelişimi

¹⁹ İngilizcede bir sıfat olan **cardiogenic** sözcüğünü dilimize aktarırken “kalp kaynaklı”, “kalpten doğan” anlamına bir sıfat olan “kardiyojen” teriminin uygun olduğunu düşünüyoruz; bununla birlikte ikinci bir takı ile yeniden sıfatlaştırılmış şekliyle “kardiyojenik” olarak kullanılmasının da yanlış sayılmaması gerektiğine inanıyoruz.

cardiopulmonary resuscitation: kalp-akciğer canlandırması,
kardiyopulmoner resüsitasyon
cardiopulmonary: kardiyopulmoner
cardiorraphy: kardiyorafi
cardiorrhexis: kalp yırtılması
cardioscope: kardiyoskop
cardiospasm: kalp spazmı, kardiyospazm
cardiosphygmogram: kardiyosfigmogram
cardiosphygmograph: kardiyosfigmograf
cardiosphygmography: kardiyosfigmografi
cardiotherapy: kalp tedavisi, kardiyoterapi
cardiothoracic index: (r) telekardiyogramda kalp gölgesinin en geniş transversal uzunluğunun göğüs kafesinin en geniş transversal uzunluğuna oranı
cardiotomy: kalp kesisi, kardiyotomi
cardiotonic: (f) kalp güçlendirici, kardiyotonik, miyokard inotropizmini artırıcı
cardiotonic agents: (f) kardiyotonik ajanlar
cardiotoxic: kalp için zehirli, kardiyotoksik
cardiovascular: kardiyovasküler, kalp ve damarlarla ilgili
cardiovascular disease: kalp ve damar hastalığı, kardiyovasküler hastalık
cardiovascular event: kardiyovasküler olay
cardiovascular sensory receptors: kalp-damar (kardiyovasküler) duyu reseptörleri
cardioversion: kardiyoversiyon
carditis: kardit
care: bakım
Carey -Coombs murmur: Carey -Coombs üfürümü; romatizmal valvülit'in aktif döneminde kalp tepesinde hafif, alçak frekanslı, üçüncü sesin yerine rastlayan bir zamanda başlayan, kısa middiyastolik üfürüm
carnitine: karnitin
carotid: karotis
carotid artery: karotis arteri
carotid sinus syncope: karotis sinusu sendromunda görülen bayılma
cartilage: kıkırdak, kartilaj
Carvallo's sign veya Carvallo's phenomenon: Carvallo belirtisi veya Carvallo fenomeni; inspiryum ve genellikle venöz kan dönüşünü arttıran manevralarla triküspid

stenozunda duyulan middiyastolik üfürümün ve triküspid yetersizliğinde duyulan pansistolik üfürümün şiddetinin, mitral yetersizliğindekinin aksine, artması olayı

case history: vaka hikâyesi

catecholamines: katekolaminler

catheter ablation: kateter ablasyonu

cavitation: kavitasyon

cell: hücre

cell adhesion molecules: hücre adezyon molekülleri

cell membrane: hücre zarı, sellüler membran

cell physiology: hücre fizyolojisi

cell-mediated: hücre aracılığıyla

cellular: hücresel, sellüler

centerline analysis: merkezi hat analizi

central adiposity: santral yağlanma; kalp damar hastalıkları riskini arttıran, visseral yağlanmanın hâkim olduğu, karnın üst bölümünü tutan "android" şişmanlık ve yağ dağılımı şekli

central nervous system, CNS: merkezi sinir sistemi, MSS

cerebrovascular: beyin damarlarına ilişkin

cerebrovascular circulation: serebrovasküler dolaşım

cerebrovascular disorders: serebrovasküler bozukluklar

cervicothoracic: boyun ve göğüsle ilgili, servikotorasik

cervicothoracic pain syndrome: servikotorasik ağrı sendromu

c-GMP, cyclic guanosine monophosphate: siklik guanozin monofosfat, c-GMP

chair: kürsü, başkanlık

chairman (chairwoman, chairperson): başkan

chamber stiffness: bkz elastic stiffness

channel: kanal

chaos: kaos

chaotic: kaotik

chaotic atrial rhythm: kaotik atriyal ritm

chaotic atrial tachycardia: kaotik atriyal takikardi

CHD, coronary heart disease: koroner kalp hastalığı, KKH

chemoreceptor: kemoreseptör

chest: göğüs

chest leads: göğüs derivasyonları

CHF, congestive heart failure: konjestif kalp yetersizliği, KKY

cholesterol lowering drugs: kolesterol düşürücü ilaçlar

cholesterol screening: kolesterol taraması

cholesterol, [**cholestérine** (F)]: kolesterol, kolesterin
chorda [çoğul **chordae** (L)]: tel, kiriş, korda; **chorda tendinea**:
tendonsu kiriş, korda tendinea (tekil); **chordae tendineae**
(çoğul): tendonsu kirişler, korde tendinee (çoğul)
chromo-, [**chromos** (Y)]: önek, renkle ilgili -, kromo-;
chromophil: kolay boyanabilir
chromophil: kolay boyanabilir (hücre veya doku), kromofil
chromophobe: zor boyanabilen (hücre veya doku), kromofob;
ön hipofizin boya almayan hücreleri
chronic obstructive lung disease, COLD: kronik obstrüktif
akciğer hastalığı, KOAH
chronic obstructive pulmonary disease, COPD: kronik
obstrüktif akciğer hastalığı, KOAH
chronic stable angina: kronik kararlı angina, kronik stabil
angina
chronic stable angina: kronik, kararlı angina; kronik stabil
angina
chronic venous insufficiency: kronik venöz yetersizlik
chronic: süregen, kronik
chrono-, [**chronos** (Y)]: önek, zaman, krono-; **chronotropism**:
kronotropizm
chronotropic effect: kalp hızını değiştirici etki, kronotropik etki
chronotropism: kalp hızının etkilenimi, kronotropizm
chrysotherapy: soğuk tedavisi, krizoterapi
chyle, [**chylus** (L)]: barsakta emilmeye hazır yağsı madde, kilus
(şilus)
chylectasia: duktus torasikus genişlemesi, şilektazi
chylemia: şilemi
chyliform: şiliform
chyloid: şiloid
chylomediastinum: şilomedyastin
chylomicron: şilomikron
chylomicronemia: şilomikronemi
chylopericardium: şiloperikard
chyloperitoneum: şiloperiton
chylopleura: şiloplevra
chylopneumothorax: şilopnömotoraks
chylopoiesis: kilus yapımı, şilopoiez
chylopoietic: şilopoietik
chylorrhea: 1. yağlı ishal, şilorea; 2. duktus torasikus
yırtılmasına bağlı kilus sızması

chylorhorrax: şilotoraks
chylous, [chyleux, chyleuse (F)]: şilöz
chyluria: yağlı idrar, şilüri
chymase: kimaz
chyme, [chymos (Y)]: kimus
chymosin, rennin: kimozen
chymotrypsin: kimotripsin
chymotrypsinogen: kimotripsinojen
chymous, [chymeux, chymeuse (F)]: kimöz
cicatrisant (F): nedbeleştirici, sikatrizan
cicatrisation: nedbeleşme, sikatrizasyon
cicatrix: nedbe, sikatris
cinchonism: çinkonizm; kinidin kullanımının yan etkisi olarak gelişen, bulanık görme, işitme bozukluğu, kulak çınlaması, başdönmesi ve gelip geçici ventriküler taşiaritmilere bağlı senkop gibi belirtilerle karakterize bir klinik tablo
circadian: günboyu, sirkadyen
circadian rhythm: sirkadyen ritim
circulation: dolaşım
circulation time: dolaşım zamanı, dolaşım süresi
circulatory: dolaşımla ilgili, sirkülatuar
circulatory control: dolaşım kontrolü
circulatory neurasthenia: sirkülatuar nevrasteni
circulus (L): çember, daire
circulus viciosus (L): kısır döngü, fâsit daire, sirkulus visiyozus
circumferential shortening: dairesel lif kısalması
circumflex artery: sirkumfleks arter
circumflexus (L): dolaşan, sirkumfleks
circus (L): çember, daire
circus movement: (ekg) çember hareketi; yeniden giriş mekanizmalı (re-entran) aritmilerin bir türü; uyarının çember biçiminde bir miyokard kesiminde dönerek tekrar tekrar depolarizasyona sebep olması olayı
CK-MB: bkz creatine kinase - myocardial band
classification: sınıflama
claudicatio intermittens (L): kesik topallama, intermittan klodikasyon
clinical study: klinik çalışma
clinical trial: klinik deneme
clockwise rotation: (ekg) saat ibresi yönünde dönüş; horizontal düzlemin bu düzleme dik eksenini etrafında kalbin dönüşü

(rotasyonu); vücutun alt tarafından (kalbin tepesinden) bakan bir göz için saat ibresi yönünde dönüş, kalbin sağa doğru dönmesini ifade eder; sağ ventrikül iyice öne gelir ve sol ventrikül arkaya kayar.

closure: (bir açıklığı veya bir defekti) kapatma, kapanma;

spontaneous c.: kendiliğinden kapanma veya spontan

kapanma; **transcatheter c.:** transkateter kapatma veya

kateterle kapatma; **umbrella c.:** şemsiye ile kapatma

clubbing: çomaklaşma, çomak parmak

CNS, central nervous system: merkezi sinir sistemi, MSS

co- (L): bkz com-; **co-existence:** bir arada yaşama, bulunma

coagulation: pıhtılaşma

coarctation: koarktasyon

coarctation of aorta, [coarctatio aortae (L)]: aort

koarktasyonu

coefficient of variation: varyasyon katsayısı

co-enzyme: koenzim; bir enzimin, zimolizis için gerekli olan, hidrosolübl, ısıya dayanıklı bölümü

coeur en sabot (F): sabo biçimi kalp, *coeur en sabot* veya

"coeur en sabot"; Fallot tetralojisinde olduğu gibi ileri

derecede sağ ventrikül hipertrofisinde telekardiyogramda kalp

tepesi sola ve yukarı itilmiş bulunur ve kalp gölgesi, daha çok

Hollanda'da kullanılan ve **sabot** adı verilen ucu yukarı kalkık

tahta pabuçları andıran bir görünüm alır.

cohort: kohort

col- (L): bkz com-; **collaboration:** işbirliği, birlikte çalışma,

kollaborasyon

COLD: bkz **chronic obstructive lung disease**

collagen: kollajen

collapsing arterial pulse: sıçrayıcı nabız; bkz **Corrigan's pulse**

collateral: kollateral

collateral circulation: kollateral dolaşım

collimator: kolimatör; nükleer kameralarda radyoaktif ışınları

toplayan, fotoğraf makinelerindeki merceğin işlevini yapan bölüm

color Doppler: renkli Doppler

color flow imaging: renkli akım görüntülemesi

color-mapping: renkli haritalama

com- (L), [cum- (Y)]: önek, - ile, birlikte -; **commissure,**

commissura (L): komissür

coma: koma

commissure: komissür
commissurorrhaphy: komissürorafi
commissurotomy (for mitral stenosis): komissürotomi, mitral kapağı komissürotomisi
commissurotomy: komissürotomi
common atrium: tek atriyum
communication: iletişim, iletişim, iletişim
compatible: - ile bağdaşan, bağdaşık, uyumlu
compensated, [compensé (F)]: kompanse
compensation: düzeltim, telâfi, kompensasyon
compensator, [compensateur, compensatrice (F)]: telafi edici; kompensasyon (mekanizmaları, yolları...)
compensatory: kompensatuar
complex: karmaşık, girift, kompleks
complex arrhythmias: (ekg) kompleks aritmiler
compliance: uyum, hekim tavsiyelerini ve tedavi şemasını izlemede sadakat, kompliyans
compliance: (km) kompliyans, esneklik, elastik sertliğin karşısı; ventrikül kasında "strain"deki değişikliğin stresteeki değişikliğe oranı, dV/dP; bkz **stress** ve **strain**
complication: komplikasyon
compound: birden fazla maddeden yapılmış bileşim, bileşim
compress (to): bastırmak
compression: baskı, kompresyon (kırığı)
con- (L): önek, ile, birlikte; **concentric:** eşmerkezli, konsantrik
concealed conduction: (ekg) gizli ileti, elektrokardiyogramda kendisine özgü bir dalga bulunmamakla birlikte bir sonraki vuruda meydana getirdiği ileti gecikmesi ile varlığı belirlenen ileti. Örnek: interpole bir ventriküler erken vuruyu izleyen sinus vurusunda P-R aralığının uzamış bulunması, ventriküler erken vurunun retrograd olarak atriyoventriküler düğümü penetre etmiş olduğunu; izleyen sinus vurusunun, düğümü relatif refrakter periyodu içinde bulduğunu gösterir.
concentration: konsantrasyon
concomitant: eşlik eden, bir arada bulunan
concrete: sertleşmiş, katılaşmış
concretio (L): sertleşme, katılaşma
concretio cordis (L): kalp katılaşması, konkresyo kordis
condensation: yoğunlaşma
conduct (to): iletmek
conducting tissue: iletken doku, ileti dokusu

conduction: ileti
confusion: bulanıklık, konfüzyon
congenital: doğumsal, doğuştan, konjenital
congenital anomaly: doğuştan anomali veya konjenital anomali
congenital heart disease: doğumsal (konjenital) kalp hastalığı
congestion: konjestiyon (konjessiyon değil)
congestive: konjestif
congestive heart failure, CHF: konjestif kalp yetersizliği, KKY
conjunctival petechiae: konjonktiva kanamaları; infektif endokarditte konjonktivada görülen, septik embolizasyona bağlı kanamalar
connective tissue: bağ dokusu
continuity equation: (eko) devamlılık denklemi
continuous murmur, [souffle continue (F)]: sürekli üfürüm; birinci kalp sesi ile birlikte veya ondan biraz sonra başlayıp şiddeti artarak ikinci sesi örten ve diyastol ortalarında şiddeti azalarak kaybolan üfürümler
continuous wave Doppler: (eko) devamlı akım Doppler'i
contra-: önek, karşı -; **contralateral:** kontralateral
contraception: doğum kontrolü
contractile: kasılabilir, kontraktil
contractile proteins: kontraktil proteinler, kalp kasılmasını sağlayan aktin ve miyozin proteinleri
contractility: kasılma gücü, kasılabilirlik, kontraktilite
contralateral: kontralateral
contrast echo: kontrast (maddeli) eko
contrast echocardiography: (eko) kontrast ekokardiyografi
contrast media: kontrast madde
contusion: bere, ezik, çürük; **myocardial c.:** miyokard berelenmesi
convergence: içebakım
convergence acceleration: (eko) içebakım hızlanımı
converting: dönüştürücü, çevirici, konverting
convulsion: konvülsiyon, ihtilâç; çizgili kasların istem dışı şiddetli, bir tek veya bir dizi kasılışı
co-operation: işbirliği, kooperasyon
co-ordinated, [coordonné (F)]: eşgüdümlü, koordine (koordineli değil)
co-ordination: eşgüdüm, koordinasyon

COPD, chronic obstructive pulmonary disease: kronik obstrüktif akciğer hastalığı, KOAH
cor- (L): bkz com- ; **correlation:** ilişki, korrelasyon
cornerstone: köşetaşı, bir sürecin önemli bir aşama noktası
coronaritis: koroner arter iltihabı, koronarit
coronary: taçsı, koroner
coronary angioplasty: koroner anjiyoplasti
coronary artery: taçsı atardamar, koroner arter
coronary artery disease, CAD: koroner arter hastalığı, KAH
coronary circulation: koroner dolaşımı
coronary heart disease, CHD: koroner kalp hastalığı, KKH
coronary microcirculation: koroner küçük dolaşımı
coronary vasospasm: koroner damar spazmı, koroner vazospazmı
coronary vessels: koroner damarlar
corrected: düzeltilmiş
corrected transposition: düzeltilmiş transpozisyon
Corrigan's pulse: Corrigan nabızı, sıçrayıcı nabız; aort yetersizliğinde nabız basıncının artmış olmasına bağlı olarak el altında hızla yükselip hızla kaybolan nabız
cosine of angle: (eko) açının kosinusu
cost: maliyet; **cost-benefit:** maliyet-yararlılık
cost analysis: maliyet analizi
cost-effective: etkin maliyetli
cost-effectiveness: maliyet etkinliği
cough (tussive) syncope: öksürük senkopu
counter-: bkz contra-; **countershock:** kontrşok
counterclockwise rotation: saat ibresinin aksi yönünde dönüş
counterclockwise rotation: (ekg) saat ibresinin aksi yönünde dönüş; horizontal düzlemin bu düzleme dik eksenini etrafında kalbin dönlüşü (rotasyonu); vücudun alt tarafından (kalbin tepesinden) bakan bir göz için saat ibresinin aksi yönünde dönlüş, kalbin sola doğru dönmesini ifade eder; normalde sol yanda olan sol ventrikül daha çok öne doğru gelmiş demektir.
counterpulsation: kontrapulzasyon
coupled: ikisi-bir-arada, -ye eşleşmiş
couplets: (ekg) genellikle ikili erken vurular için kullanılmak üzere çift anormal vurular
coupling: (ekg) eşleşme
coupling interval: (ekg) eşleşme aralığı, eşleşme süresi
CPK, creatine phosphokinase: kreatin fosfokinaz, CPK

creatine: kreatin

creatine kinase - myocardial band, CK-MB: kreatin kinaz - miyokard bandı, CK-MB

creatine phosphokinase, CPK: kreatin fosfokinaz, CPK

creep: (km) stres miktarında hızla meydana gelen bir değişimden sonra sâbit bir stres düzeyinde sürdürülen, zaman-bağımlı bir doku "strain"i, "creep", bkz **stress** ve **strain**

crescendo: kreşendo, şiddeti (amplitüdü) gittikçe artan

cross-sectional echocardiography: kesitsel ekokardiyografi, kesit ekokardiyografisi

cross-sectional: kesitsel

cumulative: birikimli, kümülatif

cursor: imleç

cut-off point: kesiş noktası

Cx, circumflex artery, arteria circumflexa: sirkumfleks arter, Cx

cyanosis: morarma, siyanoz

cycle [cyclus (L)]: siklus

cycle length: siklus uzunluğu

cyclic guanosine monophosphate, c-GMP: siklik guanozin monofosfat, c-GMP;

cytokine: sitokin; endotel hasarından sonra salınan ve düz kas hücrelerini çoğaltan madde

D

DC shock: direkt akım şoku

DC, direct current: direkt akım, doğru akım

de- (L): önek, aşağı, uzaklaşan; **descending:** inen

deadly quartet: öldürücü dörtlü; koroner kalp hastalığı için her biri ayrı ayrı risk faktörleri olan hipertansiyon, diyabet (hiperinsülinemi), abdominal obezite, ve hipertrigliseridemi dörtlüsünün bir arada bulunması riski kat kat arttırdığından bu klinik tabloya "öldürücü dörtlü" denilmektedir; bkz **syndrome**

X-2

deca-, [deka- (Y)]: onlu, deka-

decapeptide: onlu peptid, dekapeptid

deceleration time: akım hızı yavaşlama zamanı

deceleration time index: (eko) akım hızı yavaşlama indeksi

decrement: herhangi bir şeyin azalış miktarı

decremental conduction: giderek azalan ileti (Wenckebach fenomeninde olduğu gibi)

decrecendo: dekresendo, şiddeti (amplitüdü) gittikçe azalan

decubitus: dekübitus, sırtüstü yatar durum

decubitus angina: yatar durumda iken gelen angina, dekübitus anginası

deendothelisation: endotelsizleştirme; endotel hücrelerinin fonksiyonlarının araştırıldığı deneylerde damar içini kaplayan endotelin tahrip edilmesi; bkz **denudation**

deep venous thrombosis: derin ven trombozu

defecation syncope: defekasyon senkopu

defect: eksiklik, defekt; tam ve mükemmel olmak için gerekli veya arzu edilir birşeylerin eksik olması hali

defibrillation: defibrilasyon

deficiency: eksiklik

deficiency disease: bazı besin maddelerinin, özellikle bazı vitamin ve minerallerin eksikliğine bağlı olarak gelişen hastalık

dehydration, [déshydratation (F)]: kuruma, dehidratasyon²⁰; vücudün su kaybetmesi hali

dehydrogenase, [déshydrogénase, déhydrase, déshydrase (F)]: dehidrogenaz

delayed (late) afterdepolarization: (ef) geç ard-depolarizasyon, membran aksiyon potansiyelinin 4 üncü fazı (repolarizasyon dönemi) tamamlandıktan sonra ortaya çıkan uyarılar

dementia praecox: erken bunama

density: yoğunluk, dansite

denudation, [denudare (L): soymak]: soymak; endotel fonksiyonlarının incelenmesi deneylerinde damar endotelinin sıyrılıp soyulması işlemi

depolarization: kutupsuzlaşma, depolarizasyon

depth compensation: (eko) derinlik düzeltimi

dérivation (F): türev

derivation: (ekg) derivasyon

²⁰ Fransızca'ya uygun söyleyişin hekimler arasında daha egemen olduğu yıllarda **déshydratation** terimi dilimizde "dezidratasyon" olarak söylenirdi. Anglo-amerikan kaynaklı terminolojinin yaygınlaşmasıyla bu terim de hekimlerimizin çoğunluğunca "dehidratasyon" olarak kullanıldığı için biz de bunu tercih ediyoruz.

descending aorta, [aorte descendant (F)]: inen aort, desandan aort
déshydratation (F): bkz **dehydration**
déshydrogénase (F): bkz **dehydrogenase**
determinant: belirleyici
development: gelişme, gelişim
developmental biology: gelişim biyolojisi
deviation: (ekg) sapma, deviyasyon
device: âlet
dextrocardia: sağda kalp, dekstrocardi
di- (Y): bkz **bi-; dipole:** dipol
diabetes mellitus: şekerli diyabet, diyabetes mellitus
diabetes: diyabet
diabetic: diyabetli, diyabetik
diagnosis: tanı, teşhis, diyagnoz
diagnostic: tanısal, tanı amaçlı, teşhis ile ilgili, diyagnostik
diaphragma: diyafragma, diyafram
diaphragmatic: diyaframatik
diaphragmatic attenuation: (eko, nk) diyafragma maskelemesi
diaphragme: diyafram veya diyafragma
diastolic collapse: (eko) diyastolik kollaps
diastolic dip of septum: (eko) septumun diyastolik çöküşü
diastolic function: diyastol fonksiyonu, diyastolik fonksiyon
diastolic murmur: diyastolik üfürüm, ikinci ve onu izleyen birinci ses arasında işitilen üfürüm
diastolic overloading: diyastolik yüklenme
diet: diyet
differential diagnosis: ayırıcı tanı
digital averaging: sayısal ortalama, dijital ortalama
digital echocardiography: sayısal ekokardiyografi, dijital ekokardiyografi
digital subtraction: (r) dijital subtraksiyon, sayısal çıkarma, bir radyolojik görüntüleme yöntemi
digital subtraction angiography: dijital (veya sayısal) subtraksiyon anjiyografisi
digitalis: dijital, digitalis
digitized M-Mode recording: (eko) bilgisayarlı M-mod eko kaydı
digoxin: digoksin
dihydropiridine: dihidropiridin
dilatation: genişleme

dilation: genişleme
dipyridamole: dipiridamol
direct current, DC: direkt akım, doğru akım
directional: direksiyonel
directional atherectomy: (ik) direksiyonel aterektomi
dis- (L): önek, tersine çevrilme, normal durumundan
başkalaşma, ayrılma, -sizleşme durumu
disease: hastalık
disease model: hastalık modeli
disinfection, [désinfection (F)]: kimyasal maddeler kullanılarak
patojen ajanların tahrip edilmesi, dezenfeksiyon
disorder: bozukluk, ârıza
disproportion: oransızlık; iki şey arasında beklenen oranın
kaybolmuş olması hali
dissection: dokuları kesip ayırma işlemi, disseksiyon, bkz aortic
dissection
dissociation: ayırma, ayrılma; **atrioventricular dissociation**:
(ekg) atriyoventriküler dissosiyasyon, atriyoventriküler
ayrılma, atriyumlarla ventriküllerin, tam blokta olduğu gibi,
biribirlerinden bağımsız çalışmaları hali; tam bloktan farklı
olarak atriyoventriküler ileti bozukluğunun bulunmayışı, fakat
ventrikül aktivitesinin atriyal aktiviteden daha hızlı oluşu
distensibility: bkz compliance
distribution: ayrışım, dağılım
disturbed flow, turbulent flow: (eko) türbülant kan akımı
division: dal, demet
division block: (ekg) divizyon bloku, fasikül bloku
division, fascicle, fasciculus (L): (ekg) dalcık, divizyon, fasikül
division, fascicle: dalcık, divizyon, fasikül
doming: (eko) kubbeleşme, bombeleşme
dopaminergic agents: dopaminerjik ajanlar (ilâçlar)
Doppler echocardiography: (eko) Doppler ekokardiyografi
Doppler effect: Doppler etkisi
Doppler equations: Doppler denklemleri
Doppler shift: (eko) Doppler sapması, Doppler kayması
Doppler shift frequency: (eko) Doppler sapma sıklığı, Doppler
kayma sıklığı
Doppler tissue imaging: (eko) Doppler doku görüntülemesi
Doppler ultrasonography: (eko) Doppler ultrasonografi
dose-dependent: doza bağımlı; dose-dependency: doza
bağımlılık

dose-response relation: doz-cevap veya doz-yanıt ilişkisi
double product: çift çarpım
double-balloon dilatation: çift balonla dilatasyon
double-inlet ventricle: çift girişli ventrikül
double-outlet ventricle: çift çıkışlı ventrikül
down sloping: aşağı eğimli
Dressler syndrome: bkz postmyocardial infarction syndrome
Dressler's beat: bkz fusion beat
drug administration: ilaç uygulaması
drug interaction: ilaç etkileşimi
drug-induced syncope: nitratlar, beta blokerler ve vazodilatörler başta olmak üzere ilâçlara bağlı olarak gelişen senkop
dual-frequency transducer: (eko) iki frekanslı transduser
ductus arteriosus: duktus arteriyozus
ductus thoracicus: duktus torasikus
duration: süre
Durozier's murmur, Durozier's sign: Durozier üfürümü, Durozier'nin çift sesi, Durozier belirtisi; aort yetersizliğinde femoral arter veya başka büyük arterler üzerinde işitilebilen diyastolik veya sistolo-diyastolik (çift) üfürüm
Durozier's rhythm: Duroziez ritmi; mitral darlığında presistolik üfürüm, birinci ses sertleşmesi, mitral açılma sesi ve diyastolik rulman'dan oluşan oskültasyon bulgularının tümüne verilen ad
Durozier's sign: bkz Durozier's murmur
Duroziez's disease: Durozier hastalığı, doğumsal mitral darlığı
duty factor: (eko) zorunluluk faktörü
dynamic range: dinamik aralık
dys- (Y): önek, güç -, zor -, dis-; **dyspnea, dyspnoea:** nefes darlığı, dispne
dysfunction: fonksiyon bozukluğu, disfonksiyon
dyskinesia, [kinesis (Y): hareket, kinezis]: diskinezi, sistol sırasında normal ventrikül duvarı kasılırken bir kesimin tersine, dışa doğru hareket etmesi hali
dyskinesia: bkz kinesis
dyskinetic: normal hareket biçimi ileri derecede bozulmuş, diskinetik, bkz kinesis
dyslipidemia: dislipidemi, normal plazma lipid konsantrasyonlarının bozulması hali

dyslipoproteinemia: dislipoproteinemi, normal plazma lipoprotein konsantrasyonlarının bozulması hali
dyspnea: nefes darlığı, dispne

E

E/A ratio: (eko) E/A oranı

early afterdepolarization: (ef) erken ard-depolarizasyon, membran aksiyon potansiyelinin 2 ve 3 üncü fazı içinde ortaya çıkan uyarılar

early diastolic murmur: bkz **protodiastolic murmur**

early repolarization: (ekg) erken repolarizasyon; tamamen sağlıklı, genç kimselerde görülen, sol prekordiyal derivasyonlarda açıklığı yukarı bakan, çok kere egzersizden sonra kaybolan ST yükselmesi

early systolic murmur: erken sistolik üfürüm; hemen birinci sesle başlayıp sistolün ortasına doğru şiddeti azalarak sonlanan üfürüm

écarteur (F): ekartör

eccentric: merkezdışı, eksantrik

ecchymose (F): ekimoz

ECE, endothelin converting enzyme: endotelin konverting enzim, ECE

échappement (F): kaçış (vurusu), bkz **escape**

echo beat: (ekg) yankı vurusu, resiprokal vuru, bkz **reciprocal beat**

echo-enhancing agents: (eko) yankı artırıcı ajanlar; bir hedef yapıyı çevresinden belirgin şekilde ayıracak özelliklere kavuşturan ve ultrason görüntüsünü kuvvetlendiren herhangi bir madde. Fizyolojik serum ve mikrokabarcıklı sıvılar en basit yankı artırıcı ajanlardır.

eclampsia: eklampsi, gebelik toksemisi; gebeliğin ikinci yarısında gelişebilen ve hipertansiyon, ödem, proteinüri ve konvülsiyonlar ve koma ile karakterize klinik tablo

ectopic: olağan yeri dışında, ektopik

ectopic arrhythmia: ektopik aritmi; olağan uyarı yeri olan sinus düğümü dışında bir veya birden fazla odaktan çıkan vuruların oluşturduğu ritm bozukluğu

ectopic beat: (ekg) ektopik vuru; olağan uyarı yeri olan sinus düğümü dışında bir odaktan çıkan vuru

edge detection: (eko) kenar arama (tarama)

EDRF, endothelium-derived relaxing factor: endotel-kökenli gevşetici faktör

EF, ejection fraction: (km): ejeksiyon fraksiyonu, EF

effective: etkili, efektif

efficacy: etkinlik

efficient: verimli

effusion: efüzyon, epanşman

ejection: ejeksiyon, ventrikül sistolü ile birlikte kanın büyük damarlara atılması

ejection click: ejeksiyon klicki, ejeksiyon sesi; kanın sol ventrikülden aort içine, sağ ventrikülden pulmoner arter içine atılması sırasında, birinci sesi hemen izleyen ses

ejection fraction, EF: (km): ejeksiyon fraksiyonu, EF; sol ventrikülün sistol sonundaki hacminin diyastol sonundaki hacmine oranı; normal erişkinde ortalama 0.67 ± 0.08 SD

ejection murmur: ejeksiyon üfürümü; sistolün orta döneminde işitilen, şiddeti önce artıp sonra azalan üfürümler, bkz **midsystolic ejection murmur**

ejection sound: ejeksiyon sesi, ejeksiyon klicki; kanın sol ventrikülden aort içine, sağ ventrikülden pulmoner arter içine atılması sırasında, birinci sesi hemen izleyen ses

ejection time: (km) ejeksiyon süresi; sistol başında semilüner kapakların açılmalarından kapanmalarına kadar geçen süre, klinik muayenede karotis nabız dalgasının başlangıcından karotis dikrot çentiğine kadar geçen süre, normal erişkinde 0.38-0.42 saniye

ejection time index: (km) ejeksiyon süresi indeksi; ejeksiyon süresini kalp hızına bağlı değişikliklerden arındırmak amacıyla kalp dakika hızı 0.0016 ile çarpılarak elde edilen sayı ejeksiyon süresine eklenir ve ejeksiyon süresi indeksi bulunur.

elastic stiffness: (km) elastik sertlik, kalp kasında stres ve “strain” değişkenlerine ilişkin eğride stresin “strain”e oranı, bkz **stress** ve **strain**

elasticity: (km) elastisite, kalp kasında stresin kalkmasıyla kasın önceki biçimine dönebilmesi özelliği, bkz **stress**

electric countershock: elektrik şoku

electrical quiescence: elektriksel istirahat hali, elektriksel inaktivite

electrocardiogram: elektrokardiyogram; kalpten vücut yüzeyine ulaşan ve bir amplifikatörle güçlendirilen elektrik

akımının iki ayrı elektrod arasındaki potansiyel farkında meydana gelen değişiklikleri gösteren grafik kayıt

electrocardiograph: elektrokardiyograf; kalpten vücut yüzeyine ulaşan ve bir amplifikatörle güçlendirilen elektrik akımının iki ayrı elektrod arasındaki potansiyel farkında meydana gelen değişiklikleri kaydeden aygıt

electrocardiography: elektrokardiyografi; kalpten vücut yüzeyine ulaşan ve bir amplifikatörle güçlendirilen elektrik akımının iki ayrı elektrod arasındaki potansiyel farkında meydana gelen değişikliklerin kaydedilmesi yöntemi

electrocardioscopy: elektrokardiyoskopi; elektrokardiyografik trasenin katod ışıklı bir osiloskop ekranında izlenmesi metodu

electrolyte(s): elektrolit(ler)

electron-beam computed tomography: elektron ışıklı bilgisayarlı tomografi

electropharmacology: elektrofarmakoloji

electrophysiology: elektrofizyoloji

emergency care: âcil bakım

emphysema: amfizem

end-diastolic: diyastol sonunda oluşan

endo-, end- [endon (Y)]: önek, içinden

endocardial: endokardiyal

endocardial cushion: endokardiyal yastık veya yastıkçık

endocardial cushion defect: endokardiyal yastık (yastıkçık) defekti

endocardium: endokard, endokardiyum

endomyocardial biopsy: endomiyokard biyopsisi

end-organ disease: uç-organ hastalığı

endothelin, ET: endotelin; vasküler endotel tarafından salgılanan vazoaktif peptid; yapıları ve farmakolojik etkileri bakımından farklı 3 endotelin izopeptidi bilinmektedir: endotelin-1 (ET-1), endotelin-2 (ET-2), ve endotelin-3 (ET-3); sadece endotelin-1, endotel tarafından salgılanmaktadır.

endothelin-1, ET-1: endotelin-1; “büyük” endotelin adı verilen 38-39 aminoasitli peptidden endotelin konverting enzim aracılığıyla vasküler endotel tarafından salgılanan 21 aminoasitli, tanınan en güçlü (anjiyotensin II den 10 kat daha güçlü) vazokonstriktör peptid; dolaşımdaki konsantrasyonu çok düşük (0.25- 5 pg/ml) olduğundan fizyolojik koşullarda lokal olarak etkilidir; hipertansiyon, angina pectoris, konjestif

kalp yetersizliği ve akut böbrek yetersizliği gibi patolojik durumlarda plazma konsantrasyonları yükselmektedir.

endothelin converting enzyme, ECE: endotelin konverting enzim, ECE; büyük endotelin'den proteoliz yoluyla endotelin-1 in oluşmasını sağlayan endopeptidaz enzimi

endothelin receptors: endotelin reseptörleri; tanınan iki tip endotelin reseptöründen ET_A, spesifik olarak endotelin-1 in etkisine aracılık ederken ET_B, 3 endotelin peptidinden (ET-1, ET-2, ET-3) her biri için eşit derecede etkilidir.

endothelin receptors A and B: endotelin A ve B reseptörleri

endothelium, [endo- (Y): thèlè (Y): memebaşı]: endotel, endotelyum; bkz **vascular endothelium**

endothelium-derived relaxing factor, EDRF: endotel-kökenli gevşetici faktör; kimyasal yapısı nitrik oksid (NO) olan güçlü lokal vazodilatatör madde; bkz **nitric oxide**

end-point: hedef noktası

end-systolic: sistol sonu

enlargement: genişleme

enteric cytopathic human orphan, ECHO: ECHO virusu

entrance block: (ekg) giriş bloku, bir uyarı dalgasının belirli bir doku kesimine, bu bölge refrakter durumda bulunduğu için, girememesi

entry: giriş

entry block: giriş bloku

enzyme: enzim

enzyme inhibitors: enzim inhibitörleri

epi- (Y): önek, üstüne, üstünde

epicanthus: gözkapağı iç köşesi kıvrımı, epikantus

epicardial: epikardiyal

epicardial coronary arteries: epikardiyal koroner arterler; koroner arterlerin miyokard içine girmeden kalbin dışındaki kesimleri

epicardium: epikard; perikardın kalbi saran iç yaprağı, visseral perikard

epidemiology: epidemiyoloji

epidermis: epiderm, epidermis

epinephrine (adrenaline): epinefrin, adrenalin

epiphora: aşırı göz yaşarması

epiphyllaxis, [phylaxis (Y): enfeksiyona karşı korunma]; epifilaksi, enfeksiyona karşı korunmanın güçlendirilmesi

epistasis: (g) farklı lokuslardaki aleller arasındaki etkileşim, epistaz

epistaxis: burun kanaması, epistaksis

epithelial: epitelyal

epithelium (L), [**epi-** (Y): üzerinde, **thele** (Y): memebaşı]: epitel, epitelyum; vücudün iç ve dış yüzeylerinin bir bölümünün kat ve biçimleri farklı hücrelerden oluşan örtüsü

equilibrium gated method: (nk) elektro ile tetiklenmiş kayıt, bkz **multigated acquisition**

equilibrium gated radionuclide angiography: radyonüklid anjiyografi kayıt yöntemlerinden biri; elektrokardiyografide R dalgası ile tetiklenen kayıt yöntemi, bkz **multigated acquisition**

equilibrium renal angiography: denge renal anjiyografisi

ERT, estrogen replacement therapy: östrojen tedavisi, bkz **hormone replacement therapy**

erythema (L, Y): kırmızılık, eritem; **e. annulare rheumaticum** (L): eritema annülaré römatisik; **e. marginatum** (L): eritema marginatum; **e. nodosum** (L): eritema nodozum

escape, [échappement (F)]: kaçış (vurusu)

esophageal leads: (ekg) özofagus derivasyonları; ünipoleder derivasyonların kaydında kullanılan aktif elektrodun özofagus içinde belirli seviyelere konulması ile elde edilen derivasyonlar; özellikle atriyal aktiviteyi daha belirgin olarak kaydetmek amacıyla bir elektrod özofagus içinde belirli yüksekliklere yerleştirilerek elektro alınabilir.

esterase: ester bağı çözen enzim, esteraz

estrogen replacement therapy, ERT: östrojen tedavisi, bkz **hormone replacement therapy**

ET, endothelin: endotelin; endotelden salgılanan güçlü vazokonstriktör bir peptid

ET-1: bkz **endothelin-1**

eukinesia [kinesis (Y): hareket]: ökinezi, normal hareketlilik hali

event: olay; **cardiovascular e.:** gözlem altında izlenmekte olan bir kimsede ortaya çıkan angina pektoris, miyokard infarktüsü, ameliyat veya girişimci tedavi ihtiyacı gibi bir kardiyovasküler olay

evolving myocardial infarction: gelişmekte olan miyokard infarktüsü, evölüsyon halinde miyokard infarktüsü

ex vivo, [vividus (L): canlı]: eks vivo; canlı dışındaki ortamda

ex-, [ex (L, Y)]: önek, dış, -den uzakta
excitability: (ef) uyarılabilirlik, eksitabilite
excitation: (ef) uyarma, uyarılma, eksitasyon
excite (to): (ef) uyarmak, eksite etmek
exercise: egzersiz
exercise test: (ekg) egzersiz testi
exertional angina: efor anginası
exit: çıkış
exit block: (ekg) çıkış bloku, bir odakta oluşan uyarının, refrakter durumda bulunan çevresine yayılamaması, olduğu odaktan “çıkamaması”, bkz **protection block**
experiment: deney
experimental: deneysel, eksperimantal
expired gas analysis: ekspirasyon havası analizi
expirium: ekspiryum
exploring electrode: (ekg) aktif elektrod; ünipoler derivasyonların kaydında konulduğu vücut bölgesinden elektrik potansiyeli kaydeden elektroda verilen ad
expression: dışavurum, ifade, ekspresyon
exterior: dış, eksterior
external: dış, dışsal, eksternal
extracellular matrix: hücrelerarası ortam, ekstrasellüler matriks
extracorporeal circulation: vücut-dışı dolaşım, ekstrakorporeal dolaşım
extraction: alım, alma, tutma, tutulma; **e. of oxygen by the tissues**: dokular tarafından (arteryel kandan) oksijen alımı; **myocardial e. of a tracer**: (nk) radyoaktif işaretli bir maddenin miyokard tarafından tutulması, bkz **uptake**
extramural: duvar dışı, ekstramüral
extramural coronary arteries: ekstramüral kronar arterler
extrasystole: ekstrasistol, erken vuru, bkz **premature beat**
extremity: kol ve bacaklar, etraf, uç, ekstremité
extremity leads: kol-bacak derivasyonları, ekstremité derivasyonları

F

- facilitation**, [facilis (L): kolay]: (ekg) (iletiyi) kolaylaştırma, fasilitasyon; bir uyarının, geçtiği bir uyarı yolunda hemen sonraki uyarının iletilmesini kolaylaştırması hali; **Wedensky f.**: Wedensky fasilitasyonu veya fenomeni; bir erken vurunun, kendisinden önceki bir bloku hemen kendisinden sonraki vuruda azaltabilmesi veya tamamen kaldırabilmesi olayı
- faculty**: yetenek, meleke; akademik kadro
- failure**: yetersizlik
- familial**: ailevi, familyal
- familial combined hyperlipidemia**: ailevi kombine hiperlipidemi; soygeçmişinde hiperlipidemi veya koroner kalp hastalığı bulunan ailelerde hem trigliserid hem de LDL-kolesterol konsantrasyonunun yüksek bulunması hali
- familial dysbetalipoproteinemia**: ailevi disbetalipoproteinemi; apo E mütasyonlarına bağlı, kombine hiperlipidemisinin eşlik ettiği, koroner kalp hastalığı riskini arttıran metabolik bozukluk
- familial Mediterranean fever, FMF**: ailevi Akdeniz ateşi
- far field**: (eko) uzak alan
- fascicle, division, fasciculus (L)**: (ekg) dalcık, fasikül, divizyon
- fascicular block**: (ekg) dalcık bloku, fasiküler blok, divizyon bloku
- fatty acids**: yağ asitleri
- fatty streak**: aterosklerotik plakın erken döneminde intimada lipid birikiminden oluşan çizgiler, yağlı (veya yağsı) çizgiler
- feedback**: geribildirim
- ferment, [fermentum (L): maya]**: ferment, enzim
- fetus**: fetus; **fetal echocardiography**: fetal ekokardiyografi
- fever**: ateş, hummâ
- FFA, free fatty acid**: serbest yağ asidi
- FGF, fibroblast growth factor**: fibroblast büyüme faktörü
- fiber**: lif
- fiber shortening**: (kontraksiyona bağlı olarak) lif kısalması
- fibrillation**: (ekg) fibrilasyon
- fibrinogen**: fibrinojen
- fibrinolysis**: fibrinoliz
- fibroblast growth factor, FGF**: fibroblast büyüme faktörü
- filament**: iplikçik, filaman; miyofibrilleri oluşturan kontraktil protein demetleri

filling: doluş
filling pressure: doluş basıncı
first pass: (nk) ilk geçiş
first-pass radionuclide angiography: ilk geçiş radyontükliğ anjiyografisi; bolus şeklinde verilen radyoaktif maddenin kalp boşluklarından ilk geçiş zamanı ve aktivitelerine dayalı anjiyografi yöntemi
first-pass renal angiography: (r) ilk-geçiş renal anjiyografi
fish oil: çok-doymamış yağ asidlerinden zengin balık yağı
five-chamber view: (eko) beş boşluk görüntümü
fixed threshold angina: sâbit eşikli angina; angina pectoris meydana getiren efor miktarının hemen hemen sâbit olduğu, koroner damarlarda vazospastik fenomenin bulunmadığı angina pectoris; hastalar ne kadar eforun ağrıya sebep olacağını bilirler, tekrarlanan egzersiz testlerinde çoğu zaman kaçınıcı aşamada ne ölçüde iskemik değışikliklerin gelişeceği bilinebilir; bkz **variable threshold angina**
flow: akım; **f. acceleration:** (eko) akım hızlanımı; **f. direction:** akım yönü; **f. imaging:** akım görüntüleme; **laminar f.:** (eko) laminar akım; **turbulent f.:** türbülant akım, girdap akımı, girdaplı akım
flowchart: akış çizeneği
fluorocarbon: florokarbon
flutter: (ekg) flutter
FMF, familial Mediterranean fever: ailevi Akdeniz ateşi
foam: köpük
foam cells: arter intimasında lipidle dolmuş histiyositler (makrofajlar), köpük hücreleri, köpüksü hücreler
focal: odaksal, fokal
focal endocarditis: fokal endokardit
focus: odak
focused transducer: (eko) odaklı transduser
follow-up: izlem, takip
four-chamber view: (eko) dört boşluk görüntümü
fraction: bir birimin bir bölümü, fraksiyon
fractional: bir birimin bölümü ile ilgili, fraksiyonel
fractional area change: (eko) fraksiyonel alan değışimi
fractional shortening: (km) fraksiyonel lif kısalması
frame: kare
free fatty acid, FFA: serbest yağ asidi
free radicals: serbest radikaller

frémissement cardiaque (F): titreşim, tril, fremisman
frontal: cepheden, frontal
frontal axis deviation: (ekg) frontal eksen sapması
frontal plane: (ekg) frontal düzlem, gövdeyi ön ve arka iki yarıma ayıran vertikal düzlem
function: işlev, fonksiyon
functional murmur: fonksiyonel üfürüm, kalpte ve büyük damarlarda anatomik bir lezyon olmadığı halde anemi gibi, hipertiroidi gibi dolaşım hızını arttıran durumlarda işitilebilen üfürümler
functional: işlevsel, fonksiyonel
fusion: girişme, füzyon; (ekg) ayrı odaklardan çıkan depolarizasyon dalgalarının birbirine girişmesi
fusion beat: (ekg) füzyon vuruşu, ayrı odaklardan çıkan depolarizasyon dalgalarının birbirine girişmesi sonucu ortaya çıkan ve P veya QRS dalgasının normal biçimini değiştiren vuruş

G

gain control: ayar kontrolü
Gallaverdin phenomenon: Gallaverdin fenomeni; aort darlığı midsistolik ejeksiyon üfürümünün apikal bölgeye doğru farklı bir karakterde, müzikal bir üfürüm olarak yayılması
gallop: galo, üçlü ritm; **atrial (presystolic) g.:** atriyal (presistolik) galo; diyastol sonunda ventrikül içi basıncının normaldekinden daha artmış olduğu hallerde, atriyum, yüksek basınçlı bir oda içine kontraksiyon yaptığından fizyolojik koşullarda işitilemeyecek kadar hafif olan titreşimler bir ses halinde duyulur; **summation g.:** somasyon galosu, üstüste binmiş galo; dörtlü ritm bulunan hastalarda kalp hızının yüksek olduğu, dolayısıyla diyastol süresinin kısaldığı durumlarda üçüncü ve dördüncü kalp seslerinin (ventriküler ve atriyal galoların) üstüste gelerek işitildiği bir tek kuvvetli ses;
ventricular (protodiastolic) g.: ventriküler (protodiyastolik) galo; kalp yetersizliği sebebiyle sistol sonunda normaldekinden fazla artık kan kalmış olan ve miyokardı esnekliğini (kompliyansını) kaybetmiş olan ventriküle diyastol başında çabuk kan doluşu sırasında husule gelen titreşimlerin meydana getirdiği, hemen dâimâ taşikardi ile birlikte bulunan, fizyolojik

üçüncü sestem ve yüksek kan akımına bağlı üçüncü sestem daha sert ve keskin ses

gated SPECT: miyokard perfüzyon ve fonksiyonunun birlikte değerlendirildiği tomografik görüntüleme yöntemi

gel electrophoresis: jel elektroforezi

gen, [**gennan** (Y): oluşturma]: sonek, kendisine eklendiği sözcüğün anlattığı durumu veya maddeyi yaratan; bkz **pathogen**

gene expression: gen ekspresyonu

gene therapy: gen tedavisi

gene, **gen**: gen

genesis, [**gennan** (Y): oluşturma]: üretme, oluşturma

genotype: (g) genotip, organizmayı oluşturan genler grubu

GFR: bkz **glomerular filtration rate**

giant "a" waves: dev "a" dalgaları; sağ atriyum sistolünü güçleştiren durumlarda boyun venlerinde görülen "a" dalgalarının ileri derecede belirginleşmesi

glomerular filtration rate, **GFR**: glomerül filtrasyon hızı, **GFR**

glycoprotein: glikoprotein

glycosides: (f) glikozidler; bir steroid çekirdeğe bağlı şeker ve lakton moleküllerinden oluşan ve başlıca etkileri miyokard inotropizmini artırma, iletiyi yavaşlatma olan digitalis preparatlarının genel adı

goitre: guatr

gradient: gradiyent

gradient: gradiyent; birbirine komşu iki kompartman arasında basınç veya elektrik potansiyeli gibi parametrelerin farklılığı

graft: greft

Graham Steell murmur: Graham Steell üfürümü; pulmoner hipertansiyona bağlı pulmoner yetersizlik geliştiğinde ortaya çıkan erken diyastolik üfürüm

granulomatous: granülomatöz

gray scale: (eko) gri skala; en kuvvetli yankı beyaz, en zayıf veya bulunmayan yankı siyah olmak üzere yankıların ekranda kuvvetlerine göre değişik tonlarda görüntü vermesi

growth: büyüme

growth factors: büyüme faktörleri

H

- h.s.** [hora somni (L)]: uyku saatinde, uyumadan önce
half: yarım, yarı-; **half-power distance**: yarı-güç mesafesi; **half-value layer**: yarı-değer tabakası
hand-held transducer: el transduseri
haplotype: (g) haplotip; tek grup halinde tevarüs edilen, yakın bağıntılı lokuslardan aleller grubu
HDL: bkz **high density lipoprotein**
HDL-cholesterol, HDL-C: HDL-kolesterol, HDL-K
heart: kalp, yürek
hemangioma: hemanjiyom
hemiblock: dalcık bloku, fasikül bloku, hemiblok
hepato-jugular reflux: hepatojuguler röflü; sağ hipokondr bölgesine el ayası ve parmaklarla yarım dakika kadar bastırılınca juguler venlerde dolgunluğun artması ve ven basıncının 10 mm su dan daha fazla yükselmesi
heritability: (g) kalıtsallık, kalıtım yoluyla geçebilirlik, heritabilite
heterogeneous: benzer olmayan unsurlardan oluşan, heterojen
heterogenous: heterojenik, beklenmeyen cinsten oluşan (kadında sakal gibi)
heterotaxy: heterotaksi
heterozygote: heterozigot
hibernating: uykuda, hibernasyonda
hibernating myocardium: hibernasyonda miyokard, uykuda miyokard; bkz **hibernation**
hibernation [**hiberna** (L): kış]: hibernasyon, kış uykusu; metabolizmanın ve fonksiyonların ileri derecede azaldığı bir durum; **hibernating myocardium**: kronik iskemi karşısında kasılma ve gevşeme fonksiyonu belirgin şekilde azalmış miyokard, hibernasyonda miyokard
high: yüksek; **h. density**: yüksek yoğunluklu, çokyoğun; **h. d. lipoprotein, HDL**: yüksek yoğunluklu lipoprotein, çokyoğun lipoprotein, HDL (HDL uçadı hadele okunmalı)²¹, **h. risk** -: yüksek risk taşıyan

²¹ Birinci Baskı için Sunu'da "Kısaltmalar ve Uçadlar (Akronimler)" bölümüne bakınız.

high flow murmur: yüksek akım afürümü; mitral ve triküspid kapaklarda darlık bulunmadığı halde, geçen kan miktarının arttığı hallerde işitilebilen middiyastolik üfürüm

high take off: (ekg) bkz **early repolarization**

Hill's sign: Hill belirtisi; normalde femoral arter basıncının brakyal arter basıncından en çok 20 mmHg kadar daha yüksek olması beklenirken ileri derecede aort yetersizliğinde farkın 30-50 mmHg gibi aşırı değerlerde olması hali

His' bundle, bundle of His: atriyoventriküler demet, His demeti

holo- [holos (Y)]: önek, tam -, bkz **holosystolic**

holodiastolic murmur: holodiyastolik üfürüm, pandiyastolik üfürüm; bütün diyastolü dolduran üfürüm

holosystolic: holosistolik, pansistolik

holosystolic murmur: holosistolik üfürüm, pansistolik üfürüm; birinci sesle başlayıp ikinci sesle sonlanan, bütün sistolü dolduran üfürüm

Holter monitoring: Holter izlemi, ambulatuvar EKG izlemi

homeo-, homoeo-, homoio-, holos (Y): önek; -e benzer, - ile aynı; bkz **homeotransplant**

homeograft: homeogreft, homeotransplant

homeopathy: homeopati, bir hastalığın, sağlam kimselerde benzer hastalık belirtileri meydana getirebilen bir ilaçla iyileştirilmesi ilkesine dayanan tedavi sistemi

homeostasis: homeostaz, organizma iç ortamında normal dengelerin korunması hali

homeotherapy: homeoterapi, bir hastalığın sebebi olan etkene benzeyen, fakat onun aynı olmayan bir ajanla yapılan tedavi

homeotransplant: homeotransplant, aynı türün bir bireyinden alınıp diğer bireyine nakledilen doku

homeotransplantation: homeotransplantasyon, aynı türün bir bireyinden alınıp diğer bireyine yapılan doku nakli

homergy: normal metabolizma

hominal, [homo (L): insan]; insanlara ilişkin

homininnoxious: insan için zararlı

homo-, [homos (Y)]: önek, aynı

homochrome: homokrom, bir boya ile aynı şekilde boyanmış olan

homogametic: (g) insanda, cinsiyet kromozomları bakımından bir tek gamet sınıfının bulunması ile karakterize, homogametik

homogeneous: homojen, benzer unsurlardan oluşan

homogenous: homojen, ortak bir kaynaktan geldiği için benzer yapı gösteren

homozygote: homozigot

horizontal plane: (ekg) horizontal düzlem; gövdeyi üst ve alt iki yarıma ayıran transvers düzlem

horizontal: yatay, horizontal

hormone replacement therapy, HRT: hormon replasman tedavisi, menopoz döneminde östrojen (veya östrojen + progesteron) verilerek uygulanan "hormon yerine koyma" tedavisi

HRT: bkz **hormone replacement therapy**

hum: uğultu

H-V interval: (ef) H-V aralığı, intrakardiyak His elektrogramında His demeti defleksiyonu H dalgasının başlangıcı ile ventriküler defleksiyon V dalgasının başlangıcı arasındaki süre; His-Purkinje ileti zamanını temsil eder ve fizyolojik koşullarda 30-55 milisaniye kadardır.

hyper- (Y): önek, üstünde, ötesinde, fazla

hypercapnia, [kapnos (Y): duman]: hiperkapni, kanda karbon dioksit fazlalığı

hyperkinesia, [kinesis (Y): hareket]: hiperkinezi, ventrikülün belirli bir kesiminin veya tamamının kasılabilirliğinin anormal derecede artmış olması hali

hyperkinetic: normal hareket biçimi artmış, hızlanmış; hiperkinetik, bkz **kinesis**

hyperkinetic states: hiperkinetik durumlar; egzersiz sonrası, hipertiroidi, anemi gibi dolaşım hızını arttıran durumlar

hyperpnea, [pnoia (Y): soluk, nefes]: hiperpne, solunumun anormal derecede derin ve hızlı oluşu

hypertelorism: hipertelorizm

hypertensin: bkz **angiotensin II**

hypertensinogen: bkz **angiotensin I**

hypertension: yüksek kan basıncı, kan basıncı yüksekliği, yüksek tansiyon, tansiyon yüksekliği, hipertansiyon

hypertrophic: hipertrofik

hypertrophy: hipertrofi

hypo- (Y): önek, altında, eksik, az

hypoacidity: normal asid konsantrasyonunun azalmış bulunması, hipoasidite

hypoactivity: aktivite azalması, hipoaktivite

hypoadrenalemia: hipoadrenalemi, adrenal salgısının kanda anormal derecede azalmış bulunması hali

hypoadrenalism (hypoadrenia): hipoadrenalizm, adrenal aktivite azalması

hypoadrenocorticism: hipoadrenokortisizm, adrenal korteksi salgısının anormal derecede azalmış bulunması hali

hypoalbuminemia: hipoalbüminemi, serum albumin konsantrasyonunun anormal derecede azalmış olması hali

hypoalimentation: yetersiz beslenme, hipoalimantasyon

hypoaminoacidemia: hipoaminoasidemi, kanda aminoasid miktarının anormal derecede azalmış olması hali

hypobaropathy: yüksek rakım hastalığı, dağ hastalığı

hypocalcemia: hipokalsemi, kanda kalsiyum miktarının azalmış olması hali

hypocapnia, [kapnos (Y): duman]: hipokapni, kanda karbon dioksit azlığı

hypocarbia: hipokarbi, kanda karbondioksit miktarının azalmış olması hali, bkz **hypocapnia**

hypochloremia (hypochloridemia): hipokloremi, kanda klorür miktarının azalmış olması hali

hypochloridemia (hypochloremia): hipokloremi, kanda klorür miktarının azalmış olması hali

hypocholesteremia: bkz **hypocholesterolemia**

hypocholesterinemia: bkz **hypocholesterolemia**

hypocholesterolemia: kanda kolesterol konsantrasyonunun azalmış olması hali

hypochondriasis: çok defa belirli bir hastalığın belirtileri ile birlikte giden ve kişinin, sağlığı hakkında hastalık derecesinde kaygılar içinde bulunduğu bir anksiyete türü, hipokondriyaz

hypokinesia, hypocinesia, [kinesis (Y): hareket]: hipokinezi, sistol sırasında normal ventrikül duvarı kasılırken bir kesimin daha az kasılabiliyor olması hali

hypokinetic: normal hareketi azalmış, hipokinetik

hypoplasia: hipoplazi

hypoplastic: hipoplastik

hypotension: düşük kan basıncı, kan basıncı düşüklüğü, hipotansiyon

I

ICD: bkz **implantable-cardioverter defibrillator**

icterus (L): sarılık, ikter

identity by descent: (g) iki akraba bireyde aynı lokusta bulunan alellerin eşliği

IDL, intermediate density lipoprotein: ara yoğunluklu lipoprotein, arayoğun lipoprotein, IDL

IDL-cholesterol, IDL-C: IDL-kolesterol, IDL-K

IHD, ischemic heart disease: iskemik kalp hastalığı, İKH

im, [im- (L)]: olumsuzluk önek'i; **immortal**: ölümsüz;

impartial: tarafsız

IM, intramuscular: kas içine, intramüsküler, İM

IMA, internal mammary artery: iç meme arteri, internal mamariyal arter

image: görüntü

image acquisition: (nk) görüntü kaydı, görüntü edinme

imaging: görüntüleme; **myocardial perfusion i.**: miyokard perfüzyon görüntülemesi

imaging agent: (nk) görüntüleme ajanı

immature: olgunlaşmamış

immobile: hareketsiz, immobil

impending: vukua gelmek üzere; kaçınılan bir durumun meydana gelmesi tehlikesi

impending myocardial infarction: miyokard infarktüsü tehdidi, miyokard infarktüsü gelişmesi tehlikesi bulunan klinik tablo, kararsız angina pectoris türlerinden biri

implantable: yerleştirilebilir, takılabilir

implantable cardiac pacemaker: takılabilir kalp pili

implantable-cardioverter defibrillator, ICD: takılabilir kardioverter defibrilatör

implantation: bir doku veya cihazın vücade yerleştirilmesi, katı haldeki bir ilâcın deri altına yerleştirilmesi

in- (L): önek, - içinde, - içine

in articulo mortis (L): ölüm ânında

in vitro: in vitro; cam tüpte; laboratuarda, canlı dışındaki deney ortamında

in vivo: in vivo; yaşayan organizmada

in-, [in (L)]: önek, içine, içinde

in-, [in (L)]: önek, olumsuzluk öneki; **insufficient**: yetersiz

incidence: insidans, sıklık; belirli bir hastalığa ait yeni vakaların ortaya çıkış sıklığı

incompetence: uygun olmama, yetersizlik; **aortic i.:** aort yetersizliği; **mitral i.:** mitral yetersizliği; **pulmonic i.:** pulmoner (kapak) yetersizliği

incompetent: yetersiz, ehil olmayan

increment: herhangi bir şeyin artış miktarı

index: indeks, işaret; ölçülebilir bir değerin diğerine oranı; genellikle küçük değerin 100 ile çarpılması ve büyük değere bölünmesi yoluyla elde edilen oran

indifferent electrode: santral terminal elektrod; ünipoler derivasyonların kaydında üç ekstremitte elektrodunun toplamını (voltaj değeri sıfır olan potansiyel toplamını) temsil eden elektrod

indium: indiyum

infancy: sütçocukluğu, sütçocukluğu dönemi, sütçocukluğu çağı

infant: sütçocuğu

infarct avid imaging: (nk) infarktüs görüntülemesi, nekroz dokusuna affinitesi olan maddeler kullanılan görüntüleme yöntemi

infarction: infarktüs

inferior: alt, aşağı, inferior (miyokard infarktüsü için: diyafragmatik)

inferolateral: inferolateral, aşağı ve yana doğru konumda

infiltration: infiltrasyon, bir hücre veya doku içine onun doğal bir bölümü olmayan madde veya hücrelerin girmesi

infra- (L): önek, - altı, - ötesi

infra-axillary: koltukaltı

infradiaphragmatic: diyafram (veya diyafragma) altında

infrared: kızılötesi

inheritance: (g) kalıtım

inhibitor: inhibitör

innocent murmur: mâsum üfürüm, hiçbir sebep bulunmaksızın sağlam kimselerde de duyulabilen üfürüm

inoperable: inoperabl, ameliyat edilmesi mümkün olmayan

insprium: inspiyum

insufficiency: yetersizlik; **aortic i.:** aort yetersizliği; **mitral i.:** mitral yetersizliği; **pulmonic i.:** pulmoner (kapak) yetersizliği; **tricuspid i.:** triküspid yetersizliği

insufficient: yetersiz, yeterli olmayan

insulin: insülin

inter- (L): önek, - arası, -arasında
interaction: etkileşim; **drug i.:** ilaç etkileşimi
interior: iç, interior
intermediate: iki şey arasında bulunan, ara -; **i. density:** ara yoğunluklu, arayoğun; **i. density lipoprotein, IDL:** arayoğunluklu lipoprotein, arayoğun lipoprotein, IDL
intermediate density: ara yoğunluklu, arayoğun
intermediate density lipoprotein, IDL: ara yoğunluklu lipoprotein, arayoğun lipoprotein, IDL
internal mammary artery, IMA: iç meme arteri, internal mamariyal arter
interobserver variability: gözlemcilerarası değişkenlik, değişik gözlemcilerin belirli bir parametreyi değerlendirmelerindeki farklılıklar
interrupted: kesintili
interrupted aortic arch: kesintili aort kavsi
interval: aralık
intervention: girişim
interventricular: karıncıklararası, ventriküllerarası, interventriküler
interventricular septum: ventriküllerarası septum; interventriküler septum
intra- (L): önek, - içinde
intraaortic balloon counterpulsation: intraaortik balon pompası
intraarterial: arter içine, intraarteryel
intraatrial block: intraatriyal blok
intracoronary ultrasound: intrakoroner ultrason
intracutane: deriiçi, deri içine
intramural: duvariçi, intramüral
intramural coronary arteries: intramüral koroner arterler; koroner arterlerin miyokard içine girdikten sonraki uç kesimleri
intramuscular, IM: intramüsküler, kas içine, IM
intraobserver variability: gözlemci-içi değişkenlik, aynı gözlemcinin belirli bir parametreyi değerlendirmesindeki farklılıklar
intraoperative echocardiography: intraoperatif ekokardiyografi
intravenous, IV: intravenöz, damariçi, ven içine, IV
intrinsic: intrinsik

intrinsicoid deflection: intrinsikoid defleksiyon
intro- (L): önek, - içine veya - içinde
introversion: içini dışına çevirme, introversiyon
invasive: girişimci, invaziv
invasive cardiology: girişimci kardiyoloji, invazif kardiyoloji;
klasik cerrahi yöntemlerine başvurulmaksızın damar yolu ile
kalp ve damar sistemine çeşitli kateterler, elektrodlar ve
benzeri cihazlar sevk edilerek yapılan tanı veya tedavi amaçlı
girişimleri uygulayan kardiyoloji alanı
inversion [vertere (L): dönmek]: inversiyon, içe doğru dönmek
inversus (L): normal duruma karşıt, normal pozisyonundan
değişmiş
inverted: dönmüş, inversiyonlu
involvement: tutulum
irreversible: geri dönüşü bulunmayan, irreverzibl
ischemia: iskemi, dokunun yeterince kan alamaması durumu
ischemic: iskemik, yeterince kanlanamamış
ischemic heart disease, IHD: iskemik kalp hastalığı, İKH
ischemic preconditioning: iskemik önkoşullanma; bir iskemi
nöbetini izleyen dönemde miyokardın yeniden gelişecek bir
iskemi için kendini hazırlaması
isochoric: bkz isovolumetric
isomeric atrial appendage: izomerik atriyal appendiks
isomerism: izomerizm
isometric: bkz isovolumetric
isovolumetric: (km) aynı hacim ölçüleriyle, izovolümetrik
isovolumetric contraction: izovolümetrik kasılma
(kontraksiyon), ventrikülde sistolün başlangıcında
atriyoventriküler kapakların kapanması ile semilüner (aort ve
pulmoner) kapakların açılması arasında geçen ve sağ ventrikül
için 0.04-0.06, sol ventrikül için 0.08-0.12 san dolayındaki süre
isovolumetric relaxation: izovolümetrik gevşeme
(relaksasyon), ventrikülde sistolün sonunda semilüner (aort
veya pulmoner) kapakların kapanmasıyla atriyoventriküler
kapakların açılması arasında geçen ve sağ ventrikül için 0.04-
0.06, sol ventrikül için 0.08-0.12 san dolayındaki süre
isovolumic: bkz isovolumetric
IV, intravenous: intravenöz, IV

J

Janeway lesions, Janeway spots: Janeway lezyonları; infektif endokarditte el ayakları ve tabanlarda görülebilen, 1-4 mm çapında, ağrısız, septik embolizasyona bağlı kanamalar

jaundice: sarılık

Jensen's classification: Jensen sınıflaması, organizmaların beslenme özelliklerine dayalı bir bakteri sınıflaması

joint: eklem, mafsal, artikülasyon

jugular: juguler

junction: kavşak; **junctional:** kavşağa ilişkin, kavşaktan

junction: (ekg) kavşak; **atrioventricular j.:** atriyoventriküler kavşak; **sinoatrial j.:** sinoatriyal kavşak

junctional: (ekg) atriyoventriküler kavşaktan kaynaklanan, kavşak -

junctional rhythm: (ekg) (atriyoventriküler) kavşak ritmi

junctional tachycardia: (ekg) (atriyoventriküler) kavşak taşikardisi

juvenile: erginlik dönemine ilişkin, genç, olgunlaşmamış

juxta- (L): önek, yakınında, yanında

juxta-articular: eklem yanında

juxtaglomerular: jukstaglomerüller

juxtaposition: karşılıklı gelme, jukstapozisyon

juxtaposition of atrial appendage: atriyum apendiksinin jukstapozisyonu

K

kalium: kalyum, potasyum

kardia (Y): kalp

karotis (Y): karotis

kinesis (Y): hareket, kinezis; **akinesia:** (km) akinezi, ventrikül duvarında kalp kasının kasılabilirliğini kaybetmiş olması hali, akinezi; **dyskinesia:** sistol sırasında normal ventrikül duvarı kasılırken bir kesimin tersine, dışa doğru hareket etmesi hali, diskinezi; **eukinesia:** normal hareketlilik hali, ökinezi;

hyperkinesia: anormal derecede artmış hareket, hiperkinezi;

hypokinesia: sistol sırasında normal ventrikül duvarı kasılırken bir kesimin daha az kasılabiliyor olması hali, hipokinezi

kinetics: kinetik, kinetik bilimi

L

LA, left atrium: sol atriyum

label: etiket, işaret; **technetium-labeled, thallium-labeled:** (nk) teknesyum işaretli, talyum işaretli

laboratory, [laboratoire (F)]: laboratuvar

lactic dehydrogenase, LDH: laktik dehidrogenaz, LDH

LAD, left anterior descending (artery): sol ön inen (arter)

LAD, left axis deviation: sol eksen sapması

laminar flow: (eko) laminar akım

laser: lazer

late: geç; **L, systolic:** geç sistolik

late afterdepolarization: bkz **delayed afterdepolarization**

late diastolic murmur: bkz **presystolic murmur**

late systolic murmur: geç sistolik üfürüm; sistol ortalarında başlayıp genel olarak şiddeti artarak ikinci sesle sonlanan üfürüm

LBBB, left bundle branch block: sol dal bloku

LDH, lactic dehydrogenase: laktik dehidrogenaz

LDL apheresis: LDL aferezi

LDL, low density lipoprotein: düşük yoğunluklu lipoprotein, veya azyoğun lipoprotein, LDL

LDL-cholesterol, LDL-C: LDL-kolesterol, LDL-K

lead, dérivation (F): (eko) derivasyon

lead I, D_I: (ekg) birinci derivasyon, D_I; sağ kol ile sol kol arasındaki potansiyel farkını kaydeden derivasyon

lead II, D_{II}: (ekg) ikinci derivasyon, D_{II}; sağ kol ile sol bacak arasındaki potansiyel farkını kaydeden derivasyon

lead III, D_{III}: (ekg) üçüncü derivasyon, D_{III}; sol kol ile sol bacak arasındaki potansiyel farkını kaydeden derivasyon

leading edge: (eko) ön kenar

leaflet: yapracık, yaprakçık

leak: kaçak

left anterior descending (artery), LAD: sol ön inen (arter)

left anterior fascicular block: sol ön dalcık bloku, sol ön fasikül bloku

left atrium, LA: sol kulakçık, sol atriyum

left axis deviation, LAD: sol eksen sapması

left bundle branch: sol dal
left bundle branch block, LBBB: sol dal bloku
left coronary artery, LCD: sol koroner arter
left internal mammary artery, LIMA: sol iç meme arteri, sol internal mamaryal arter, LIMA
left main coronary artery: sol ana koroner arter
left main pulmonary artery: sol ana pulmoner arter
left posterior fascicular block: sol arka dalcık bloku, sol arka fasikül bloku
left ventricle, LV: sol karıncık, sol ventrikül
left ventricular activity: sol ventrikül aktivitesi; normal tepe vurumunun, bir parmak ucunun kaplayacağı kadar yerde görülüp palpe edilebilmesi hali
left ventricular hypertrophy, LVH: sol ventrikül hipertrofisi
leg ulcer, [ulcus cruris (L)]: bacak yarası, bacak ülseri, ulkus kruris
lifestyle: yaşam biçimi
lifestyle modification: yaşam biçimi değiştirimi
ligation: bağlama
LIMA, left internal mammary artery: sol iç meme arteri, sol internal mamaryal arter, LIMA
linear echoes: (eko) lineer yankılar
linear scan: (nk) lineer tarama
linkage analysis: (g) bağıntı çözümlemesi, bağıntı analizi; bir kromozomdaki genlerin pozisyonunu lokalize etmeye yönelik analiz yöntemi
linkage disequilibrium: (g) yakın bağıntılı lokuslardaki spesifik alellerin, şansla beklendiğinden daha sık biçimde kombine olarak gözlemlendiği durum
lipid [lipos (Y): yağ]: yağ, lipid
lipid peroxidation: lipid peroksidasyonu
lipoid: yağ, yağsı, lipoid, lipid
lipoprotein(a): lipoprotein(a), lipoprotein küçük a
liposome: lipozom
load: (km) yük; **afterload:** (km) ardyük; sistolün başlamasıyla birlikte ventrikül duvarındaki kas liflerinin karşı karşıya kaldığı basınç, güç veya stres; sistol sonu basınç; ardyüğü belirleyen önemli faktör ventrikülün önündeki kan basıncıdır. Ardyük, ventrikül ejeksiyon hacminin belli başlı belirleyicisidir;
overload: aşırı yüklenme; **preload:** önyük; ventrikülün diyastol sonundaki duvar basıncı veya stresi; diyastol sonu

ventrikül hacmi; sarkomerlerin istirahat halindeki uzunluğu.
Total kan hacmi ve venöz dönlüş hacmi, önyükün başlıca belirleyicileridir; **diastolic overloading**: diyastolik yüklenme; **systolic overloading**: sistolik yüklenme;
lone atrial fibrillation: tek başına atriyal fibrilasyon, sebep olabilecek bir patolojinin bulunmadığı hastadaki atriyal fibrilasyon
long QT syndrome: uzun QT sendromu
long-axis plane: uzun eksen düzlemi
long-axis view: uzun eksen görünümü
longitudinal: uzunlamasına, longitudinal
loop: ilmik, halka, *loop* , “loop”
low density: düşük yoğunluklu, azyoğun
low density lipoprotein, LDL: düşük yoğunluklu lipoprotein veya azyoğun lipoprotein, LDL
LV, left ventricle: sol ventrikül
LVH, left ventricular hypertrophy: sol ventrikül hipertrofisi

M

macrophage, [phagein (Y): yemek]: makrofaj; büyük mononükleer fagosit, histiyosit
magnetic resonance imaging, MRI: manyetik rezonans görüntülemesi
malalignment: ters bağlantı; uygun olmayan düzenleme
malignant: kötü huylu, habis, malign
malignant hypertension: habis hipertansiyon, malign hipertansiyon; hipertansiyona bağlı olarak gelişmiş şu üçlüden en az ikisinin bulunduğu klinik tablo: 120 mmHg nın üzerinde seyreden bir diyastolik kan basıncı, proteinüri, hipertansif retinopatiye bağlı papilla ödemi
malposition: malpozisyon
mammarial: mamaryal
marker: işaret, işaretleyici, markör
mass: kitle
massive: kitlesel, massif
mature: olgun
maximal diastolic potential: (ef) maksimal diyastolik potansiyel
mean: ortalama

mean diastolic gradient: (km) ortalama diyastolik gradiyent; dolaşım sisteminin birbirine komşu iki kompartmanı arasında ortalama diyastolik basınç farkı; örnek olarak mitral darlığında ortalama sol atriyum basıncı ile sol ventrikül diyastol sonu basıncı arasındaki fark

mean gradient: ortalama gradiyent, bkz **gradient**

mechanism of action: etki yolu, etki mekanizması

mediate: dolaylı olarak ilgili olan, doğrudan doğruya olmayan, dolayısıyla; ikisi arası; vasıta olmak, araya girmek; ara bulmak;

cell-mediated: hücre aracılığıyla

membrane: zar, membran

membrane potential: (ef) membran potansiyeli, transmembran potansiyeli

meno- [**men** (Y): ay]: nek, ay hali ile ilgili

menolipsis, [leipsis (Y): yetersizlik]: kadında menstruasyonun kesilmesi, menopoz

menopause: kadında, genellikle 46-50 yaşlar arasında, menstruasyonun kesilmesi, menopoz; **postmenopause:** menopoz sonrası, postmenopoz

menostasis: kadında menstruasyonun kesilmesi, menopoz

menses, [mensis (L): ay'ın oğulu]: ay hali, aybaşı, menses; kadınların genital traktsten aylık kanaması; bkz **menstruation**

menstrual: ay hali ile ilgili, menstruel

menstruation: ay hali kanaması; kadında, üretken ağ boyunca ve gebelik dönemleri dışında, yaklaşık her dört haftada bir, birkaç gün süren periyodik, fizyolojik uterus kanaması

mental: zihn; **mental confusion:** zihn bulanıklık, zihni konfüzyon; **mental status:** zihin durumu, zihn durum

mentum (L): Çene

mercurial: cıvalı, merkriyel

mercurial diuretic: cıvalı diüretik

mercury: cıva

mesenteric: mezanterik; **m. artery:** mezanter arteri

mesothelium (L): mezotel, mezotelyum

messenger ribonucleic acid (mRNA): haberci RNA, mRNA

metarteriol: metarteriyol, prekapiller damar, arteriyollerle kapiller damarlar arasındaki kesim

MI: bkz myocardial infarction

MIBI, SestaMIBI: bkz Tc ^{99m} hexakis 2-methoxy-2-isobutyl isonitrile

micro-, micr-, [mikro (Y): küçük]: mikro-, küçük; herhangi bir ölçü biriminin milyonda birini anlatmak üzere birim sözcüğünün başına gelen önek

microalbuminuria: mikroalbüminüri

microanalysis: mikroanaliz; çok küçük miktarlarda materyel ile yapılan tahlil

microangiopathy: mikroanjyopati; kapiller damar hastalığı

microbicide: mikrobisid; mikrop öldürücü ajan

microcardia: mikrokardi; kalbin anormal derecede küçük olması hali

microcephaly: mikrosefali; baş ve beynin anormal derecede küçük olması hali

microchiria, [cheir (Y): el]: mikroşiri, ellerin anormal derecede küçük olması hali

microcoria, [kore (Y): gözbebeği]: mikrokori, küçük pupilla

microcurie: mikroküri, bir küri'nin milyonda biri

microcyte: mikrosit; çapı 5 mikron veya daha küçük eritrosit

microdactylia: mikrodaktili; el ve ayak parmaklarının anormal derecede küçük olması hali

microdose: mikrodoz; ileri derecede küçük doz

microembolisation, microembolization: mikroembolizasyon

microembolism: mikroembolizm, mikroembolizasyon

micro-encephaly: mikroansefali; beynin anormal derecede küçük olması hali

micro-erythrocyte: küçük eritrosit, mikrosit

micromelia: mikromeli; ekstremitelerin anormal derecede küçük olması hali

microorganism: mikroorganizma; bakteriler, spriller, riketsiyalar, viruslar, mantarlar ve mikroparazitler gibi ancak mikroskopla görülebilecek canlı organizmalar

microphage, [phagein (Y): yemek]: mikrofaj; küçük fagosit, özellikle akut bakteriyel infeksiyonlar sırasında bakterileri fagosite eden hareketli, küçük, nötrofil lökositler

microplasia, [plassein (Y) oluşmak]: cücelik

microplethysmography: mikropletismografi; bir vücut kesimi içindeki küçük kan akımı değişikliklerinden kaynaklanan hacim farklılaşmalarının kaydedilmesi yöntemi

microsecond: mikrosaniye; saniyenin milyonda biri

microsphygma, microsphygmy, [sphigmos (Y): nabız]:
mikrosfigmi; nabzın güçlkle ele gelecek kadar küçük olması
hali

microsurgery: mikrocerrahi; özel mikroskoplar kullanılarak
yapılan cerrahi girişimler

microwave: mikrodalga; çok yüksek frekanslı ve dalga
uzunluğu bir milimetreden bir metreye kadar değişebilen
elektromagnetik dalga

micturition: miksiyon

micturition syncope: postmiksiyon senkopu

midcardiac area: midkardiyak (mezokardiyak) bölge; kalp
dinleme bölgelerinden biri; sol üçüncü ve dördüncü aralıkların,
sternum kenarı ile midklaviküler çizgi arasında kalan bölümü

mid-diastolic: middiyastolik

mid-diastolic murmur: middiyastolik üfürüm; ikinci sestten
kısa bir zaman sonra başlayan (mitral veya triküspid kapakların
açılmasını, yahut da üçüncü kalp sesini izleyen) genellikle
alçak frekanslı üfürüm

mid-diastolic rumble: bkz mid-diastolic murmur

middle intraatrial bundle: (ekg) orta intraatriyal demet;
Wenckebach demeti; interatriyal septumdan inerek
atriyoventriküler düğümde sonlanan ileti yolu

midget: cüce; vücut yapısı kusursuz, fakat küçük olan kimse

midsternum: sternum ortası, mezosternum, midsternum

mid-systolic: midsistolik

mid-systolic ejection murmur: midsistolik ejeksiyon üfürümü;
kanın dar bir delikten kuvvetle atılması sırasında husule gelen
ve sistolün orta döneminde işitilen üfürümler; valvül dar
olmadığı halde, geçen kan miktarı artınca da (relatif darlık) bu
tür bir üfürüm işitilebilir. Üfürümün şiddeti önce artar, sonra
azalır.

midwife: ebe

migraine (F), [hemikrania (Y): başın yarısını tutan]: yarım
baş ağrısı, migren

migraine: migren, yarım baş ağrısı

migration: göç, yerdeğiştirim; kan hücrelerinin damar duvarı
içine göçü

milli-: mili-; herhangi bir ölçü biriminin binde birini anlatmak
üzere birim sözcüğünün başına gelen önek

millisecond: milisaniye; saniyenin binde biri

millivolt: milivolt, volt'un binde biri
mirror system: ayna düzeni
mitochondrium: mitokondriyum
mitogenic factors: mitojen etkenler, özellikle düz kas hücrelerini çoğaltıcı endotelin gibi faktörler
mitral: mitral
mitral annulus, m. anulus: mitral halkası, mitral annulus
mitral atresia: mitral atrezisi
mitral E-point septal separation: (eko) mitral E-noktası septal ayrımı
mitral incompetence: mitral yetersizliği
mitral insufficiency: mitral yetersizliği
mitral prosthesis: mitral protezi, yapay mitral kapağı
mitral regurgitation, MR: mitral regürjitasyonu, mitral kaçağı veya yetersizliği
mitral stenosis, MS: mitral darlığı, mitral stenozu
mitral valve prolapse: mitral kapağı prolapsusu, mitral kapak prolapsı
mitral valve replacement: mitral kapağı değiştirilmesi, mitral kapağı replasmanı, mitral kapak replasmanı
mitral valvotomy: mitral valvotomi
mitral valvulotomy: mitral valvülotomi
mitralisation: (r) mitralizasyon; telekardiyogramda kalp sol kenarının mitral darlığındakine benzer şekilde düzleşmiş olması hali
M-Mode: M-mod
M-Mode echocardiography: (eko) M-mod ekokardiyografi; B-mod ekokardiyografinin hareketlenmiş (motion: M) hali
model: örnek, model
moderator: moderatör, ikiden fazla konuşucunun katıldığı bilimsel toplantıda konuşmaların düzenli bir şekilde gidişini sağlayan toplantı yöneticisi
modification: değiştirim, modifikasyon
modified LDL: modifiye LDL
modulated parasystole: değişmiş parasistoli, dominan sinus ritminin, giriş blokuna rağmen ektopik vurular arasındaki sabit aralığı değiştirebildiği parasistoli türü; bkz **parasystole**
monitoring: monitorlama, monitorizasyon
morbidity, [morbidity (L): hasta]: morbidite, 1. Hasta bulunma hali, 2. Belirli bir toplum kesiminde bir hastalığın sıklık oranı
morphine: morfin

mortality: mortalite, ölüm oranı; belirli bir toplum kesiminde belirli bir zaman diliminde ölümlerin bütün popülasyona oranı

mortality rate: mortalite oranı, belirli bir hastalıktan ölenlerin tüm hastalığa yakalanmış olanlara oranı

MR: bkz **mitral regurgitation**

MRI, magnetic resonance imaging: manyetik rezonans görüntülemesi

mRNA, messenger ribonucleic acid: haberci RNA, mRNA

MS, mitral stenosis: mitral darlığı

mucopolysaccharides: mukopolisakkaridler

mucopolysaccharidosis: mukopolisakkaridoz; lizozomların, proteoglikan ve glikozaminoglikan'ı katabolize edebilme yeteneğinde genetik defektler bulunmasına bağlı olarak kardiyovasküler sistemin de tutulduğu metabolizma hastalığı

MUGA: bkz **multigated acquisition**

multi-, multus (L): önek; çok -

multi-crystal camera: (nk) çok kristalli kamera

multifocal: çokodaklı, mültifokal

multi-gated acquisition, MUGA: (nk) radyonüklid anjiyografi kayıt yöntemlerinden biri; elektrokardiyogramın R dalgası ile tetiklenen kayıt, bkz **equilibrium-gated method**

multigravida, (Gravida II, III, IV...): ikinci veya daha fazla defa gebe olan kadın, mültigravid, Gravida II, III, IV...

multipara (Para II, III, IV...) [parere (L): doğurmak]: yaşayabilir iki veya daha fazla doğum yapmış olan kadın, mültipar; (Para II, III, IV...)

multiple, multiplex (L): mültipl; aynı zamanda vücudün birçok yerinde birden ortaya çıkan (mültipl miyelom gibi..)

multivariate: çok değişkenli, mültivariye

multivariate analysis: çok değişkenli çözümleme, mültivariye analiz

mural: duvara ilişkin, duvarla ilgili, müral

mural thrombus: müral trombüs, genellikle kalp boşluklarından biri içinde duvara yapışık bir haldeki trombüs

murmur, [souffle, bruit (F)]: üfürüm; kalpte veya dolaşım sisteminin başka bir yerinde işitilen, tek bir ses olmaktan çıkıp süreklilik kazanmış ses; **Austin-Flint m.:** Austin-Flint üfürümü; aort yetersizliği bulunan hastalarda tepede işitilen, yetersizlik sebebiyle diyastolde aorttan ventriküle dönen kanın mitral kapağının aortla komşu olan ön yapracığını yukarı doğru iterek relatif bir mitral darlığı husule getirmesinden

kaynaklanan ve mitral darlığının presistolik üfürümüne benzeyen bir üfürüm; **Carey-Coombs m.:** Carey-Coombs üfürümü; romatizmal valvülit'in aktif döneminde kalp tepesinde hafif, alçak frekanslı, üçüncü sesin yerine rastlayan bir zamanda başlayan, kısa middiyastolik üfürüm; **diastolic m.:** diyastolik üfürüm, ikinci ve onu izleyen birinci ses arasında işitilen üfürüm; **Durozier's murmur:** Durozier üfürümü, aort yetersizliğinde femoral arter veya başka büyük arterler üzerinde işitilebilen diyastolik veya sistolo-diyastolik (çift) üfürüm; **early systolic m.:** erken sistolik üfürüm; hemen birinci sesle başlayıp sistolün ortasına doğru şiddeti azalarak sonlanan üfürüm; **ejection m.:** ejeksiyon üfürümü; sistolün orta döneminde işitilen, şiddeti önce artıp sonra azalan üfürümler; **functional m.:** fonksiyonel üfürüm, kalpte ve büyük damarlarda anatomik bir lezyon olmadığı halde anemi gibi, hipertiroidi gibi dolaşım hızını arttıran durumlarda işitilebilen üfürümler; **Graham Steell m.:** Graham Steell üfürümü; pulmoner hipertansiyona bağlı pulmoner yetersizlik geliştiğinde ortaya çıkan erken diyastolik üfürüm; **high flow m.:** yüksek akım afürümü; mitral ve triküspid kapaklarda darlık bulunmadığı halde, geçen kan miktarının arttığı hallerde işitilebilen middiyastolik üfürüm; **holodiastolic m.:** holodiyastolik üfürüm, pandiyastolik üfürüm; bütün diyastolü dolduran üfürüm; **holosystolic m.:** holosistolik üfürüm, pansistolik üfürüm; birinci sesle başlayıp ikinci sesle sonlanan, bütün sistolü dolduran üfürüm; **innocent m.:** mâsum üfürüm, hiçbir sebep bulunmaksızın sağlam kimselerde de duyulabilen üfürüm; **late systolic m.:** geç sistolik üfürüm; sistol ortalarında başlayıp genel olarak şiddeti artarak ikinci sesle sonlanan üfürüm; **middiastolic m.:** middiyastolik üfürüm; ikinci sestten kısa bir zaman sonra başlayan (mitral veya triküspid kapakların açılmasını, yahut da üçüncü kalp sesini izleyen) genellikle alçak frekanslı üfürümler; **midsystolic ejection m.:** midsistolik ejeksiyon üfürümü; kanın dar bir delikten kuvvetle atılması sırasında husule gelen ve sistolün orta döneminde işitilen üfürümler; valvül dar olmadığı halde, geçen kan miktarı artınca da (relatif darlık) bu tür bir üfürüm işitilebilir. Üfürümün şiddeti önce artar, sonra azalır; **organic m.:** organik üfürüm, kalpteki organik bir lezyona bağlı olarak gelişmiş üfürümler; **pandiastolic m.:** pandiyastolik üfürüm, holodiyastolik üfürüm; bütün diyastolü dolduran üfürüm;

pansystolic m.: pansistolik üfürüm, holosistolik üfürüm; birinci sesle başlayıp ikinci sesle sonlanan, bütün sistolü dolduran üfürüm; **presystolic m.:** geç diyastolik üfürüm, presistolik üfürüm; **protodiastolic m.:** erken diyastolik üfürüm, protodiyastolik üfürüm; ikinci sesle başlayıp diyastol ortasından önce şiddeti azalarak sonlanan, yüksek frekanslı üfürüm; **systolic m.:** sistolik üfürüm, birinci ve ikinci ses arasında işitilen üfürüm; **systolodiastolic m.:** sistolodiyastolik üfürüm, hem sistol hem de diyastolde işitilebilen üfürüm

muscle cell: kas hücresi

muscular: kassal, adalî, müsküler

musculature: kas sistemi, müskülatür

Musset's (de Musset's) sign: Musset belirtisi; ileri derecede aort yetersizliğinde nabız basıncının artmış olmasına bağlı olarak her sistolde başın yukarı doğru hareketi

mutagen: (g) mutajen; mutasyona yol açabilen kimyasal veya fiziksel etken

mutagenesis: (g) genetik mutasyona yol açma olayı

mutagenic: (g) mutajenik, genetik mutasyona yol açan

mutagenicity: (g) genetik mutasyona yol açabilme özelliği

mutation [mutare (L): değişmek]: (g) mutasyon; anne-babanın sahip olduğu ve kalıtımla geçen bir özelliğin çocukta ortaya çıkmamasına yol açan sürekli genetik değişim

mycotic aneurysm: mikotik anevrizma; infektif endokarditte de gelişebilen, beyin içinde küçük damarların kanamaya ve inmeye yol açabilen anevrizması

myeloid: miyeloid

myocardial: kalbin kas dokusu ile ilgili

myocardial contusion: miyokard berelenmesi

myocardial function: miyokard fonksiyonu

myocardial infarction, MI: miyokard infarktüsü, MI

myocardial perfusion agent: (nk) miyokard perfüzyon ajanı

myocardial perfusion imaging: (nk) miyokard perfüzyon görüntülemesi

myocardial scintigraphy: (nk) miyokard sintigrafisi

myocardial stiffness: (km) miyokard sertliği, stres-"strain" ilişkisi incelenirken herbir kas biriminin sertlik özelliğindeki değişikliklere bağlı etkilerle sadece kas kitlesindeki artışa bağlı olanları ayırmakta kullanılan bir terim, bkz stress ve strain

myocardium: kalp kası, miyokard

myocyte: miyosit, miyokard hücresi veya fibrili (ventrikül miyositlerinin uzunlukları 100-120 mikron ve çapları 15-25 mikron, ileti sistemi miyositleri daha büyük, atriyal miyositler daha küçük boyutlarda); **atrial m.:** atriyal miyokard hücreleri veya fibrilleri; **ventricular m.:** ventrikül miyokard hücreleri veya fibrilleri
myofibril: kas lifi, miyofibril, aralarında birbirine bitişik iki Z çizgisinin bulunduğu, uzunlamasına sıralanmış sarkomerlerden oluşan ve miyositleri oluşturan fibriller, bkz **sarcomere**
myofibroma: miyofibrom, miyofibroma
myofibrosis: miyofibroz, miyofibrozis
myofibrositis: miyofibrozit
myosin: miyozin, kas dokusu içinde en yüksek oranda bulunan ve aktin ile etkileşerek kas kasılma ve gevşemesini sağlayan globin yapısında protein parçacıkları, bkz **actin** ve **actomyosin**
myotonia: kasların kasılmış hali, miyotoni
myxedema: miksödem
myxoma: miksoma

N

sodium: sodyum, natriyum
natriuresis: natriürezis
natriuretic: natriüretik
natural history: doğal gidiş
nausea: bulantı
near field: (eko) yakın alan
near field clutter: (eko) yakın alan gürültüsü
near-syncope: baygınlık, presenkop
necrosis: nekroz, doku ölümü
neoplasia, [plassein (Y): biçimleniş]: neoplazi, ur gelişmesi
neoplasm, [plasma (Y): oluşum]: neoplazma, ur; anormal, yeni bir büyüme
neoplastic: neoplastik, ursu, ur tabiatinde
neoplastigenic: neoplastijen, ur gelişimine yol açan
neural conduction: sinir iletilişi
neural: nöral, nevral
neurasthenia: ileri derecede yorgunluk, güçsüzlük, uykusuzluk, iştahsızlık, bellek zayıflaması, depresyon gibi semptomlar gösteren sinir sistemi hastalığı, nevrasteni

neurocardiogenic syncope: nörokardiyojen senkop
neurofibroma: nörofibrom, nörofibroma
neurohormonal activation: nörohormonal aktivasyon
neuropathy: nöropati
neurosis: nöroz, nevroz
newborn: yenidoğan
nitrate: nitrat
nitric oxide , NO: nitrik oksid, NO
nitric oxide synthase: nitrik oksid sintaz; L-arginin'den nitrik oksid oluşturan enzim: üç izoformu (izoform I, izoform II, ve izoform III) var; **constitutive nitric oxide synthase:** L-arginin'den nitrik oksid oluşturan iki enzimden biri; kalsiyum-bağımlı, kalmodulin varlığında aktif bir enzim; **inducible nitric oxide synthase:** L-arginin'den nitrik oksid oluşturan iki enzimden biri; inflamatuvar uyaranlarla indüklenebilen bir enzim
nitric oxide synthase isoform I: nitrik oksid sintaz izoform I; beyin dokusunda bulunan, kalsiyum-bağımlı, kalmodulin varlığında aktif, L-arginin'den nitrik oksid oluşturan bir enzim
nitric oxide synthase isoform II: nitrik oksid sintaz izoform II; inflamatuvar uyaranlarla indüklenebilen ve L-arginin'den nitrik oksid oluşturan bir enzim
nitric oxide synthase isoform III: nitrik oksid sintaz izoform III; vasküler endotel hücrelerinde bulunan, aktivitesinin % 95 ini hücre membranında gösteren, kalsiyum-bağımlı, kalmodulin varlığında aktif bir enzim
nitroglycerine: nitrogliserin
nitroprusside: nitroprussid
nitrous oxide: nitroz oksid
NO: nitrik oksid, NO
nocturia: noktüri, gece idrara kalkma
nocturnal: geceye ilişkin, gece oluşan, noktümal
nocturnal angina: geceleri gelen angina, noktümal anjin
nocturnal dyspnea: gece dispnesi, noktümal dispne
node, [nodus (L)]: düğüm; **atrioventricular n.:** atriyoventriküler düğüm. Aschoff-Tawara düğümü; **Heberden n.:** interfalanjeal eklemlerin distalinde kemik sertliğinde nodüller; **sinus n.:** sinus düğümü, sinoatriyal veya sino-oriküler düğüm, Keith-Flack düğümü
nodule, [nodulus (L)]: düğüm, nodül; **Osler n.:** subakut infeksiyöz endokarditte parmak uçları içlerinde görülen küçük,

ağrılı nodüller; **rheumatic n.**: akut ateşli romatizmada görülen, küçük yuvarlak veya oval, Aschoff nodüllerinden zengin derialtı nodülleri, bkz **Aschoff nodules**

nomenclature: nomenklatür; 1. Bilim veya sanat alanında kullanılan isimlerin oluşturduğu bir sistem; 2. Taksonomik bir sınıflamada yer alan organizma türlerine ve gruplarına ad verme işlemi

non-imaging probes: (nk) görüntü vermeyen probalar; vücut üzerinde taşınan, kan havuzu radyoaktivitesindeki dinamik değişiklikleri saptayarak görüntü kaydetmeksizin ventrikül fonksiyonlarının değerlendirilmesinde kullanılan cihazlar.

non-invasive: kansız, invazif olmayan

non-paroxysmal: nöbet biçiminde olmayarak

non-Q wave infarction: Q süz (veya Q-dalgasız) infarktüs

norepinephrine: norepinefrin, noradrenalin

nuclear: nükleer

nuclear cardiology: nükleer kardiyoloji, (nk)

nuclear scanning: (nk) nükleer tarama, nükleer sintigrafi

nucleus: çekirdek, nüve, nükleus

nutrition: beslenme

O

obesity index: obezite indeksi; vücut ağırlığının vücut hacmine bölünmesinden elde edilen oran

obesity: şişmanlık, obezite

obstruction: darlık, tıkanıklık, obstrüksiyon

obstructive: tıkaçıcı, obstrüktif

occluded: tıkalı²²

occlusion: tıka(n)ma, oklüzyon

occlusive thrombus: tıkaçıcı pıhtı veya trombüs

odds ratio: olasılık oranı

oncotic: onkotik

oncotic pressure: onkotik basınç

opening snap, OS: açılma sesi, açılış sesi; kalp siklusunda atriyoventriküler kapakların açılmasından doğan ve normal koşullarda işitilemeyen titreşimlerin valvül yapısını bozan

²² Occluded karşılığı kullanıldığı görülen “okluze” veya “oklüze” sözü yanlış bir türetmedir ve kullanılmamalıdır.

mitral stenozu, triküspid stenozu gibi bir hastalık halinde sebep olduğu ses

operation: ameliyat, operasyon

ophthalmoplegia: oftalmopleji

optic fundus: göz dibi

oral: ağızdan

organic murmur: organik üfürüm, kalpteki organik bir lezyona bağlı olarak gelişmiş üfürümler

ortho-, [orthos (Y): düz]: önek, düz, doğru

orthodromic: (ef) normal yönde (ileti)

orthopnea: ortopne

orthostasis: ortostaz

orthostatic hypotension: ortostatik hipotansiyon

orthostatic: ortostatik

OS: bkz opening snap

outflow (tract) obstruction: çıkış kanalı darlığı, çıkış kanalı obstrüksiyonu

outflow: çıkış

outflow tract: çıkış kanalı

output, débit (F): debi

overload: yüklenme, bkz load

overriding: ata biner gibi

overriding aorta: ata biner gibi aort, interventriküler septum üzerine hem sağ, hem sol ventrikülden kan alacak biçimde yerleşmiş aort

oxidant stress: oksidan stres

oxidation-reduction: oksidasyon-redüksiyon, redoks

oxidation-reduction potentials: oksidasyon-redüksiyon potansiyelleri veya redoks potansiyelleri

P

P₂: P₂ , ikinci kalp sesinin pulmoner kapakların kapanmasından kaynaklanan ikinci komponenti için kısaltma

P-A interval: (ef) P-A aralığı, intrakardiyak His elektrogramı kaydı sırasında yüzey EKG sindeki P dalgasının başlangıcı ile His elektrogramındaki atriyal defleksiyon A dalgasının başlangıcı arasındaki süre; intraatriyal ileti zamanını temsil eder ve fizyolojik koşullarda 10-45 milisaniye kadardır.

PA: pulmoner arter

pacemaker cells: uyarı yapan hücreler
pacemaker of the heart: kalbin uyarı yapıcısı: sinus düğümü
pacemaker, [stimulateur (F)]: uyarı yapan; pil, kalp pili,
pacemaker veya “pacemaker”, stimülatör
pacemaking: uyarı yapma
pacing, [stimulation artificielle, (F)]: kalp ritminin dışarıdan
uygun elektrik akımı verilerek sağlanması durumu, *pacing*
veya “pacing”
paired series: eşlendirilmiş dizi
palpitation: çarpıntı, palpitasyon
pan-, [pan (Y): tüm]: önek, bkz **pancarditis**
panacea: panasea, bütün hastalıklara iyi gelen ilâç, “her derde
deva” tedavi
panarteritis: panarterit; arter duvarının tamamını tutan iltihaplı
hastalık
panarteritis nodosa: panarteritis (periarteritis) nodoza
panarthrit: panartrit, bütün eklemlerin veya bir eklemi
oluşturan bütün yapıların iltihaplı hastalığı
panasthenia: gücünü tümüyle yitmiş hissetmek, panasteni, bkz
neurasthenia
pancarditis: pankardit, kalbin tümünü (perikardı, miyokardı, ve
endokardı) tutan iltihaplı hastalığı
panchrest: bkz **panacea**
panchromatic: bütün boyalarla boyanabilen, pankromatik
pandistolic murmur: pandiyastolik üfürüm, holodiyastolik
üfürüm; bütün diyastolü dolduran üfürüm
panel: panel, ikiden fazla konuşucunun bir konuyu çeşitli
yönlerden inceleyerek gözden geçirdikleri, karşılıklı
düşüncelerini açıkladıkları bilimsel toplantı türü; bu tür
bilimsel toplantının konuşucularının oluşturduğu takım
panel discussion: tartışmalı panel
pansystolic: pansistolik, holosistolik
pansystolic murmur: pansistolik üfürüm, holosistolik üfürüm;
birinci sesle başlayıp ikinci sesle sonlanan, bütün sistolü
dolduran üfürüm
papillary: papiller
papillary muscle: papiller kas
papilledema: papilla ödemi
paracentesis: parasentez
paradox: paradoks
paradox pulse: paradoks nabız

paradoxic septal motion: paradoks septal hareket
paralysed: felçli, paralize
paralysis: felç, paralizi
parasternal approach: parasternal yaklaşım
parasystole: (ekg) parasistoli; otomatizm kazanmış ve giriş bloku ile “korunan”, dominan ritmin depolarizasyon dalgasının giremediği bir odaktan kaynaklanan ektopik ritm.
Parasistolinin ektopik vurularını ekstrasistoliden ayıran özellikler şunlardır: 1. Dominan ritmin vurularıyla ektopik (parasistolik) vurular arasında sâbit bir eşleşme aralığının bulunmaması, 2. En kısa ektopik vurular arasının veya katlarının sâbit olması, 3. Dominan ritmin kompleksleri ile ektopik vuruların zaman zaman füzyon yapabilmesi; **atrial p.:** atriyal parasistoli; **modulated p.:** değişmiş parasistoli, dominan sinus ritminin, giriş blokuna rağmen ektopik vurular arasındaki sâbit aralığı değiştirebildiği parasistoli türü; **unmodulated p.:** değişmemiş parasistoli; ektopik vurular arasının veya katlarının sâbit olduğu klasik parasistoli; **ventricular p.:** ventriküler parasistoli
paraumbilical veins: paraumbilikal venler
paroxysm: paroksizm, nöbet
paroxysmal, paroxystique (F): nöbet şeklinde, nöbetler halinde, paroksizmal, paroksistik; **non-paroxysmal:** nöbet biçiminde olmayarak; **p. nocturnal dyspnea:** paroksizmal gece dispnesi
participant: katılımcı
passive: pasif
patency: açıklık
patent: açık
patent ductus arteriosus, PDA: duktus arteriyozus açıklığı
patent foramen ovale: foramen ovale açıklığı
pathogen: hastalık yapıcı, patojen
pattern: örnek, kalıp, patern
PDA: bkz **patent ductus arteriosus**
PDCF, platelet-derived constricting factor: trombosit kökenli damar daraltıcı faktör
PDGF, platelet-derived growth factor: trombosit kökenli büyüme faktörü
peak: tepe, en yüksek nokta

peak systolic gradient: (km) sistolik tepe gradiyenti; aort darlığında sol ventrikül sistolik basıncı tepe noktası ile aort sistolik basıncı tepe noktası arasındaki basınç farkı

peak velocity: (eko) en yüksek akım hızı

pectus excavatum (L): kunduracı göğsü

Pedoff continuous-wave Doppler: (eko) Pedoff sürekli akım Doppler'i

penetrating trauma: delici travma

penetration of ultrasound: (eko) ultrason delimi, nüfuzu

per- (L): 1. önek, tamamen, ileri derecede; 2. önek, kimyada bir elementin en yüksek değeri ile içinde bulunduğu bileşik

per os (L): ağızdan, *per os*

percussion: perküsyon

percutaneous: deri yoluyla, perkütan

percutaneous transluminal coronary angioplasty, PTCA: perkütan transluminal koroner anjiyoplasti, PTKA

perfusion: perfüzyon

peri- (Y): önek, çevresinde

periarteritis nodosa: periarteritis nodoza, bkz panarteritis

pericardial effusion: perikard sıvısı, perikard epanşmanı, perikard efüzyonu

pericardial friction, [frottement péricardique (F)]: perikard frotmanı; perikarditli hastalarda sternumun sol kenarında veya mezokardiyak bölgede duyulan, meşin gıcirtısına benzeyen, plevra frotmanından farklı olarak apne sırasında da devam eden, yüzeyel sürtünme sesi

pericardial knock, [vibrance péricardique protodiastolique (F)]: perikardiyal vuru, perikard vurusu; konstriktif perikarditli hastalarda kalp siklusunda mitral açılma sesi ile üçüncü ses arasına uyan zamanda duyulabilen ses

pericardiectomy: perikardiyektomi

pericardiocentesis: perikardiyosentez

pericardiotomy: perikardiyotomi

pericarditis: perikardit

pericardium: perikard

peripheral: çevresel, periferik

permanent: sürekli, kalıcı, permanan

permanent pacemaker: sürekli kalp pili

permeability: geçirgenlik, permeabilite

PET: bkz positron emission tomography

pharmacokinetics: farmakokinetik

pharmacology: farmakoloji
pharyngitis: farenjit
phase imaging: faz görüntüleme
phenomenon (çoğul phenomena): olay, fenomen
phenotype: fenotip
pheochromocytoma: feokromositom, feokromositoma
phlebography: (r) flebografi
phlegmonous: flegmonöz
phonocardiography: fonokardiyografi
phosphorus: fosfor
phosphorylation: fosforilasyon
phylaxis: korunma
PISA, proximal isovelocity surface area: (eko) proksimal eşhızlı yüzey alanı, akım yaklaşım bölgesi, PISA; belirli bir hızda kan akımının olduğu darlık veya yetersizlik öncesi alanın Doppler eko ile ölçüm metodu
pistol shut: tabanca sesi; şiddetli aort yetersizliğinde stetoskop bastırılmaksızın femoral arter üzerine konulduğunda işitilebilen patlamayı andırır ses
planar: düzlemsel
planar scintigraphy: (nk) düzlem sintigrafisi, planar sintigrafisi; miyokard perfüzyon görüntülerinin tek planda (düzlemde) kaydedildiği yöntem
plane: düzlem
plaque: plak, aterosklerotik plak
plaque erosion: plak aşınması, plak erozyonu
plaque fissuring: plak çatlaması
plaque rupture: plak yırtılması, plak rüptürü
plasmalemma: plazmalemma, miyokard hücrelerinde zarını (sarkolemmayı) oluşturan iki öğeden biri, bazal membranın iç yüzünü kaplayan iki moleküllü fosfolipid tabakası, bkz sarcolemma
plasmapheresis: plazmaferez
plasminogen: plazminojen
platelet: trombosit
platelet-derived constricting factor, PDCF: trombosit kökenli damar daraltıcı faktör
platelet-derived growth factor, PDGF: trombosit kökenli büyüme faktörü

plethysmography: pletismografi; bir vücut kesimi içindeki kan akımı değişikliklerinden kaynaklanan hacim farklılaşmalarının kaydedilmesi yöntemi

pleurisy, [pleurésie (F)]: plörezi, plöritis

pleuritic, [pleurétique (F)]: plevra ile ilişkili, plöretik

-plexy: birden gelişen ağır bir durumu, bir krizi belirten bir sonek, bkz **apoplexy**

plug: tıkaç

polarity: kutupluluk, polarite

polymorphism: (g) iki veya daha fazla alternatif fenotiplerce belirlenen bir popülasyonda herbirinin kaydedilebilir bir hızda birlikte ortaya çıkması

polymorphous: polimorf; **p. ventricular tachycardia:** polimorf ventriküler taşikardi

population-based: popülasyona dayalı

positron emission tomography, PET: (nk) pozitron yayıcılarla tomografi, pozitron yayıcı ajanlar kullanılarak miyokard perfüzyonu görüntülemesinde yararlanılan, miyokard canlılığının tanısında altın standard olarak kabul edilen yöntem, PET

posterior intraatrial bundle: (ekg) arka intraatriyal demet; Thorel demeti; arka demetin atriyoventriküler düğümün alt bölümüne bağlanan veya düğümü atlayarak His demeti ile birleşen fibrilleri

posterior: arka, posterior

posterolateral: arka-yan, posterolateral

postinfarction angina: infarktüs sonrası angina, postinfarktüs anjini; akut miyokard infarktüsünü izleyen ilk 10 gün içinde görülen iskemik göğüs ağrısı

postmenopause: menopoz sonrası, postmenopoz

postmyocardial infarction syndrome (Dressler syndrome): postmiyokard infarktüsü sendromu; akut miyokard infarktüsünden sonraki ilk 2-10 hafta içinde gelişen ve ateş, plöroperikardiyal göğüs ağrısı ile karakterize bir klinik tablo

postnatal: doğum sonrası, doğumdan sonra, postnatal (bebeğe ilişkin olarak)

postpartum veya post partum, [partus (L): doğum]: doğum sonrası, doğumdan sonra, postpartum (anneye ilişkin olarak)

postprandial: yemekten sonra, postprandiyal

postural: vücut durumuna ilişkin, postüral

postural blood pressure: postüral kan basıncı

postural hypotension: postüral hipotansiyon
posture, [postura (L): vücudün tutumu, durumu, pozisyonu,
postür
potassium: potasyum
potent: güçlü, kudretli
potential, [potentia (L): güç]: varolan ve eyleme hazır, fakat
eyleme geçmemiş bulunan (güç); elektrik yükü farklı kesimler
arasındaki elektrik basıncı, potansiyel; **action p.:** aksiyon
potansiyeli; **maximal diastolic p.:** maksimal diyastolik
potansiyel; **membrane p.:** membran potansiyeli;
transmembrane p.: transmembran potansiyel; **threshold p.:**
eşik potansiyeli
power mode: güç düzeni; **power density (intensity):** güç
yoğunluğu veya şiddeti
P-R interval: (ekg) P-R aralığı, P dalgasının başlangıcından
QRS segmentinin başlangıcına kadar olan süre; P dalgasını ve
P-R segmentini içerir ve yaşa, cinsiyete ve kalp hızına göre
değişmekle birlikte fizyolojik koşullarda 140-210 milisaniye
kadardır.
P-R segment: (ekg) P-R segmenti, P dalgasının sonundan QRS
segmentinin başlangıcına kadar olan süre; atriyoventriküler
düğümdeki ileti duraklamasını temsil eder ve fizyolojik
koşullarda 40-60 milisaniye kadardır.
practice guideline: uygulama kılavuzu
praecox: erken, zamanından önce; **dementia praecox:** erken
bunama
prandial, [prandium (L): kahvaltı]: yemek öğünü ile ilişkili,
prandiyal; **postprandial:** yemekten sonra, postprandiyal
pre-, [prae (L): önce]: önek, -den önce
precapillary: prekapiller damar, metarteriyol, arteriyollerle
kapiller damarlar arasındaki kesim
precipitation: bir çözelti içinde bulunan katı parçacıkların dibe
çökmesi olayı
preclinical: bir hastalığın klinik belirtilerinin ortaya
çıkmasından önceki döneme ait
precondition: önkoşul, prekondisyon
preconditioning: önkoşullanma, bkz **ischemic preconditioning**
precordial: prekordiyal, prekordiyum bölgesine ilişkin
precordium: prekordiyum, sol ön hemitoraksta kalbin önüne
düşen bölge
precursor: öncü, prekürsör

prediabetes: prediyabet, şekerli diyabete yol açabilecek düşük glukoz toleransı durumu

prediastole: diyastol öncesi, prediyastol; kalp siklusunda hemen diyastolün başlamasından önceki zaman.

prediastolic: diyastol öncesinde oluşan, prediyastolik

predicrotic: predikrotik, nabız dalgasında dikrot çentiğinden hemen önce oluşan

predictive: öngördürücü; **p. value:** öngördürücü değer

predictive value: öngörü değeri

predictor: öngördürücü, prediktör

predisposition: yatkınlık, predispozisyon; belirli koşulların oluşması durumunda bir hastalığın ortaya çıkmasına yol açan gizli yatkınlık hali

prednisolone: prednizolon

prednisone: prednizon

preeclampsia: pre-eklampsi; gebeliğin ikinci yarısında gelişebilen ve hipertansiyon, ödem ve proteinüri üçlüsünün oluşturduğu klinik tablo

preejection phase: ejeksiyon öncesi dönemi, pre-ejeksiyon fazı; EKG de Q dalgasının başından semilüner kapakların açılmasına kadar geçen süre

pre-ejection time: ejeksiyon öncesi zamanı, pre-ejeksiyon zamanı; bkz **preejection phase**

pregnandiol: pregnandiyol

pregnant: gebe, hâmile

prehypertensin: hipertensinojen

preload: (km) önyük; ventrikülün diyastol sonundaki duvar basıncı veya stresi; diyastol sonu ventrikül hacmi; sarkomerlerin istirahat halindeki uzunluğu. Total kan hacmi ve venöz dönüş hacmi, önyükün başlıca belirleyicileridir.

prealignant: malign gelişme öncesi

premature: olgunlaşmamış, erken

premature beat: erken vuru, ekstrasistol

prenatal: doğum öncesi, doğumdan önce, prenatal (bebeğe ilişkin olarak)

preoperative: ameliyat öncesi, operasyon öncesi, preoperatif

prepartal: doğum öncesine ait, doğumdan önceki, prepartal (anneye ilişkin olarak)

prepartum, [partus (L): doğum]: doğum öncesi, doğumdan önce, prepartum (anneye ilişkin olarak)

prescribe: uygulanmak üzere bir ilâç yazmak

prescription: reçete, bir ilâcın hazırlanıp uygulanması amacıyla yazılan talimat; bir reçete, **Rx (recipe: al)** işaretiyle belirtilen bir başlangıçtan (**superscription**), etkili maddenin adını ve miktarını belirten bir bölümden (**inscription**), eczanede yapılacaksa ilâcın hazırlanma biçimi ile ilgili talimattan (**subscription**), ve nihayet hastanın ilâcı ne kadar, ne zaman ve nasıl alacağı gibi hususları içeren ve **S (signature)** işaretiyle belirtilen bir son bölümden oluşur.

presentation: sunu, sunuş, sunma, takdim, prezantasyon

pressor: kan basıncını yükseltme etkisi gösteren madde

pressure: basınç

pressure gradient: basınç gradiyenti

pressure half-time: basınç yarılanma zamanı

pressure overload: basınç aşırı yükü

pressure recovery: basınç toparlanımı

presymptom: hastalık belirtisinin ortaya çıkmasından önceki işaret

presyncope: baygınlık, presenkop

presystole: sistol öncesi, presistol; kalp siklusunda hemen sistolün başlamasından önceki zaman

presystolic: presistolik, sistol öncesinde oluşan

presystolic gallop: bkz **atrial gallop**

presystolic murmur: geç diyastolik üfürüm, presistolik üfürüm

pretest likelihood: testöncesi olasılık

pretibial: tibia önünde, pretibyal

prevalence: prevalans, sıklık; belirli bir bölgede veya belirli bir zaman diliminde belirli bir hastalığa ait mevcut vakaların sayısı

prevention: önleme, koruma, korunma

previtamin: previtamin, bir vitaminin oluşmasında öncülük eden madde

primary, [primus (L): ilk]: birincil, primer

primigravida, (Gravida I): ilk kez gebe olan kadın,

primigravid, Gravida I

primipara (Para I), [parere (L): doğurmak]: yaşayabilir ilk doğumunu yapmış olan kadın, primipar; (Para I)

Prinzmetal's angina: Prinzmetal anjini (veya varyant anjin)

procaine amide: prokain amid

procedure: işlem, prosedür, ameliye

process: süreç, vetire

progressive angina: progressif anjin, bkz **unstable angina**

progressive: ilerleyici, progressif

prolapse, prolapsus (L): prolaps, prolapsus
proliferation: proliferasyon; aynı türden olan şeylerin, özellikle hücrelerin üremesi, çoğalması
prophylaxis: koruma, korunma, önleme, profilaksi
prosthesis: protez
prosthetic valve: protez kapak
protagonist: benzer etkili, bkz **agonist**
protection: koruma, korunma, proteksiyon
protection block: (ekg) korunma bloku, giriş bloku, bkz **entrance block**
protective: koruyucu, protektif
proto- (L): önek, erken
protodiastolic: erken diyastolik, protodiyastolik
protodiastolic gallop: bkz **ventricular gallop**
protodiastolic murmur: erken diyastolik üfürüm, protodiyastolik üfürüm; ikinci sesle başlayıp diyastol ortasından önce şiddeti azalarak sonlanan, yüksek frekanslı üfürüm
provitamin: provitamin, organizmanın kendisinden bir vitamin üretebildiği öncü madde (karoten'den A vitamininin üretilmesi gibi.)
proximal isovelocity surface area, PISA: (eko) proksimal eşhızlı yüzey alanı, akım yaklaşım bölgesi, PISA; belirli bir hızda kan akımının olduğu darlık veya yetersizlik öncesi alanın Doppler eko ile ölçüm metodu
pseudo-, [pseudos (Y)]: önek, yalancı, taklid eden, psödo-
pseudoaneurysm: yalancı anevrizma, psödoanevrizma
pseudoarteriosclerosis: arteriyosklerozu taklid eden damar kıvrıntılılığı, psödoarteriyoskleroz
pulmonary: pulmoner; **p. artery, PA:** pulmoner arter
pulmonary capillary wedge pressure: pulmoner kapiller tıkalı basınç
pulmonic atresia: pulmoner valvül atrezisi
pulmonic valve area: pulmoner valvül bölgesi; kalp dinleme bölgelerinden biri; pulmoner semilüner kapaklara ait seslerin en iyi işitildiği bölge; sol ikinci ve üçüncü interkostal aralıkların sternum sol kenarı ile sol midklaviküler çizgi arasında kalan bölümü
pulsatil: pulzatil, nabızlı
pulsatil pain: zonklayıcı ağrı
pulse: nabız, vuru

pulse repetition frequency: (eko) vuru tekrarlama sıklığı
pulsed: vurulu
pulsed system: vurulu sistem
pulsed-wave Doppler, PW Doppler: (eko) nabızlı Doppler,
pulsed-wave Doppler
pulseless disease: nabızsızlık hastalığı
pulsus bisferiensis: bisferiyen nabız
Purkinje fibers: Purkinje lifleri
pus: irin, cerahat, pü
PW Doppler: bkz **pulsed-wave Doppler**
pyelitis: piyelit
pyelonephritis: piyelonefrit
PYP: bkz **pyrophosphate**
pyrophosphate, PYP: pirofosfat

Q

q.d. [quaque die (L)]: her gün (her gün bir tane)
q.h. [quaque hora (L)]: her saat
q.i.d. [quater in die (L)]: günde dört defa
q.p. [quantum placeat (L)]: istenilen miktarda
q.s. [quantum satis (L)]: yeterli miktarda
QRS loop: QRS ilmiği
QRS voltage: QRS gerilimi veya QRS voltajı
Q-T (QT) interval: Q-T (QT) aralığı, Q-T (QT) intervali
quadri- (L): önek, dört, dörtlü, dört katı
quadriceps (L): dörtbaşı
quadriceps femoris (L): dörtbaşı uyluk kası
quadricuspid: dört küspisli
quadrigeminum (L): kadrigemine
quadriplegia (L): kadripleji; dört ekstremitenin birden felci
qualitative: nitel, kalitatif
quantitation: (nk) niceleme, kantitasyon
quantitative: nicel, kantitatif
quinidine: kinidin
quinine: kinin
quotidian, [quotidianus (L)]: günlük, kotidyen

R

RA, right atrium: sağ atriyum

rabdomyoma: rabdomiyoma

radiofrequency: radyofrekans; radyo yayınları dalgaboyu hudutları içinde (genellikle saniyede 10 kilosikl ile 300.000 megasikl arası) bir dalgaboyu; radyofrekans grupları: çok düşük frekanslar (vlf), 10-30 kilohertz; düşük frekanslar (lf), 30-300 kilohertz; orta frekanslar (mf), 300-3,000 kilohertz; yüksek frekanslar (hf), 3,000-30,000 kilohertz; çok yüksek frekanslar (vhf), 30-300 megahertz; ultra yüksek frekanslar (uhf), 300-3,000 megahertz; super yüksek frekanslar (shf), 3,000-30,000 megahertz; ileri derecede yüksek frekanslar (ehf), 30,000-300,000 megahertz

radiofrequency ablation: (ef) bazı aritmi ve ileti bozukluklarının tedavisi amacıyla, kalp içinde belirli bir doku kesiminin yakılarak tahribi için radyofrekans dalgaları kullanılması yöntemi, radyofrekans ablasyonu, bkz **ablate** ve **ablation**

radionuclide: (nk) radyonüklid

radionuclide angiography: (nk) radyonüklid anjiyografi, radyoaktif madde kullanılarak yapılan anjiyografi

radionuclide imaging: (nk) radyonüklid görüntüleme

radionuclide ventriculography: (nk) radyonüklid ventrikülografi, radyoaktif madde kullanılarak yapılan ventrikülografi

radiopharmaceutical: (nk) radyoaktif madde

random: rastgele

random sample: rastgele örneklem

rate: hız, oran

rate dependent: hıza bağımlı

rate responsive: hız cevaplı

RBBB, right bundle branch block: sağ dal bloku

RCA, right coronary artery: sağ koroner arter

real-time echocardiography: (eko) gerçek-zaman ekokardiyografisi veya gerçek-zamanlı ekokardiyografi

real-time sector scanning: (eko) gerçek-zaman sektör taraması veya gerçek-zamanlı sektör taraması

receptor: reseptör

rechute (F), relapse: nüks, residiv

recidivation, [recidere (L): geri düşmek]: nüks, residiv
récidive (F), **relapse**: nüks, residiv
récidivité (F): nüksedebilirlik
reciprocal: karşılıklı, müteakıl, iki taraflı
reciprocal beat: (ekg) yankı vurusu, resiprokal vuru; genellikle bir kavşak vurusu veya ventriküler erken vurunun retrograd atriyal depolarizasyonunun tekrar ventrikülleri depolarize etmesiyle oluşan vuru
reciprocal rhythm: resiprokal ritm: resiprokal vurulardan oluşan bir re-entran aritmi
reciprocating tachycardia: resiprokal taşikardi, bkz **reciprocal beat**
recoil: bir yayın gerilip bırakıldıktan sonra ilk halini alması; ilk haline dönmek, geri gelmek
recoil: (ik) "recoil" veya rekoyl; arter içine yerleştirilen stentin yerleştirildiği andaki durumunu kaybedip takılmadan önceki durumunu alması
recombinant: rekombinan
recombination: (g) rekombinasyon; meiosis sırasında kromozom eşleşmesi ve sinaps oluşması sonrasında homolog kromozomların segmentlerinin değişimi
reconstructed slices: (nk) bilgisayarda birleştirilmiş, yeniden oluşturulan kesitler
reconstruction: (nk) yeniden yapılandırma, rekonstrüksiyon
recorder: yazıcı, kaydedici
récupération (F): 1. (ekg) repolarizasyon; 2. iyileşme; 3. kaybedilenin yeniden elde edilmesi
redistribution: yeniden dağılım, redistribüsyon; kalp debisinin düşmesi sonucu çeşitli mekanizmalar aracılığıyla hayati organların perfüzyonunun azalmamasını sağlamak üzere kan dolaşımının yeniden düzenlenmesi
redistribution: (nk) yeniden dağılım, redistribüsyon; miyokard ve kan havuzu arasında talyum 201 değişimi
re-entrant: yeniden giren, tekrar giren, re-entran
re-entrant tachycardia: re-entran takikardi
re-entry: yeniden giriş, tekrar giriş, re-entri
referral bias: önyargılı seçme
reflection: yankılanım, refleksiyon
reflex: refleks
refraction: kırılım veya kırılma, refraksiyon

region of interest, ROI: (nk) ilgi bölgesi, ilgilenilen bölge;
sintigrafik incelemelerde nicel değişiklikleri ölçmek üzere
seçilen bölge

regional: bölgesel

regional wall motion: bölgesel duvar hareketi

regional wall score index: bölgesel duvar skoru indeksi

regurgitant: geri akan, geri kaçan, regürjitan

regurgitant fraction: (eko) geri-akım fraksiyonu

regurgitant jet: geri-akım jeti

regurgitant velocity: geri-akım hızı

regurgitant volume: geri-akım hacmi veya regürjitan akım
hacmi

regurgitation: kaçak, geri akım, yetersizlik

rehabilitation: rehabilitasyon, hasta veya yaralı bir kimsenin,
mümkün olan en kısa zamanda, kendine yeterli veya
kazandırılabilir en iyileşmiş haline kavuşturulması

reject control: (eko) istenmeyen titreşimlerin giderilmesi

rejection: red, rejeksiyon

relapse, [rechute, récidence (F)]: nüks, residiv

relative: göreceli, nisbi, relatif

relative risk: göreceli risk, relatif risk

relevance: ilgi, uygunluk

relevant: ilgili, uygun

remodeling: yeniden biçimlenme

remodeling of the arteries: arterlerin yeniden biçimlenmesi,
arteryel "remodeling" (**rimadiling** olarak okunmalı)

remodeling of the left ventricle: sol ventrikülün yeniden
biçimlenmesi, sol ventriküler "remodeling"

remodelling: bkz remodeling

renin: renin

rennin, chymosin: bkz chymosin

replacement: değiştirme, replasman

repolarization: yeniden kutuplaşma, repolarizasyon

reproducible: tekrarlanabilir

reserve: yedek, rezerv

resistance: direnç, rezistans

resistance vessels: direnç damarları, arter ve arteriyoller; direnç
damarlarındaki basınç ardyüklü belirleyen önemli bir etkindir.

resolution: rezolüsyon, görüntü netliği

respiration: solunum

restless legs: huzursuz bacaklar (sendromu); noktürnal bacak ağrıları; özellikle kadınlarda, sabaha karşı, derin ven yetersizliğine bağlı olduğu düşünülen, uykudan uyandıran şiddette ağrılı bacak krampları

resuscitation: canlandırma, resüsitasyon

retarded: gecikmiş

retention: retansiyon, atılamayıp birikme

retrograde: geriye doğru hareket eden, geri yönlü, retrograd, (ekg) geriye doğru (ileti)

return: dönüş

reverberations: (eko) ikincil yansımalar; iki çok yansıtıcı yüzey arasında ses dalgalarının gidip gelmesi sonucu ekranda fazla miktarda yankı görülmesi

reverse cholesterol transport: tersine kolesterol nakli; sentetize edilen ve safra yollarına akan kolesterolün, HDL aracılığıyla veya CETP ya da apo E yoluyla yeniden karaciğere taşınması

reverse doming: (eko) tersine kubbeleşme

reverse redistribution: (nk) tersine yeniden dağılım; talyum 201 ile yapılan ve egzersiz sonrası normal bulunan miyokard perfüzyon sintigrafisinde istirahatte bölgesel defekt saptanması

reversible: düzelebilen, geri dönüşlü bulunan, reverzibl

RF, rheumatic fever: romatizmal ateş, akut ateşli romatizma

RHD, rheumatic heart disease: romatizmal kalp hastalığı, RKH

rheumatic: romatizmal

rheumatic fever, RF: romatizmal ateş, akut ateşli romatizma

rheumatic heart disease, RHD: romatizmal kalp hastalığı, RKH

rheumatism: romatizma

rhythm: ritm

right atrium, RA: sağ atriyum

right axis deviation, RAD: sağ eksen sapması

right bundle branch: sağ dal

right bundle branch block, RBBB: sağ dal bloku

right coronary artery, RCA: sağ koroner arter

right internal mammary artery, RIMA: sağ iç meme arteri, sağ internal mamaryal arter, RIMA

right main pulmonary artery: sağ ana pulmoner arter

right ventricle, RV: sağ ventrikül

right ventricular activity: sağ ventrikül aktivitesi; sağ ventrikül hipertrofi ve dilatasyonunda sternumun sol kenarında 3, 4 ve 5

ince interkostal aralıklar arasına el ayası namıçe bastırıldığında alınan pulzasyon

right ventricular hypertrophy, RVH: sağ ventrikül hipertrofisi

RIMA, right internal mammary artery: sağ iç meme arteri,

sağ internal mammaryal arter, RIMA

ring, vascular ring: halka, vasküler halka

risk: tehlike yaratan durum, risk, riziko

risk factors: risk etkenleri, risk faktörleri; kardiyolojide aterosklerotik damar hastalığının gelişmesini kolaylaştırıp hazırlayan ve başlıcaları genetik yatkınlık, yaşlanma ve cinsiyet gibi “değiştirilemez” nitelikte; dislipoproteinemi, hipertansiyon, şekerli diyabet ve sigara kullanımı gibi “değiştirilebilir” nitelikte pek çok etkene verilen genel ad

risk modification: risk değiştirimi; aterosklerotik damar hastalıkları risk etkenlerinin birincil ve ikincil koruma amacıyla ilaçlı ve ilaçsız olarak değiştirilmesini amaçlayan önlemler bütünü

risk ratio: risk oranı

risk reduction: risk azaltımı, kardiyolojide aterosklerotik kalp hastalığı birincil ve ikincil korunmasında risk faktörlerinin değiştirilmesini öngören tedavi yaklaşımı

risk stratification: risk tabakalandırma

ROI, region of interest: (nk) ilgi bölgesi, ilgilenilen bölge; sintigrafik incelemelerde nicel değişiklikleri ölçmek üzere seçilen bölge

rotating transducer: (eko) dönen transduser

rotational: rotasyonel, dönmeli, çevirmeli

rotational atherectomy: rotasyonel aterektomi, çevirmeli aterektomi

Roth spot: Roth lekesi; infektif endokarditte ve bazı bağ dokusu hastalıklarında retinada, genellikle optik diske yakın bir yerde görülen, ortası soluk kanama noktaları

rubidium: rabidyum

rumbling mid-diastolic murmur: bkz mid-diastolic murmur

RV, right ventricle: sağ ventrikül

RVH, right ventricular hypertrophy: sağ ventrikül hipertrofisi

R_x [recipe (L)]: reçete başı sembolü, “al”, “alınız”

- S₁**: birinci kalp sesi, S₁; başlıca öğelerini ventriküllerin sistolü başında mitral ve triküspid kapaklarının kapanmasından doğan titreşimlerin oluşturduğu kalp sesi
- S₂**: ikinci kalp sesi, S₂; başlıca öğelerini ventriküllerin sistolü sonunda aort ve pulmoner kapaklarının kapanmasından doğan titreşimlerin oluşturduğu kalp sesi
- S₃**: üçüncü kalp sesi, S₃; başlıca öğelerini diyastol başında ventriküllerin hızla doluşu sırasında meydana gelen titreşimlerin oluşturduğu kalp sesi
- S₄**: dördüncü kalp sesi, S₄; başlıca öğelerini diyastol sonunda atriyumların sistolü sırasında meydana gelen titreşimlerin oluşturduğu kalp sesi
- sagittal**: sajittal
- sagittal plane**: (ekg) sajittal düzlem; gövdeyi sağ ve sol iki yarıma ayıran vertikal düzlem
- saluresis**: salürezis; tuz itrahi, idrarla tuz atılması
- saluretic**: salüretik; tuz itrahını artırıcı, idrarla tuz atılmasını artırıcı
- sample**: örneklem
- sample volume**: (eko) örnek hacim
- sarcolemma**: sarkolemma; miyokard hücresinin plazmalemma ve bazal membrandan oluşan zarı
- sarcomere**: sarkomer; miyozin ve aktin liflerinden oluşan ve miyokard hücrelerini oluşturan yapı, bkz **myofibrils**
- sarcoplasmic reticulum**: sarkoplazmik retikulum, miyofibrillerde bulunan ve kalp kasının uyarılmasında rolü olan, yaklaşık 30 nm çapında intrasellüler tüplerin oluşturduğu kompleks, ağısı yapı
- scan converter**: (nk) tarama dönüştürücüsü veya tarak dönüştürücü
- scanning**: (nk) tarama
- scattered echoes**: (eko) saçılmış ekolar veya saçılmış yankılar
- scavenger**: temizleyici
- scavenger cells**: temizleyici hücreler; retiküloendotelyal sistemde bulunan ve belirli lipid moleküllerini temizleyen hücreler

scavenger receptors: temizleyici reseptörler; belirli lipid moleküllerinin bağlandığı reseptörler

scintillation: (nk) saçılım, sintilasyon

sector scanning: (nk) sektör taraması

sediment: çökelti, sediment

sedimentation: çökelim, sedimantasyon

segment: kesim, segment

segmental approach: segmental yaklaşım

segmental wall motion: segmental duvar hareketi

segregation analysis: (g) aileler içindeki bir niteliğin ("trait"ın) geçiş kalıplarını modelleştirmek üzere kullanılan bir sistematik yaklaşım

semilunar: yarı-aysı, semilüner

semilunar valves: aort valvül yapracıkları, pulmoner valvül yapracıkları

sensitivity transmit: duyarlılık yayılımı

sensitivity, [sensibilité (F)]: duyarlılık, sansibilite (sensitivite değil)

serum glutamic oxalacetic transaminase, SGOT: serum glutamik okzalasetik transaminaz, SGOT

sérum physiologique (F): fizyolojik serum

serum pyruvic transaminase, SGPT: serum pirüvik transaminaz, SGPT

sestamibi, MIBI, Tc ^{99m} hexakis 2-methoxy-2-isobutyl isonitrile: (nk) sestamibi, MIBI veya ^{99m}Tc hegzakis 2-metoksi-2-izobütil izonitril; teknesyuma bağlanarak miyokard perfüzyonunun görüntülemesinde kullanılan madde

SGOT, serum glutamic oxalacetic transaminase, (aspartate aminotransferase): serum glutamik okzalasetik transaminaz, SGOT

SGPT, serum pyruvic transaminase: serum pirüvik transaminaz, SGPT

shadowing: (nk) gölgeleme

shear stress: aşındırıcı baskı, törpüleyici baskı; hipertansiyonda artmış hidrostatik basıncın damar endotelini âdetâ törpüleyip aşındırarak endotel bütünlüğünü bozan, aterosklerotik gelişmeyi kolaylaştıran etkisi

sheath: kılıf

shock: şok

short-axis plane: (eko) kısa eksen düzlemi

short-axis view: (eko) kısa eksen görünümü

shunt: şant, kanın doğal olarak birbirinden ayrı bulunan iki kalp boşluğu veya iki damar sistemi arasında bir yerden diğerine normalde bulunmayan bir yoldan geçişi; **left-to-right s.:** kanın sol (arteryel) sistemden sağ (venöz) sisteme geçişi; **right-to-left s.:** kanın sağ (venöz) sistemden sol (arteryel) sisteme geçişi

sibling relative risk: (g) kendisinde genetik bir hastalık bulunan kimsenin kardeşlerindeki hastalık riskinin genel popülasyondaki hastalık riskine bölünmesiyle tanımlanan "ailevî hastalık kümelenmesi"nin bir ölçüsü

signal average ECG: (ekg) sinyal ortalaması tekniği kullanılarak yapılan elektrokardiyografik kayıt; bu yöntemle özellikle normal EKG de seçilemeyen geç potansiyelleri, sinus ve atriyoventriküler düğümlerin, His demetinin ve sağ ve sol dalların potansiyellerini belirgin hale getirmek mümkün olmaktadır.

signal averaging technique: (ekg) sinyal ortalaması tekniği; elektrokardiyogramın kaydı sırasında uygun filtreler kullanılarak, kalpten kaynaklanan, düzenli bir şekilde kayda yansıyan ve sadece birkaç mikrovolt olan potansiyelleri, kalp dışı kaslardan kaynaklanan düzensiz parazitlerden ayırmak için kullanılan teknik

single-crystal camera: (nk) tek kristalli kamera

single-photon emission computerized tomography, SPECT: (nk) tek foton yayıcılarla gerçekleştirilen tomografik sintigrafi; miyokard perfüzyon görüntülerinin tomografik olarak kaydedildiği yöntem, SPECT

sinoatrial, sino-atrial: sinoatriyal, sino-atriyal

sinus: sinus

sinus node: sinus düğümü

sinus rate: sinus hızı

sinusal: sinuzal

situs (L): durum, konum, situs, pozisyon

situs inversus viscerum (L): organizmada normalde sağda bulunması beklenen organların tümüyle solda, solda bulunması beklenen organların tümüyle sağda bulunması hali

situs perversus (L): situs perversus; sağda bulunması beklenen bir organın solda veya solda bulunması beklenen bir organın sağda bulunması hali

situs solitus (L): situs solitus; içorganların normal yerlerinde bulunması hali

slice: (nk) dilim, kesit

sling, vascular sling: (eko) ilmik, vasküler ilmik

small vessel disease: küçük damar hastalığı; klinik olarak şikâyetleri angina pectoris olarak değerlendirilen hastaların % 15 kadarında koroner arteriyografide ektramüral koroner arterlerde iskemiye sebep olabilecek herhangi bir darlık bulunamaz; bu hastalardan bir bölümünde iskeminin koroner damarların miyokard içindeki (intramüral) uç dallarında “küçük damar hastalığı” olarak adlandırılan daraltıcı lezyonlara bağlı olduğu düşünülür; koroner arterlerinde bir darlık gösterilemeyen bu hastaların bir bölümünde miyokard hipoksisinin bir kanıtı olarak egzersiz sırasında laktat oluşumunun arttığı gösterilebilir.

small, dense LDL: küçük, yoğun LDL; trigliseridden zenginleşen LDL nin hepatik lipaz ile metabolize edilmesi sonucu oluşan lipidden fakir, yoğun LDL parçacıkları; küçük, yoğun LDL nin artışı, koroner kalp hastalığı ve diyabet riskini artırır.

smooth muscle: düz kas

sodium: sodyum

souffle (F): üfürüm

sound wave: ses dalgası

specific compliance: (km) hacme göre düzeltilmiş kompliyans, $(dV/dP)/V$ (sonuncu V diyastol sonu hacmini göstermek üzere); bkz **compliance**

specificity: özgüllük, spesifisite

SPECT, single-photon emission computed tomography: (nk) tek foton yayıcılarla gerçekleştirilen tomografik sintigrafi; miyokard perfüzyon görüntülerinin tomografik olarak kaydedildiği yöntem, SPECT

spectral Doppler: (eko) spektral Doppler

spontaneous echoes: (eko) spontan yankılar, spontan ekolar

squatting: çömelme; bir yandan sistemik rezistansı, öte yandan sağ kalbe dönen kan miktarını ve dolayısıyla atım hacmini arttıran durum

ST, S-T segment: (ekg) ST segmenti

ST, S-T segment depression: (ekg) ST segment(i) çökmesi

ST, S-T segment elevation: (ekg) ST segment(i) yükselmesi

ST, S-T segment shift: (ekg) ST segment(i) kayması

stable: stabil, kararlı

stable angina: kararlı angina, stabil angina

standard bipolar leads: (ekg) standard bipoler derivasyonlar; ekstremiteler arasındaki potansiyel farkının kaydına yarayan derivasyonlar; sağ kol ile sol kol arasındaki potansiyel farkını kaydeden birinci derivasyon, D_I; sağ kol ile sol bacak arasındaki potansiyel farkını kaydeden ikinci derivasyon, D_{II}; sol kol ile sol bacak arasındaki potansiyel farkını kaydeden üçüncü derivasyon, D_{III}

standstill: durma, **cardiac s.:** kalp durması

stannous pyrophosphate: kalay pirofosfat

steal phenomenon: çalma fenomeni, kan akımının doğal yönü dışındaki bir dokuyu kanlandırması hali

stenosis: darlık, stenoz

stent: kafes, stent

stetho-, steth-, [stethos (Y): göğüs]: önek, göğüs ile ilgili

stethoscope, [skopein (Y): muayene etmek]: stetoskop; kalbi, akciğerleri, damarları, uterusu ve fetusu, barsakları dinlemek amacıyla kullanılan değişik biçim ve büyüklüklerdeki oskültasyon aracı

stiffness: (km) sertlik; bkz **elastic s., myocardial s. ve volume s.**

stimulate (to): uyarma

stimulateur (F): bkz **pacemaker**

stimulation: uyarım, stimülasyon

stimulus: uyarı, uyaran, stimulus

straight back syndrome: düz sırt sendromu; vertebral kolonun torakal bölümünde normaldeki hafif konveksitenin kaybolmuş, omurganın sopa gibi düzleşmiş olması hali; klinik ve EKG bulgularıyla atriyal septal defekti taklid edebilen bir malformasyon

strain: (ekg) “strain”; ventrikülün sistolik yüklenmesi sonucu, hipertrofi bulguları olmaksızın, ST-T negatifliği

strain: (km) stres bulunmadığı zamandaki kalp kası boyunda stres sonucu meydana gelen değişiklik oranı (yüzdesi), “strain”, bkz **stress**

stratification: katmanlama, stratifikasyon

stratum, [çoğul strata (L)]: katman, tabaka

streptokinase: streptokinaz

stress: (km) stres, kalp kasında kesit alanının birimi başına

düşen kuvvet, gm/cm², **s. relaxation:** (km) stres relaksasyonu, “strain” miktarında hızla meydana gelen bir değişimden sonra

sâbit bir “strain” düzeyinde sürdürülen, zaman-bağımlı “strain” azalışı; bkz strain

stress echocardiography: (eko) stres ekokardiyografisi

stress imaging: (nk) stresli görüntüleme, stres görüntülemesi

stress relaxation: bkz stress

stria, [çoğul striae (L)]: çizgi(ler)

striated: çizgili

striated muscle: çizgili kas

stricture: daralma, darlık, striktür

structure: yapı, strüktür

stunning, stunned: şaşırmış; şaşkınlığa, şoka uğramış, kalakalmış; **stunned veya stunning myocardium:** bir süredenberi daralmış bir koroner arterle beslenen iskemik bir miyokard kesiminde, darlığın birden ortadan kalkmasıyla kısa zamanda normalleşen kanlanmanın (reperfüzyonun) yarattığı miyokard fonksiyon bozukluğu, “stunning” miyokard

subaortic outlet: subaortik çıkış

subcostal approach: (eko) subkostal yaklaşım

subcutaneous: derialtı, derialtına

substrate, [substratum, çoğul substrata (L)]: substrat. 1. bir başka şeye zemin oluşturan şey (örnek aritmi substratı: aritmi gelişmesini kolaylaştıran, hazırlayan durumlar), 2. bir enzim veya ferment tarafından etkilenen madde

subtraction: çıkarma

subungual hemorrhages: tırnakaltı kanamaları; infektif endokarditte tırnakaltılarında görülen, septik embolizasyona bağlı kanamalar

summation gallop: somasyon galosu, üstüste binmiş galo; dörtlü ritm bulunan hastalarda kalp hızının yüksek olduğu, dolayısıyla diyastol süresinin kısaldığı durumlarda üçüncü ve dördüncü kalp seslerinin (ventriküler ve atriyal galoların) üstüste gelerek işitildiği bir tek kuvvetli ses

superior: üst, yukarı, süperior

supernormal conduction, supernormal excitation: (ekg) süpernormal ileti, süpernormal uyarı; normaldeki kadar olmamakla birlikte beklenenden daha iyi bir iletinin bulunduğu durum

suprasternal approach: süprasternal yaklaşım

supraventricular: süpraventriküler

supraventricular tachycardia, SVT: süpraventriküler taşikardi, SVT

survey: tarama
survival: sağkalım
survival curve: sağkalım eğrisi
suture: dikiş, sütür
suture line echo: (eko) dikiş çizgisi yankısı veya ekosu
SVT: süpraventriküler taşikardi
swallow syncope: yutma senkopu
symposium, [çoğul symposia (L)]: simpozyum, ikiden fazla sunucunun bir konuyu çeşitli açılardan inceleyen bildiriler sunduğu bilimsel toplantı türü
symptom-limited: semptomla sınırlı
syn-, [syn (Y): ile, beraber]: önek, bir arada olma, ilgili olma
syncope: bayılma, senkop; yaygın beyin iskemisi sonucunda gelişen ve kısa süren bilinç kaybı; **Adams-Stokes s.:** Adams-Stokes senkopu, tam kalp blokunda olduğu gibi kalp debisinin ileri derecede azaldığı durumlarda ortaya çıkan ve konvülsiyonların eşlik ettiği bayılma nöbeti; **carotid sinus s.:** karotis sinusu sendromunda görülen bayılma; **cough s.:** öksürük senkopu; **defecation s.:** defekasyon senkopu; **drug-induced s.:** nitratlar, beta blokerler ve vazodilatatörler başta olmak üzere ilaçlara bağlı olarak gelişen senkop; **micturition s.:** postmiksiyon senkopu; **neurocardiogenic s.:** nörokardiyojen senkop; **swallow s.:** yutma senkopu; **temporal lobe s.:** temporal lob epilepsisine bağlı konvülsif senkop; **tussive s.:** öksürük senkopu; **vasodepressor (vasovagal) s.:** vazodepresör (vazovagal) senkop
syndrome: sendrom
syndrome X: X sendromu; 1. Klinik olarak angina pectoris düşündüren, fakat koroner arteriyogramları normal bulunan hastalarda X sendromu bulunduğu söylenir. Bu klinik tabloya, onu, yine "Sendrom X" olarak bilinen ve aşağıda özetlenen metabolik semptom kompleksinden ayırmak üzere "kardiyak X sendromu" diyenler de vardır. 2. Hiperkolesterolemi, hipertrigliseridemi, hipoalfalipoproteinemi, hiperinsülinemi, abdominal obezite ve esansiyel hipertansiyonun bir arada bulunması halinde "metabolik X sendromu" söz konusudur.
synergia, synergy, [ergon (Y): iş]: sinerji; ilaçların birbirinin etkisini artırma özelliği; nörolojide hareketlerin uygun şekilde koordinasyonunu sağlama yeteneği

synergism: sinerjizm; birden fazla ajanın etkilerinin toplamının, herbirinin ayrı ayrı etkilerinin cebirsel toplamından daha fazla olması hali

systematic bias: sistematik önyargı

systolic anterior mitral motion: (eko) mitral kapağının sistolde öne doğru hareketi

systolic click: sistolik klik; sistol ortasında veya sonuna doğru duyulabilen keskin, bir veya birkaç ek ses

systolic function: sistol fonksiyonu veya sistolik fonksiyon

systolic gradient: (km) sistolik gradiyent; dolaşım sisteminin birbirine komşu iki kompartmanı arasında ortalama sistolik basınç farkı; örnek olarak aort darlığında sol ventrikül sistolik basıncı ile aortun sistolik basıncı arasındaki fark; bkz **gradient**

systolic murmur: sistolik üfürüm, birinci ve ikinci ses arasında işitilen üfürüm

systolic overloading: sistolik yüklenme

systolodiastolic murmur: sistolodiyastolik üfürüm, hem sistol hem de diyastolde işitilebilen üfürüm

T

tacho- (Y): önek, hız -, tako-

tachogram, tachography: kan akım hızı kaydı

tachy- (Y): önek, hızlı, taşı- (veya taki-)

tachycardia: taşikardi, takikardi

tachyphylaxis: (f) taşifilaksi veya takifilaksi; bir ilâcın kısa aralıklarla yapılan enjeksiyonları sonucu alınan cevabın giderek azalması; daha geniş anlamda, koroner açıcı nitrat bileşikleri gibi bazı ilâçların bir süre kullanıldıktan sonra etkilerinin giderek azalması hali

tachypnea: solunum hızlanması, taşipne veya takipne

tampon (F): tıkaç; tampon; pamuk veya sünger gibi maddelerden yapılmış olan ve kanamayı durdurmak veya sekresyonu emdirmek için kullanılan şey

tamponnade (F): cerrahi girişim sırasında tampon kullanılması, tamponad, bkz **cardiac tamponade**

tapping: mitral darlığında kalp tepesi palpasyonunda parmak ucuna kısa, keskin bir vurunun gelmesi; sert birinci sesin parmak ucuyla hissedilmesi

target velocity: hedef akım hızı

Tc ^{99m} hexakis 2-methoxy-2-isobutyl isonitrile, MIBI,
sestaMIBI: (nk) Tc ^{99m} hegzakis 2-metoksi-2-izobütül
 izonitril, MIBI, sestaMIBI
teboroxime: teboroksim, teknesyuma bağlanarak miyokard
 perfüzyonunun görüntülemesinde kullanılan bir madde
technetium pertechnetate: teknesyum perteknetat
technetium-99: teknesyum 99, Tc ⁹⁹
technetium-labeled: (nk) teknesyumla işaretlenmiş
TEE, transesophageal echocardiography: (eko)
 transözofajiyal ekokardiyografi, TEE
telangiectasia: telanjiyektazi
telangiectasis: telanjiyektazi
telangiectatic: telanjiyektatik
telangiectoma: telanjiyektoma
telangiitis: telanjit
telangioma: telanjiyom, telanjiyoma
tele- (Y): önek, uzak -, uzaktan -
telecardiogram: telekardiyogram
telecardiophone: telekardiyofon
telediastolic: bkz end-diastolic
teleoroentgenogram: bkz teleroentgenogram
teleoroentgenography: bkz teleroentgenography
teleradiogram: (r) teleradyogram
teleradiography: (r) teleradyografi
teleroentgenogram: (r) teleröntgenogram
teleroentgenography: (r) teleröntgenografi
telesystolic: sistol sonunda oluşan, telesistolik
telos, tele- (Y): önek, uç, son
temperature: ısı derecesi
temporal lobe syncope: temporal lob epilepsisine bağlı
 konvülsif senkop
temporary: geçici
temporary pacemaker: geçici olarak konulmuş kalp pili
tetrofosmine: tetrofosmin, teknesyuma bağlanarak miyokard
 perfüzyonunun görüntülemesinde kullanılan bir madde
thallium: talyum
thallium 201: talyum 201, miyokard perfüzyonunun
 görüntülemesinde kullanılan bir radyoaktif madde
thallium-labeled: (nk) talyum işaretli
therapeutic: tedavi ile ilgili, terapötik

therapy: tedavi
thiazide: tiyazid
three-dimensional echocardiography: (eko) üç boyutlu ekokardiyografi
threshold potential: (ef) eşik potansiyeli
thrill, [frémissement cardiaque (F)]: titreşim, trıl, fremisman
thrombolysis, [lysis (Y): erime, çözülme]: tromboliz, pıhtı çözülmesi, pıhtı erimesi
thrombolytic: trombolitik, pıhtı çözücü
thrombosis: tromboz
TIA, transient ischemic attack: geçici iskemik atak
tilting: bir yanı yukarı kaldırma; baş biraz aşağı gelecek şekilde vücutte pozisyon verme
torsade de pointes (F): uçların dönüşümü, *torsade de pointes*, “torsade de pointes” (“torsad dö poent” olarak okunmalıdır.)
TR, tricuspid regurgitation: triküspid regürjitasyonu, triküspid kaçağı, yetersizliği, TR
tracer: (nk) işaretli izlem maddesi
trailing edge: (eko) ardıl kenar
trait: (g) genetik nitelik
transducer (ultrasonic -): (eko) transduser, piezoelektrik ilkesine dayalı olarak ultrasonik ses dalgaları üretip yayabilen ve bunların yankılarını alabilen aygıt
transesophageal echocardiography, TEE: (eko) transözofajiyal ekokardiyografi, TEE
transient: geçici, gelip geçici
transient ischemic attack, TIA: geçici iskemik atak
transient pacemaker: geçici olarak konulmuş kalp pili, bkz **pacemaker**
transluminal: transluminal
transmembrane potential: (ef) transmembran potansiyel
transmitting axis: (eko) yayın eksenı; ses dalgası kaynağı olan ultrasonik “transducer”dan yayılan ses demetinin (huzmesinin) incelenecek doku kesimi ile oluşturduğu eksen, genellikle “akustik eksen” ile aynı yöndedir; bkz **acoustic axis**
transposition: transpozisyon
transseptal: transseptal
transversal: transversal
Traube’s sign: Traube belirtisi, Traube’nin çift sesi; aort yetersizliğinde büyük arterler üzerinde, bazen çift olarak, duyulabilen ses; bkz **pistol shut**

treadmill: koşu bandı, tredmil
trend: eğilim
tricuspid: triküspid
tricuspid area: triküspid bölgesi; triküspid kapaklarına ait seslerin en iyi işitildiği bölge; sol dördüncü ve beşinci aralıklarla ksifoid alanı
tricuspid atresia: triküspid atrezisi
tricuspid regurgitation, TR: triküspid regürjitasyonu, triküspid kaçağı, yetersizliği
triggered activity: (ef) tetiklenmiş aktivite; otomatisitede olduğu gibi spontan olarak oluşmayan, ancak bir uyarının (erken veya geç ard-depolarizasyon uyarılarının) başlattığı (tetiğini çektiği) elektrik aktivite, bkz **automaticity**
triglyceride: trigliserid
triglyceride-rich lipoproteins: trigliseridden zengin lipoproteinler (şilomikron, VLDL ve kalıntıları)
troponin: troponin
truncus (L): gövde, trunkus
T-sign: T işareti
turbulence: girdaplaşma, türbülans
turbulent flow: (eko) türbülant akım, girdap akımı, girdaplı akım
tussive (cough) syncope: öksürük senkopu
T-wave inversion: (ekg) T dalgası tersleşmesi
two-chamber view: (eko) iki boşluk görünümü
two-dimensional echocardiography: (eko) iki boyutlu ekokardiyografi

U

ulcus cruris (L): bacak yarası, bacak ülseri, ulkus kruris
ultra- (L): önek, - ötesi
ultrasonic transducer: (eko) ultrasonik transduser, piezoelektrik ilkesine dayalı olarak ultrasonik ses dalgaları üretip yayabilen ve bunların yankılarını alabilen aygıt
ultrasound: ultrason, insan kulağı ile işitilebilen ses frekanslarının üstünde (20 kHz ile 10 GHz arasında) ses dalgaları
ultraviolet: morötesi, ultraviyole
umbilical: göbekte ilgili, umbilikal

umbilical veins: göbek venleri, umbilikal venler
umbilicus (L): göbek, umbilikus
unbiased: önyargılı olmayan; yan etkenlerden etkilenmeden yapılan (değerlendirme)
unipolar: tek kutuplu, ünipoler
unipolar chest leads: (ekg) ünipoler göğüs derivasyonları; ünipoler derivasyonların kaydında aktif elektrodun prekordiyumda belirli noktalara konulması ile elde edilen derivasyonlar
unipolar extremity leads: (ekg) ünipoler ekstremitte derivasyonları; ünipoler derivasyonların kaydında aktif elektrodun ekstremitelerden birine konulması ile elde edilen derivasyonlar; aVR, aVL, aVF
unipolar leads: (ekg) ünipoler derivasyonlar; elektrokardiyografide standard derivasyonların sağ ve sol kollar ile sol bacağına bağlanan üç elektrodun potansiyel toplamı (voltaj değeri olarak) sıfırdır; ünipoler derivasyonlar, bu üç elektrod toplamını tek bir elektrod gibi almak, bir başka elektrodu da vücudün herhangi bir yerine koymak suretiyle kayıt yapmakta kullanılan, Frank Wilson tarafından 1932 de geliştirilmiş ve standard derivasyonlarla elde edilen bilgileri çok genişletmiş olan derivasyonlar; üç ekstremitte elektrodunun toplamına "santral terminal elektrod", diğer elektroda da, konulduğu vücut bölgesinden elektrik potansiyelini aldığı için "aktif elektrod" denir.
unipolar precordial leads: (ekg) ünipoler prekordiyal derivasyonlar; bkz **unipolar chest leads**
univentricular heart: tek ventriküllü kalp
unmodulated parasystole: değişmemiş parasistoli; ektopik vurular arasının veya katlarının sâbit olduğu klasik parasistoli; bkz **parasystole**
unstable angina: kararsız angina, *unstable* angina, "unstable" angina
upsloping: yukarı eğimli
uptake: alım, alma, tutma, tutulma; **iodine u. of the thyroid gland:** tiroid bezinin iyod tutması
urokinase: ürokinaz

V

validation: validasyon, bir ölçümün geçerliliğinin doğrulanması

Valsalva manœuvre: Valsalva manevrası, glottis kapalı iken zorlu bir ekspirasyon yapılması; derin bir nefes aldıktan sonra yarım dakika kadar süre ile ıkınma

valve: kapak, valvül

valve area: bir kalp valvinin maksimal açıklığı sırasındaki delik (orifis) alanı

valvotomy: valvotomi

valvule: kapacık, valvül

valvulotomy: valvülotomi

variable threshold angina: değişken eşikli angina; miyokard iskemisine bağlı ağrının daha çok aterosklerotik koroner arterin zaman zaman ek bir vazokonstrisyon ile meydana geldiği angina pectoris; ağrı meydana getiren efor miktarı, dolayısıyla hastanın efor kapasitesi değişkendir; bkz **fixed threshold angina**

variant angina: varyant anjin (veya Prinzmetal anjini)

vascular endothelium: damar endoteli, vasküler endotel; damarların iç yüzeyini kaplayan tek katlı yassı (skuamatöz) hücre örtüsü; normal bir erişkinde ortalama 400 m² lik bir alan oluşturan ve 1.5 kg kadar olan damar endoteli, vücudün en büyük endokrin-otokrin organı olarak prostasiklin, nitrik oksid, doku plazminojen aktivatörü, heparin, von Willebrand faktörü, endotelin ve muhtemelen henüz yeterince tanınmayan daha pek çok lokal mediyatör ve hormonlar salgılayarak vazomotor tonüsü kontrol eder ve uygun bir kan dolaşımı sağlar.

vascular injury: damar hasarı

vascular plug: damar tıkaçı, vasküler tıkaç

vascular remodeling: damarların yeniden biçimlenmesi, vasküler “remodeling”

vasodepressor (vasovagal) syncope: vazodepresör (vazovagal) senkop

vasotonic angina: vazotonik angina veya anjin

vein: ven

velocity: hız

vena cava (L): vena kava

venous: venöz

venous hum: venöz üfürüm veya uğultu; boyunda juguler ven üzerinde duyulan ve inspiyumla şiddeti artan sürekli üfürüm veya uğultu

vent: hava deliği, vent

ventricular (protodiastolic) gallop: ventriküler

(protodiyastolik) galo; kalp yetersizliği sebebiyle sistol sonunda normaldekinden fazla artık kan kalmış olan ve miyokardı esnekliğini (kompliyansını) kaybetmiş olan ventriküle diyastol başında çabuk kan doluşu sırasında husule gelen titreşimlerin meydana getirdiği, hemen dâimâ taşikardi ile birlikte bulunan, fizyolojik üçüncü sestin ve yüksek kan akımına bağlı üçüncü sestin daha sert ve keskin ses

ventricular complex: (ekg) ventrikül kompleksi; EKG de Q, R, S ve T dalgaları, QRST

ventricular fibrillation, VF: ventrikül fibrilasyonu, ventriküler fibrilasyon, VF

ventricular filling: ventriküler doluş

ventricular flutter: ventrikül flutteri, ventriküler flutter

ventricular inversion: ventriküler ters dönüş, ventriküler inversiyon

ventricular parasystole: ventriküler parasistoli; bkz parasystole

ventricular septal defect, VSD: ventrikül septumu defekti, ventriküler septal defekt, VSD

ventricular tachycardia, VT: ventrikül taşikardisi, ventriküler taşikardi, VT

ventriculoarterial alignment: ventriküloarteryel bağlantı, ventriküloarteryel sıralanım

ventriculoatrial, ventriculo-atrial: ventriküloatriyal, ventrikülo-atriyal

vertical: dikey, vertikal

very low density: çok düşük yoğunluklu, çokazyoğun

very low density lipoprotein, VLDL: çok düşük yoğunluklu lipoprotein, çokazyoğun lipoprotein, VLDL

VF: ventrikül fibrilasyonu, ventriküler fibrilasyon, VF

viability: (nk) canlılık

vibrance péricardique protodiastolique (F): bkz pericardial knock

viscera (L): viscus'un çoğulu, içorganlar, visserler

visceral: visseral

visceroptosis (ptosis, Y: düşme): organ sarkması, visseroptoz
viscus (çoğul viscera, L): içorgan, visserler
VLDL remnants: VLDL kalıntıları,; dokuda VLDL trigliseridinin lipoprotein lipaz ile hidrolize edilmesi, yağ asidlerinin hücrelere girmesi sonucu kalan kalıntılar
VLDL, very low density lipoprotein: çok düşük yoğunluklu lipoprotein, çokazyoğun lipoprotein, VLDL
VLDL-cholesterol, VLDL-C: VLDL-kolesterol, VLDL-K
voltage: gerilim, voltaj
volume: hacim
volume stiffness: (km) bkz elastic stiffness
VSD: ventrikül septumu defekti, ventriküler septal defekt, VSD
VT: ventriküler taşikardi
vulnerable: vülnerabl; kolay zedelenir, incinebilir
vulnerable period: (ekg) vülnerabl periyod; miyofibrillerin refrakterliklerindeki farklılaşma (dispersiyon) sonucu özellikle relatif refrakter periyod ortalarında (EKG de T dalgasına rastlayan zamanda) verilecek bir uyarı, fibrilasyona sebep olduğundan bu döneme “kolay zedelenir”, “incinebilir” anlamına verilen ad

W

wall score index: (eko) duvar skor indeksi
wall stress: (km) duvara baskı, duvara stres; bkz stress
wall velocity: (eko) duvar hareket hızı
warfarin: varfarin
wash-out: (nk) temizlenme, organizmanın bir maddeden temizlenmesi
wash-out period: (nk) organizmanın farmakolojik bir ajandan temizlenmesi için gerekli süre
water hammer pulse: su çekici nabızı, sıçrayıcı nabız; bkz Corrigan’s pulse
wave: dalga
wavelength: dalgaboyu
Wedensky facilitation: bkz facilitation
wedge pressure: tıkalı basınç; bkz pulmonary capillary wedge pressure
wrap around: sarmal

X

xanth- [xanthos (Y): sarı]: önek, sarı -

xanthelasma: ksantelazma

xanthine: ksantin

xanthochromie: ksantokromik

xanthoma: ksantoma

xanthoma palpebrarum: gözkapaklarında ksantelazma

xanthomatosis: ksantomatoz, ksantomatozis

xanthomycin: ksantomisin

xanthopsia: sarı görme, ksantopsi

xilocaine: ksilokain

xipho- [xiphos (Y): kılıç]: önek, kılıç gibi

xiphoid: ksifoid

x-rays: (r) röntgen ışınları, röntgen

xylo- [xylon (Y): odun]: önek, odundan, odunla ilgili

xylocaine: ksilokain

xylose: odun şekeri, ksiloz

Z

zero line: (km) Z çizgisi, miyofibrilde sarkomerleri birbirinden ayıran çizgiler

zero velocity line: (eko) sıfır akım hızı çizgisi

zygote: zigot

zymo- (Y): önek, ferment -

zymogen: zimojen

zymolysis: zimoliz, bir enzim aracılığıyla gerçekleşen fermantasyon veya sindirim

YENİLİK BASIMEVİ

SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ

TEL : 243 55 72 - 245 32 48

İSTANBUL - 1998